

STUDIU

Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord

Agencia de Dezvoltare Regională Nord, 2020

**Finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare SDC în cadrul
proiectului „Optim - Oportunități prin Tehnologii și Inovație în Moldova”
realizat de HELVETAS Swiss Intercooperation.**

Disclaimer: Rezultatele, interpretările și concluziile exprimate în această lucrare nu reflectă neapărat punctul de vedere al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), al Proiectului Optim sau al HELVETAS Swiss Intercooperation.

CUPRINS

Prefață.....	4
Scopul și obiectivele studiului.....	4
Metodologia.....	6
Sumar.....	7
1. Argumentarea formării lanțului valoric	9
1.1. <i>Descrierea componentelor (clusterilor) lanțurilor valorice a sectorului fructelor</i>	<i>9</i>
1.2. <i>Tendențe de dezvoltare a lanțurilor valorice și comerțului internațional cu fructe</i>	<i>10</i>
2. Starea actuală de dezvoltare a sectorului fructe în RDN	12
2.1. <i>Poziția sectorului fructe la nivel național</i>	<i>12</i>
2.2. <i>Potențialul de producere al sectorului.....</i>	<i>14</i>
2.3. <i>Analiza infrastructurii post-recoltare în RDN</i>	<i>20</i>
2.4. <i>Analiza consumului intern și exportului de fructe în stare proaspătă</i>	<i>25</i>
3. Analiza competitivității sectorului de fructe în contextul dezvoltării lanțurilor valorice .	28
3.1. <i>Analiza infrastructurii post-recoltare pentru sectorul de fructe în stare proaspătă.....</i>	<i>29</i>
3.2. <i>Analiza potențialului actual și prognoza bazei de materie primă pentru lanțurile valorice</i>	<i>31</i>
4. Analiza SWOT a stării actuale de dezvoltare a sectorului de fructe pentru RDN.....	33
5. Analiza necesităților de investiții și modelelor de business (proiecte investiționale) pentru dezvoltarea lanțurilor valorice	35
5.1. <i>Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor (tari și moi).....</i>	<i>35</i>
5.1.1. <i>Conceptul PI pentru microzona Briceni-Edineț</i>	<i>40</i>
5.1.2. <i>Conceptul PI pentru microzona Dondușeni-Ocnița.....</i>	<i>40</i>
5.1.3. <i>Conceptul PI pentru microzona Soroca-Drochia-Florești</i>	<i>41</i>
5.1.4. <i>Conceptul PI pentru microzona Rîșcani-Gloden.....</i>	<i>42</i>
5.2. <i>Dezvoltarea lanțului valoric pentru sub-sectorul nucifer</i>	<i>43</i>
6. Impactul dezvoltării lanțurilor valorice pentru sectorul de fructe în RDN.....	45
6.1. <i>Analiza impactului PI de dezvoltare a lanțurilor valorice pentru fructe</i>	<i>45</i>
6.2. <i>Analiza PI de dezvoltare a lanțurilor valorice pentru nuci.....</i>	<i>46</i>
Concluzii și recomandări	46
Anexe	49

LISTA TABELELOR

Tabelul 1. Generalizarea PI necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor pentru RDN	7
Tabelul 2. Generalizarea PI necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor pentru RDN	8
Tabelul 3. Analiza lanțurilor valorice și profitabilitatea lor	9
Tabelul 4. Estimări la nivelul comerțului internațional cu fructe pe continente	11
Tabelul 5. Distribuirea producției de fructe sămânțoase pentru lanțurile valorice în RDN	14
Tabelul 6. Prognoza producției de fructe sămânțoase stare proaspătă după perioada de coacere în RDN	15
Tabelul 7. Distribuirea producției de fructe sămburoase (fără prune) pentru lanțurile valorice în RDN	16
Tabelul 8. Distribuirea producției de prune pentru lanțurile valorice în RDN (păstrare depozite frigorifice și procesare)	17
Tabelul 9. Prognoza producției de prune stare proaspătă după perioada de coacere în RDN	18
Tabelul 10. Analiza estimativă producției culturilor bacifere în general în RM și pentru RDN	19
Tabelul 11. Prognoza producției globale a plantațiilor bacifere pentru RDN (tone)	19
Tabelul 12. Analiza estimativă producției culturilor nucifere în general în RM și pentru RDN	20
Tabelul 13. Prognoza producției globale a plantațiilor nucifere pentru RDN	20
Tabelul 14. Întreprinderi de procesare a fructelor în RDN al RM	22
Tabelul 15. Întreprinderi de uscare a fructelor în RDN al RM	23
Tabelul 16. Infrastructura de păstrare a producției de fructe în stare proaspătă pentru RDN	25
Tabelul 17. Principalele piețe pentru unele produse horticoale în 2017-2018, % din volum	27
Tabelul 18. Cerințele de standarde față de producția de fructe: piața UE și piața CSI	28
Tabelul 19. Analiza gradului de acoperire a posibilității de păstrare a fructelor în stare proaspătă în depozite frigorifice pentru RDN în anul 2019	29
Tabelul 20. Infrastructura de păstrare a producției horticoale în Republica Moldova în stare proaspătă	30
Tabelul 21. Analiza și prognoza producției globale a plantațiilor pomicele pentru RDN	31
Tabelul 22. Depozitarea fructelor sămânțoase pentru păstrarea în depozite frigorifice în RDN	32
Tabelul 23. Depozitarea fructelor sămburoase pentru păstrarea în depozite frigorifice în RDN	32
Tabelul 24. Depozitarea și gradul de asigurare cu capacități frigorifice pentru păstrarea fructelor în stare proaspătă	33
Tabelul 25. Analiza punctelor tari și slabe ale sectorului de fructe din RDN	34
Tabelul 26. Analiza infrastructurii post-recoltare pentru fructe în stare proaspătă	37
Tabelul 27. Analiza infrastructurii post-recoltare pentru fructe procesate	38
Tabelul 28. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Briceni-Edineț	40
Tabelul 29. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Donușeni-Ocnița	41
Tabelul 30. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Soroca-Drochia-Florești	42
Tabelul 31. Informații tehnice pentru modernizarea PI în derulare de creare a pieței agroalimentare și integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Rîșcani-Glodeni	43
Tabelul 32. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de procesare a nucilor	44
Tabelul 33. Cuantificarea impactului cumulativ pentru PI pentru dezvoltarea lanțurilor valorice pentru fructe în RDN	45
Tabelul 34. Cuantificarea impactului pentru PI de creare a centrului de procesare a nucilor	46

LISTA FIGURILOR

Figura 1. Lanțul valoric pentru sectoarele de fructe proaspete și prelucrate	10
Figura 2. Suprafețele plantațiilor pomicele în profil regional în anul 2018 (mii hectare)	13
Figura 3. Structura producției globale de fructe și pomușoare în RDN comparativ cu RM	13
Figura 4. Structura producerii merelor în RM în profil teritorial, anii 2009-2019	13
Figura 5. Structura suprafețelor cultivate cu mere după perioada de coacere, %	15
Figura 6. Structura suprafețelor cultivate cu prune după perioada de coacere, %	17
Figura 7. Infrastructura de sprijin a afacerilor în RDN	21
Figura 8. Dinamica volumului și repartizării producției horticoale în Republica Moldova, anii 2013-2018, mii tone	26
Figura 9. Valoarea exportului producției horticoale în stare proaspătă al RM pentru anii 2013-2018, mil. USD	26
Figura 10. Infrastructura frigorifică și amplasarea ei zonală	30

Prefață

Agencia de Dezvoltare Regională Nord (ADR Nord) este o instituție publică necomercială, cu personalitate juridică, care acționează în domeniul dezvoltării regionale, cooperând în acest sens cu administrațiile publice locale, societatea civilă, mediul de afaceri, precum și cu partenerii de dezvoltare externi. Scopul Agenției constă în dezvoltarea echilibrată și durabilă în regiune, prin implicarea și facilitarea elaborării și implementării documentelor de politici, atragerii de investiții și promovării regiunii pe plan intern și extern.

În contextul realizării obiectivelor de dezvoltare regională ADR Nord a inițiat lucrul în elaborarea studiului „Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord”, a cărei sarcină este de a analiza starea actuală și perspectivele de dezvoltare a lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord al Republicii Moldova.

RDN a Republicii Moldova este situată în partea de sud-est a Europei, învecinându-se cu România la vest, cu Ucraina la nord și est, totodată, fiind învecinată cu Regiunea Centru (raioanele Ungheni, Telenesti și Șoldănești) la sud și cu Transnistria la sud-est (raionul Camenca). Din punct de vedere administrativ-teritorial RDN include 3 municipii (Bălți, Edineț, Soroca) și 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca). RDN are o suprafață de 10.014 km², reprezentând 29,6% din suprafața totală a țării.

Nivelul de dezvoltare economică a RDN este cu potențial de creștere ridicat. Sectorul antreprenorial este caracterizat de un număr relativ mare de întreprinderi, acest indicator plasând Regiunea pe locul trei la nivel național.

Economia Regiunii se bazează în principal pe sectorul terțiar (cu pondere mare a comerțului), pe industrie (aici fiind reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cu preponderență industriei prelucrătoare) și pe sectorul agroalimentar. Regiunea dispune de soluri fertile cu o bonitate înaltă care permit obținerea recoltelor înalte la culturile agricole.

Studiul a fost elaborat de către S.R.L. „Pro Proiect” & S.R.L. „Inspiro Consulting” în parteneriat cu ADR Nord, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) în cadrul Proiectului „Optim - Oportunități prin Tehnologii și Inovație în Moldova” realizat de HELVETAS Swiss Intercooperation.

Echipa de autori: Andrei Zbancă, Dumitru Stratan, Maria Prisacari, Mariana Cebotari, Pavel Curcovici (crearea hărților).

Scopul și obiectivele studiului

Scopul studiului constă în identificarea oportunităților fezabile a infrastructurii de suport a afacerilor sectorului de fructe din regiunea de nord a țării.

Scopul de bază - elaborarea studiului „Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord” constă în analiza sectorului de fructe pentru RDN și studierea

Disclaimer: Rezultatele, interpretările și concluziile exprimate în această lucrare nu reflectă neapărat punctul de vedere al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), al Proiectului Optim sau al HELVETAS Swiss Intercooperation.

următoarelor sub-sectoare: fructe sâmburoase, sămânțoase, bacifere și nucifere, precum și analiza aspectelor de dezvoltarea a afacerilor (la nivel regional) prin crearea de valoare adăugată și integrarea sectorului în lanțurile valorice sustenabile.

Sarcinile de bază la realizarea studiului constau în efectuarea analizelor:

1. Analiza producerii globale de fructe a RDN din RM și determinarea potențialului de materie primă pentru dezvoltarea lanțurilor valorice;
2. Analiza competitivității sectorului fructelor în RDN prin prisma lanțurilor valorice selectate.
3. Analiza consumului intern și al exportului de fructe în RDN (consumul de fructe în stare proaspătă de către populație și necesitățile industriei de procesare, cantitatea de fructe exportate, piețele de desfacere);
4. Analiza SWOT a sectorului pentru identificarea problemelor actuale și riscurile viitoare ce trebuie ajustate precum și determinarea oportunităților de dezvoltare;
5. Analiza oportunităților de diversificare și dezvoltare a lanțurilor valorice pentru producția de fructe cu determinarea investițiilor necesare pentru implementare;
 - identificarea elementelor lipsă a lanțului valoric în structura regională, a nevoilor actorilor-cheie, identificarea necesităților de dezvoltare;
 - identificarea posibilităților de cooperare a producătorilor;
 - identificarea direcțiilor de investiții sub forme de proiecte investiționale de interes regional (în profil teritorial/microregiuni).
 - Efectuare calculelor necesare pentru evaluarea investițiilor în proiectele propuse
6. Elaborarea recomandărilor și ideilor de proiecte pentru dezvoltarea durabilă a sectorului de fructe.

Sursele de documentare

În scopul întocmirii prezentei lucrări au fost cercetate o serie de surse documentare, referitoare la sectorul horticola (în special cel al fructelor), precum și propuneri de perspectivă de îmbunătățire a producției agricole de valoare înaltă. Aceste surse sunt următoarele:

1. Datele statistice ale Biroul Național de Statistică al RM
2. Proiectul HG privind Programul Național de dezvoltarea a sectorului horticola al RM pentru anii 2020-2026
3. Rapoarte similare privind sectorul de fructe autohton;
4. Publicații electronice și broșuri tematice;
5. Discuții conduse cu actori din toate verigile lanțului valoric al sectorului de fructe;
6. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor
7. Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
8. Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Fructe Moldova Fruct
9. Asociația ”Pomuşoarele Moldovei”
10. Asociația Națională a producătorilor de nuci din Moldova
11. Alte informații din sectorul agroalimentar al țării.

Metodologia

Metodologia de realizare a studiului este orientată la oferirea de răspuns pentru informațiile solicitate în baza ToR. Analiza dezvoltării lanțurilor valorice pentru producția de fructe în RDN va cuprinde următoarele informații.

1. Analiza producerii fructelor și materiei prime pentru dezvoltarea lanțurilor valorice prin crearea de valoare adăugată, legături verticale și orizontale și valori în ceea ce privește cantitățile de procesare / comercializare.
2. Analiza tuturor actorilor din lanțul valoric și infrastructurii de depozitare / procesare.
3. Tendințele pieței naționale, regionale și globale, oportunități de export;
4. Identificarea constrângerilor în lanțurile de valori și identificarea proiectelor investiționale orientate la dezvoltarea sectorului de fructe:
 - Valoarea estimativă a investiției în fiecare element al lanțului valoric necesar pentru modernizarea sectorului.
 - Scurtă descriere a posibilelor proiecte de investiții și rentabilitatea estimată a acestor investiții.
 - Impactul estimat al investițiilor asupra producției, prețurilor, consumului și comerțului local.
5. Analiza impactului economic privind dezvoltarea lanțurilor valorice.

Realizarea scopului și obiectivelor studiului a inclus implementarea unei metodologii complexe, care a avut la bază determinarea și prognozarea volumelor de fructe pentru lanțurile valorice și estimarea investițiilor necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice prin implementarea proiectelor investiționale orientate la sporirea competitivității sectorului fructelor în RDN.

Prognozarea volumelor de producere a fructelor în RDN a fost determinată în bază tendințelor prevăzute în Proiectul HG privind Programul Național de dezvoltarea a sectorului horticola al RM pentru anii 2020-2026 (care este definitivat și urmează să fie aprobat), unde pentru sectoarele de fructe sămânțoase și sămburoase, bacfere și nucifere au fost estimate volumele de producției destinate lanțurilor valorice în stare proaspătă și procesată.

Un rol important la dezvoltarea lanțurilor valorice s-a luat în calcul gama sortimentală, calitatea producției și perioada de coacere, pentru a determina corect potențialul sectorului analizat și asigurarea operaționalității operațiilor port-recoltare prin crearea de valoare adăugată și avantajelor comparative menite să sporească competitivitatea sectorului în întregime.

Dezvoltarea lanțurilor valorice au fost identificate în baza existenței materiei prime (pentru optimizarea costurilor și logisticii), analiza infrastructurii (atât de procesare și depozite frigorifice, cât și infrastructura rețelelor), facilități pentru operații post-recoltare, care să asigure managementul competitivității sectorului în mod prioritar pentru fructele în stare proaspătă și integrarea investițiilor și pentru diversificarea procesării fructelor prin asigurarea de alternative la procesare cu valoare adăugată mult mai avantajoasă.

În RDN sunt 12 raioane administrative, iar analiza calitativă a sectorului de fructe a fost divizată în 5 microregiuni de dezvoltare (1. Ocnița – Dondușeni; 2. Soroca - Drochia – Florești; 3. Zona Rîșcani – Glodeni; 4. Briceni – Edineț și 5. Bălți - Fălești - Sîngerei). La baza selectării acestor microregiuni au stat: (i) existența rețelei de drumuri și vecinătatea nemijlocită, care să asigure o logistică rapidă și cu minimul de costuri; (ii) existența de materie primă (potențial de producere); (iii) existența depozitelor frigorifice care pot utiliza serviciile de sortare și ambalare a fructelor; (iv) lipsa infrastructurii post – recoltare (linii de sortare – calibrare și ambalare a fructelor) și (v) lipsa ambalajelor de carton pentru fasonarea producției de fructe.

Sumar

Agricultura rămâne sectorul de bază al economiei naționale în Republicii Moldova, deoarece contribuie cu 12% în structura PIB-ului și 50% din volumul exporturilor, antrenând circa 30% din populația activă a țării.

Conform datelor FAO, cererea pentru alimente la nivel mondial va crește cu 70% până în anul 2050 și, prin urmare, sectorul agroalimentar ar trebui să fie tratat, precum în UE, ca o prioritate-cheie de dezvoltare strategică pentru siguranța și securitatea alimentară și nu un indicator de subdezvoltare.

Sectorul de fructe din RDN este unul important și impune dezvoltarea adecvată a infrastructurii de business. Existența capacităților de depozite frigorifice este o necesitate vitală, care devine un element cheie a lanțului frigului pentru fructele în stare proaspătă și asigurarea dezvoltării durabile și competitive a sectorului dat.

Logistica de distribuție în ultimi ani s-a dezvoltat foarte rapid în paralel cu tehnologiile de păstrare a fructelor, ceea ce asigură fructe proaspete tot anul în comerț cu amănuntul, sunt la prețuri accesibile și acest fapt substituit consumul fructelor procesate. Comerțul cu fructe în stare proaspătă este unul de bază pentru în RDN, iar lanțul valoric al frigului este unul important pentru regiune.

Un rol important în dezvoltarea lanțurilor valorice și implementarea PI de infrastructură pentru sectorul de fructe în RDN a avut identificarea oportunităților și sustenabilității viitoarelor investiții, care să contribuie la încurajarea și asistarea afacerilor agricole prin prestări de servicii pentru operațiile de post-recoltare, deoarece aici sunt necesare eforturile tuturor actorilor pentru crearea de valoare adăugată la prețul de comercializare a fructelor autohtone și premise durabile în dezvoltare și viziuni de business pentru antreprenorii mici și mijlocii.

Tabelul 1. Generalizarea PI necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor pentru microzonele RDN

Specificarea PI	Suprafața estimativă, m.p.	Unități de business și parametri tehnici
Centru business fructe Soroca - Drochia – Florești	3,400	1. Depozit frigorific (14 camere – a câte 150 t dintre care 3 camere (360 tone) cu răcire adâncă) - 2000 tone mere cu atmosferă controlată și centrală frigorifică; 2. Camere de pre-răcire (2 unități câte 20 tone) - 80kWt fiecare; 3. Centru de sortare (linie de calibrare) - 6 tone / h, 4. Linie pentru producerea lăzilor din carton – 1000 cutii / h; 5. Secție pentru producerea sucului / ambalare - 1500 l suc / h
Centru business fructe Briceni-Edineț	2,000	1. Depozit frigorific 750 tone cu și centrală frigorifică (6 camere – a câte 120 t dintre care 3 camere (360 tone) cu răcire adâncă); 2. Camere de pre-răcire (1 unități câte 20 tone - 80kWt); 3. Secție pentru uscare / ambalare 12000 kg stare proaspătă pentru prune/ ciclu; 4. Secție pentru producerea sucului / ambalare - 1500 l suc / h
Centru business fructe Ocnița - Dondușeni	2,100	1. Depozit frigorific 750 tone cu și centrală frigorifică (6 camere – a câte 120 t dintre care 3 camere (360 tone) cu răcire adâncă); 2. Camere de pre-răcire (1 unități câte 20 tone - 80kWt); 3. Linie de sortare – calibrare a fructelor – 6 tone/h; 4. Linie pentru producerea lăzilor din carton – 1000 cutii / h;

		5. Secție pentru producerea sucului / ambalare - 1500 l suc / h
Centru business fructe Rîșcani - Glodeni	1,900	1. Linie de sortare – calibrare a fructelor – 6 tone/h; 2. Linie pentru producerea lăzilor din carton – 1000 cutii / h; 3. Secție pentru uscare / ambalare 12000 kg stare proaspătă pentru prune/ ciclu; 4. Secție pentru producerea sucului / ambalare - 1500 l suc / h
Centru business cu nuci Bălți (raioanele învecinate)	1,700	1. Centru de business pentru producția de nuci – spații tehnologice + depozite; 2. Linie pentru spălarea și înlăturarea cojii verzi de nucă - 50 tone pe zi; 3. Uscătorie pentru uscarea nucilor - 24 tone capacitate; 4. Linie de sortare (linie de calibrare) - 10 tone / zi; 5. Linie de fasonare – ambalare - 10 tone / zi.
Total - suma investițiilor	11,100	X

PI identificate și care se propun spre implementare au menirea să contribuie la dezvoltarea și diversificarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor din RDN prin integrarea afacerilor cu fructe, optimizarea costurilor de business - logistică și sporirea competitivității sectorului analizat.

Cuantificarea impactului cumulativ ale proiectelor investiționale este unul considerabil, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere al durabilității și abordării complexe de integrarea a lanțurilor valorice pentru sporirea competitivității fructelor autohtone și facilitarea accesării piețelor internaționale.

Tabelul 2. Generalizarea PI necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor pentru RDN

Specificare indicatori	UM	Indicatori de impact cumulativi pentru PI propuse pentru RDN
5 centre pentru businessul fructelor cu spații tehnologice	m.p.	11,100
Unități orientate la dezvoltarea lanțurilor valorice și prestarea serviciilor	servicii	20
Numărul de locuri de muncă create	locuri	217
Volumul de fructe ambalate - procesate	tone	30,600
Ponderea producției de fructe facilitate de 5 centre create prin PI	%	5,8%
Estimarea beneficiarilor de servicii - producători agricoli	companii	335
Cantitatea de lăzi carton produse	mln. unit	2,550
Ambalajul de carton va asigura ambalarea cantității de fructe proaspete	tone	65,000

Crearea celor 5 centre complexe de business cu fructe în RDN va permite de a spori competitivitatea pentru 5.5% din fructele și 22.5% din nucele produse în zona de dezvoltare nord. Totodată, în cazul unui management adecvat aceste volume pot fi considerabil sporite prin asigurarea volumelor mai mari de servicii prestate și utilizarea centrelor date la o capacitate mult mai înaltă.

1. Argumentarea formării lanțului valoric

1.1. Descrierea componentelor (clusterelor) lanțurilor valorice a sectorului fructelor

În condițiile economiei de piață și globalizării comerțului internațional, este important de a înțelege cum poate fi sporită valoarea adăugată creată în sector și mai important este de înțeles lanțul valoric atât sub aspect cantitativ (părțile componente – verigile lanțului valoric), cât și sub aspect calitativ (aportul fiecărei verigi la formarea valorii adăugate).

Lanțul valoric este cel mai practic instrument analitic de bază pentru identificarea surselor de avantaj competitiv, iar în cazul sectorului de fructe din RDN a avut ca scop dezvoltarea și crearea de valoare adăugată sectorului și sporirea competitivității fructelor și produselor procesate, care în final vor permite dezvoltarea durabilă a sectorului analizat în această zonă de dezvoltare.

Sectorul fructelor are două direcții distincte de dezvoltare a lanțurilor valorice: (1) business cu fructe în stare proaspătă și (2) business cu fructe procesate. Aceste două direcții sunt complexe și necesită a fi dezvoltate în paralel pentru a evita șocurile sectoriale și incertitudinea în ceea ce privește utilizarea – comercializarea producției de fructe produse de producătorii agricol în cadrul primului cluster.

Producerea de fructe pentru piața fructelor în stare proaspătă oferă cele mai bune venituri producătorilor agricoli / traiderilor și este de bază în businessul fructelor. Producerea fructelor pentru piața proaspătă este cea mai profitabilă, în cazul în care este asigurată calitatea și competitivitatea produsului.

Sectorul de produse prelucrate, la rândul său, cuprinde patru grupe majore de produse: conserve, uscate, congelate și sucuri. Producerea fructelor pentru industria de prelucrare oferă venituri mai mici fermierilor, dar și calitatea produsului poate fi mai joasă, astfel necesitând costuri de producere mai mici (deseori achiziționează producția mai jos decât costul unitar de producere și fermierii sunt nevoiți să comercializeze în pierderi). În cadrul grupului de fructe prelucrate, produsele congelate sunt cele mai profitabile pentru producătorii / traideri, deoarece industriile conexe care le utilizează le percep ca produse proaspete și au o cerere sporită. Fructele congelate sunt utilizate pe larg în industria alimentară la producerea iaurturilor și adausurilor naturiste în patiserie, ceea ce este extrem solicitat și cu o cerere mereu crescândă. Locul 2 în această listă le revine produselor uscate, iar alte conserve (gemuri, jeleuri) precum și sucurile concentrate necesită materie primă de calitate relativ joasă.

Tabelul 3. Analiza lanțurilor valorice și profitabilitatea lor

Sectorul	Sub-sectoarele	Grupuri de produse	Profitabilitate pentru producătorii și valoare adăugată la lanț valoric
Fructe	Stare proaspătă	Proaspete	Valoare înaltă
	Procesate	Congelate	Medie-înaltă
		Uscate	Medie
		Conservate	Joasă-medie
		Sucuri stoarse la rece Sucuri concentrate	Joasă-medie Joasă

Sectoarele de produse proaspete și prelucrate la fructe au lanțuri valorice diferite, care reflectă nivelul diferit de dezvoltare a acestora și segmente de piață diferite (vezi Figura de mai jos). Din cauza lipsei infrastructurii de piață (lanțului frigorific¹ și caselor de ambalare suficiente) majoritatea produselor în stare proaspătă sunt comercializate în sezonul de recoltare și doar o parte mică (45-50% din volumul total) din produse beneficiază de depozitare frigorifică pentru comercializarea în afara sezonului².

¹ Lanțul frigorific include: echipamente de răcire a produselor recoltate direct în câmp, depozite frigorifice, transportare refrigerată.

² Un studiu al lanțului frigorific efectuat de USAID/CNFA a estimat că circa 60% din producția de fructe proaspete în Moldova se comercializează în timpul sezonului de recoltare și nu beneficiază de depozitare frigorifică.

Figura 1. Lanțul valoric pentru sectoarele de fructe proaspete și prelucrate

Clienții de bază ai producătorilor de fructe proaspete sunt comercianții, intermediarii și exportatorii, care de obicei cumpără cantități mari de produse direct din câmp, oferind prețuri relativ mici. Produsul proaspăt este ulterior comercializat fie pe piața internă (în special la piețele agricole, rețele, magazine alimentare), fie este exportată (preponderent). În prezent, doar o mică parte din produsele proaspete autohtone ajung în rețelele de supermarket locale. Această stare de lucruri este determinată de calitatea și aspectul produselor moldovenești, volumului mic de comercializare și adausurilor mari .

Întreprinderile de conserve au un lanț valoric diferit de cel al uscătoriilor de fructe, din cauza produselor și piețelor diferite. Produsele întreprinderilor de conserve se axează pe piața de consum, atât cea locală, cât și din CSI. Conservele moldovenești ajung pe piețele finale prin intermediul distribuitorilor, care plasează produsele în supermarket sau alte magazine alimentare. Produsele uscate moldovenești, pe de altă parte, se axează în special pe piața angro a UE. Cantități mici de fructe uscate autohtone în ambalaj de consum ajung în supermarketul local, dar această piață este destul de mică.

Pentru dezvoltarea durabilă a sectorului de fructe este necesară o **infrastructură adecvată post - recoltare** pentru a satisface cerințele pieței în ceea ce privește livrări stabile și conformitatea cu standardele de clasificare a fructelor, atât în stare proaspătă, cât și produse procesate. În plus, disponibilitatea depozitării în camera frigorifice permite amânarea vânzărilor atunci când prețurile de pe piață sunt scăzute și când sunt identificate nișe de comercializare a fructelor pe piețele regionale.

1.2. Tendințe de dezvoltare a lanțurilor valorice și comerțului internațional cu fructe

Tendințe la nivel global. Preferințele consumatorilor de astăzi sunt deja diverse și complexe. Lanțul valoric pentru producția de fructe se dezvoltă mult mai repede decât poate satisface și a se acomoda sectorul dat.

Comerțul internațional cu fructe suferă transformări esențiale (în special în țările cu economie de piață), ceea ce inevitabil va avea impact și asupra Republicii Moldova. Producătorii și exportatorii trebuie să-și ajusteze businessul și comerțul (logistica) reieșind din tendințele date de dezvoltarea a comerțului pe piețele, care se dorește să se exporte.

În comerțul internațional cu fructe se constată două scenarii distinctive:

- (i) piețele cu grad de maturitate (Europa, America de Nord), în care accent se va pune pe produse de calitate, naturiste, inofensive și în majoritate cazurilor procurate în re-tail și
- (ii) piețe în dezvoltare (America Latină, Africa și Asia) - în care comerțul va fi diversificat și mult mai simplu de penetrat, în cazul asigurării logisticii și calității solicitate.

În comerțul internațional cu fructe se prognozează o creștere semnificativă a consumului de fructe proaspete în toate părțile lumii pentru următorii 10 ani, în special în țările cu creștere naturală a numărului de populație. În acest context, durabilitatea de dezvoltare a sectorului fructelor în RDN este doar pentru fructe calitative, competitive și numai în stare proaspătă. În comerț local și internațional fructele proaspete sunt anul împrejur la prețuri accesibile și asta este factorul motric de dezvoltarea a businessul cu fructe.

Creșterea cererii pentru fructe în stare proaspătă va fi determinată, în mare măsură, de expansiunea populației, în combinație cu creșterea cheltuielilor pentru alimentație - în general (puterea de cumpărare), precum și din ce în ce mai mult, datorită alegerilor nutritive îmbunătățite care favorizează în special fructele tradiționale.

Un rol important în perioada de pandemie (COVID-19) în consumul fructelor în stare proaspătă vor avea prioritate fructele tradiționale și ieftine, care sunt ușor accesibile și se bucură de popularitate în rândul consumatorului de rând (printre aceste fructe sunt merele, prunele).

Tabelul 4. Estimări la nivelul comerțului internațional cu fructe pe continente

Regiune	Glob 2015	Glob 2030	Abateri
America Nord, %	11	8	-3
America Latină, %	8	8	0
Europa, %	21	16	-5
Africa, %	14	12	-2
Asia, %	46	56	10
Glob - total	100	100	X
Comerț mondial, trilioane	2.1	4.8	2.7

Sursa: GDI Gottlieb Duttweiler Institute

Piața Europei va continua să fie una importantă pentru exportul producției de fructe din Republica Moldova (în special pentru mere, care în RDN sunt produse într-o cantitate considerabilă), dar strategic urmează a fi explorate piețele din Asia și Extremul Orient, deoarece pentru următorii 15 ani creșterea consumului și respectiv a exportului este caracteristică doar acestor regiuni.

Sectorul de fructe moldovenesc (inclusiv și pentru RDN) trebuie să ia în considerație tendințele consumului la nivel global, și anume:

- Se estimează că 75-80% din totalul fructelor cultivate la nivel global sunt consumate în stare proaspătă, această tendință menținându-se în continuare. Pe piețele mature, precum SUA și Uniunea Europeană, consumul de produse horticoale tradiționale, precum merele, prunele, va

stagna sau crește lent, cel mai dinamic dezvoltându-se produsele exotice sau cu caracteristici nutriționale sporite, precum fructele moi (fructele arbuștilor pomicoli).

- În ultimul deceniu, cererea mondială de fructe congelate a crescut cu 5% pe an. În același timp, cererea mondială de fructe conservate (în cutii, pungi și sticle) a rămas stabilă pe plan mondial și a scăzut cu 1% pe an în Europa, Australia și SUA.
- Produsele de fructe ecologice sunt mai mult decât un element de lux, ele reprezentând deja o categorie separată pe piața internațională, cu oportunități care până în prezent practic nu au fost explorate de producătorii din țară.

2. Starea actuală de dezvoltare a sectorului fructe în RDN

În Republica Moldova sectorul pomicol este un sector de bază, care generează locuri de muncă, producție agricolă pentru export (intrări de valută în țară) și este o sursă de venituri pentru localitățile rurale. În prezent (anul 2019) suprafețelor de livezi în țară le revine 140.13 mii hectare, dintre care 114.21 sunt pe rod, unde ponderea cea mai mare o deține fructele sămânțoase 44.3% (62 mii ha), urmată de fructele sâmburoase 30.5% (42.8 mii ha); culturi nucifere 22.3% (31.2 mii ha) și culturi bacifere 2.9% (4.1 mii ha).

În cazul RDN sectorul fructelor este unul important, unde în anul 2019 sau produs estimativ 540 mii tone de fructe, ceea ce constituie 67.2% din volumul de fructe produse de RM. Acest indicator este unul decisiv pentru întreaga economie și ne demonstrează importanța sectorului fructelor pentru RDN și în general pentru economia națională. Estimările sunt pozitive referitor la dezvoltarea sectorului de fructe pentru RDN, unde trendul va fi în creștere, iar către anul 2025 se estimează că volumul fructelor va crește cu 38.1% (747 mii tone) din contul livezilor noi, modernizării tehnologiei și intrării noilor livezi în fructificare.

Analiza sectorului fructelor în RM ne permite să elucidăm patru constrângeri majore ale sectorului de fructe (inclusiv pentru RDN): *capitalul uman, infrastructura de piață, inovații și competitivitate, precum și climatul de afacere investițional*. **Starea curentă a infrastructurii de marketing** este percepută drept o constrângere pentru dezvoltarea business-ului în sectorul de fructe și crearea de valoare adăugată.

2.1. Poziția sectorului fructe la nivel național

RDN are un potențial sporit pentru dezvoltarea pomiculturii, fapt datorat, în principal, fertilității naturale ridicate a solurilor și a condițiilor climatice favorabile de care dispune regiunea. La nivel național RDN ocupă o poziție importantă în domeniul pomicol, situându-se pe locul 1 în țară din mărimea suprafeței plantațiilor pomicole și volumul de fructe produse în țară.

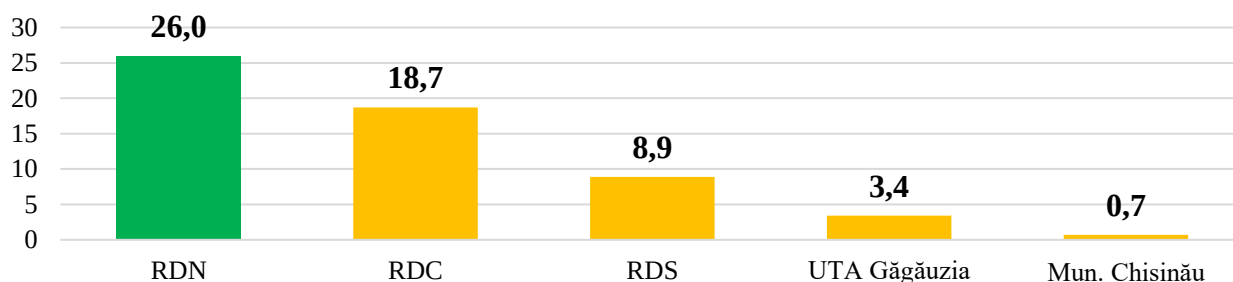

Figura 2. Suprafețele plantațiilor pomicole în profil regional în anul 2018 (mii hectare)

Pentru anul 2018 suprafețele pomicole în RDN constituiau 26 mii ha, reprezentând 39.5% din suprafața pomicolă a țării.

Totodată, RDN se plasează pe locul 1 și la producția de fructe, cultivând 67% din recolta globală la nivel național.

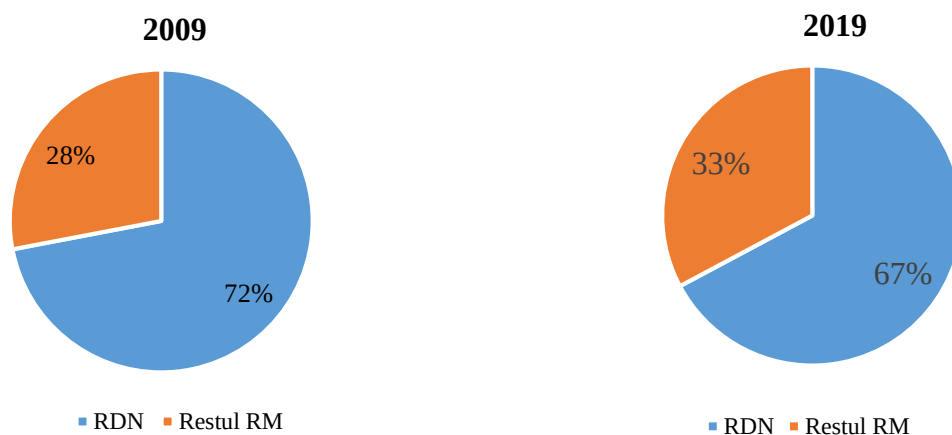

Figura 3. Structura producției globale de fructe și pomușoare în RDN comparativ cu RM

Un lucru important ce trebuie menționat, este ponderea mare a producției de fructe, care pentru RDN constituie 67.2% din producția națională. Această poziție este cauzată de producția de mere ce reprezintă 79% din producția de mere în RM (vezi figura de mai jos).

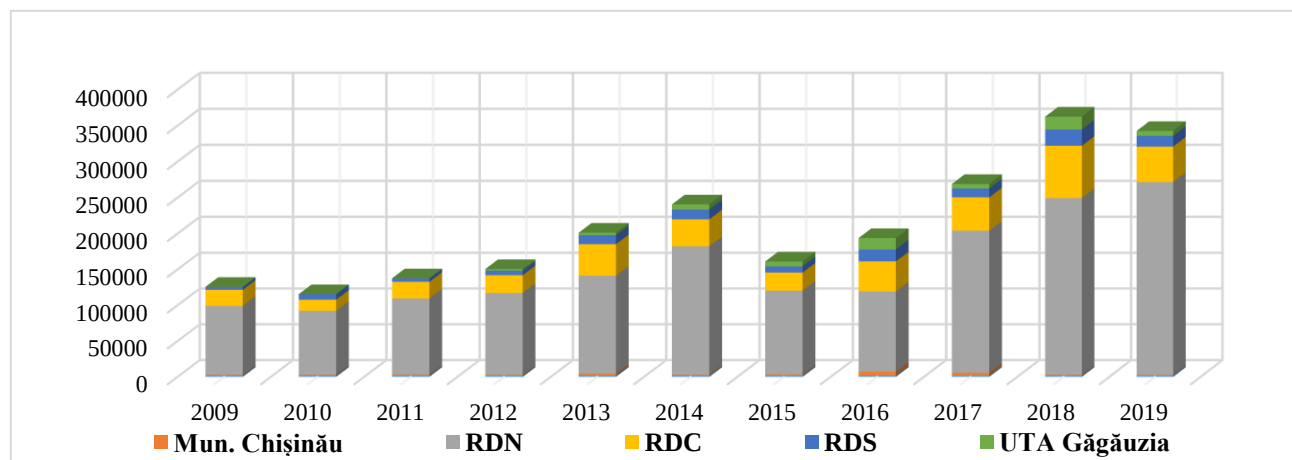

Figura 4. Structura producerii merelor în RM în profil teritorial, anii 2009-2019

³ Informația privind suprafața însămânțată este prezentată pe întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) mari (cu suprafața terenurilor agricole de 10 ha și peste)

Această tendință se va menține pentru viitor pentru sectorul de fructe în RM, unde RDN va continua să dețină un rol important în suprafețele și volumele de producere a fructelor. Concluzia dată este motivată de următoarele nuanțe: merele se pot produce cel mai bine în zona de nord (merele sunt cele mai ieftine fructe și se produc în cantități mare).

Datele Biroului Național de Statistică oferă date doar pentru suprafețele cu plantații pomicole mai mare de 10 ha, ceea ce nu este relevant pentru determinarea / analiza producerii în profil zonal / teritorial. Reieșind din aceste considerente, grupul de autori a utilizat variantă extrapolată (raportul datelor înregistrate din RDN și totalul pe RM în baza datelor), care ne arată realitatea și putem calitativ să operăm cu volumele de producere a fructelor pentru RDN.

În studiu s-a pus accentul pentru analiza potențialului de producere a fructelor pentru toate tipurile de întreprinderi ce practică pomicultura în RDN. Această abordare este mult mai complexă și ne permite de a determina corect potențialul sectorului de fructe și ulterior proiectele investiționale necesare pentru dezvoltarea lanțurilor valorice pentru această regiune.

2.2. Potențialul de producere al sectorului

Proгноza potențialului de fructe sămânțoase în RDN

Pentru perioada prognozată anii 2020-2025 volumul fructelor sămânțoase (informații detaliate - Anexa 1) va continua să crească și se estimează la 637 mii tone către anul 2025, ceea ce va constitui un spor cu 30% în comparație cu anul 2020 din contul plantării livezilor intensive, modernizării tehnologiei și intrării pe rod a livezilor noi.

Tabelul 5. Distribuția producției de fructe sămânțoase pentru lanțurile valorice în RDN (păstrare depozite frigorifice și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sămânțoase - total, t	489,956	521,236	549,104	577,759	607,202	637,263
Mun. Balti	1,450	1,542	1,625	1,710	1,797	1,886
Briceni	147,228	156,627	165,001	173,612	182,459	191,492
Donduseni	47,662	50,705	53,416	56,204	59,068	61,992
Drochia	14,037	14,933	15,732	16,553	17,396	18,258
Edinet	51,862	55,173	58,123	61,156	64,273	67,455
Falesti	2,563	2,727	2,873	3,023	3,177	3,334
Floresti	39,978	42,531	44,805	47,143	49,545	51,998
Glodeni	11,876	12,634	13,310	14,004	14,718	15,446
Ocnita	46,497	49,465	52,110	54,830	57,624	60,476
Riscani	27,929	29,712	31,301	32,934	34,612	36,326
Singerei	11,607	12,348	13,009	13,688	14,385	15,097
Soroca	78,419	83,426	87,886	92,472	97,185	101,996
Fruite sămânțoase de calitate (consum stare proaspătă - depozite frigorifice + pre-răcire)						
Sămânțoase stare proaspătă - total, t	288,666	307,095	323,514	340,397	357,743	375,454
Fruite sămânțoase necalitative (procesare)						
Sămânțoase procesare - total, t	115,466	122,838	129,406	136,159	143,097	150,182

Informații detaliate pentru raioanele RDN sunt anexate (anexa 2)

Repartizarea producției de fructe sămânțoase produse pentru segmentele lanțurilor valorice au fost luate în calcul următoarea variantă: stare proaspătă este de 60% și pentru procesare 40%. Este o variantă optimistă, deoarece în realitate volumul merelor de calitate este joasă (depinde de condițiile climaterice – ploile frecvente în perioada de formare și dezvoltare a fructelor care durează lunile Mai-

Iunie), deoarece antreprenorii agricoli nu au abilitățile necesare pentru asigurarea protecției integrate a fructelor contra bolilor. Însă în ultimii ani nivelul calității sporește constant și acest fapt este îmbucurător prin faptul că se mărește cantitatea fructelor calitative destinate segmentului de consum în stare proaspătă.

Important! Pentru determinarea volumelor de mere destinate lanțului frigului (păstrare în depozite frigorifice) este necesar de analizat repartizarea producerii reieșind din perioadele de coacere a merelor, deoarece merele 93% din suprafață și 98% din volumul producerii. Acest lucru este posibil în baza datelor furnizate de Asociația Națională Moldova-Fruct, care dispune de baza de date pentru membrii săi (inclusiv pe gama sortimentală) și servește ca bază de reper pentru fluxurile de mere: (timpurii – lunile Iulie – August, semi-tardive – Septembrie și tardive – Octombrie).

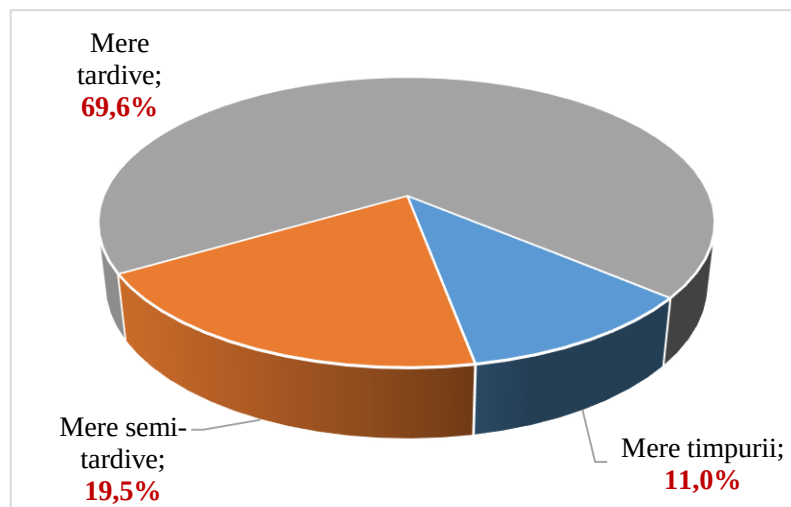

Figura 5. Structura suprafețelor cultivate cu mere după perioada de coacere, %

Sursa: În baza datelor Asociația producătorilor și exportatorilor de fructe Moldova-Fruct

În baza datelor tabelului anterior, unde au fost prognozate volumele producției de fructe sămânțoase de calitate destinate lanțului valoric al frigului (consum stare proaspătă: depozite frigorifice + pre-răcire) se vor determina cantitățile estimative de fructe sămânțoase necesar de păstrat în depozite frigorifice pentru comerțul în lunile reci a anului, când pot fi identificate nișe reale de comercializare a lor (în special pentru mere) pe piețele regionale, reieșind din considerentele coacerii și posibilității de păstrare în frigidere .

În structura volumului de mere produse în RDN cea mai mare pondere o deține merele cu coacere tardivă cu o pondere de cca. 70% (sau cantitativ constituie estimativ 288.9 mii tone pentru anul 2020), care sunt destinate păstrării în depozite frigorifice și comercializarea lor în perioada rece a anului, când cererea este mai mare și prețurile sunt avantajoase.

Tabelul 6. Prognoza producției de fructe sămânțoase stare proaspătă după perioada de coacere în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mere timpurii, t	31,615	33,633	35,431	37,280	39,180	41,120
Mere semitardive, t	56,281	59,874	63,075	66,367	69,749	73,202
Mere tardive, t	200,770	213,588	225,008	236,750	248,815	261,133
Total mere RDN, t	288,666	307,095	323,514	340,397	357,743	375,454

Informații detaliate pentru raioanele RDN sunt anexate (anexa 2)

Pentru perioada prognozată anii 2020-2025 se estimează următoarele volume de mere produse în RDN, care vor oscila în limitele: mere timpurii 31.6-41.1 mii tone, mere semi-tardive 56.3-73.2 mii tone și tardive 200.8-261.1 mii tone.

Concluzia de bază este, că sectorul fructelor sămânțoase (reprezentat de mere) în RDN produce o cantitate considerabilă de fructe destinate lanțului frigului (soiurile semitardive parțial și tardive practic totalmente), care va constitui estimativ limitele 220-230 mii tone în anul 2020 până la 280-300 mii tone către anul 2025. Restul cantității de fructe destinate pieței în stare proaspătă necesită a fi sortate / ambalate și apoi pre-răcite pentru asigurarea exportului în condiții competitive.

Proгноza potențialului de fructe sămburoase în RDN

Proгноza pentru anii 2020-2025 a volumului fructelor sămburoase (informații detaliate - Anexa 1) va avea un ritm mult mai mare de creștere (consumul crește mult mai rapid în comparație cu fructele sămânțoase) și se estimează la 65.8 mii tone către anul 2025, ceea ce va constitui un spor de 63.1% în comparație cu anul 2020 (40.3 mii tone) din contul plantării livezilor intensive (în special cireșe, prune și vișine) și modernizării tehnologiei.

Sectorul fructelor sămburoase în stare proaspătă are două nuanțe distinctive: (1) fructe sămburoase cu lanț frigorific scurt (cireșe, vișine, caise) și (2) fructe sămburoase cu lanț frigorific mai îndelungat (prune).

În tabelul de mai jos se analizează potențialul de producere a fructelor sămburoase în stare proaspătă pentru lanț frigorific scurt (cireșe, vișine, caise), unde calitatea este un factor decisiv, iar în prognoze au fost incluse următoarele ponderi: stare proaspătă 90% și pentru procesare doar 10%.

Tabelul 7. Distribuția producției de fructe sămburoase (fără prune) pentru lanțurile valorice în RDN (pre-răcire și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sămburoase - total, t	9,579	10,122	10,459	10,926	11,739	12,322
Mun. Balti	147	161	169	182	199	214
Briceni	973	1,015	1,042	1,076	1,150	1,194
Donduseni	288	297	303	310	329	338
Drochia	249	232	224	204	203	181
Edinet	833	839	847	846	887	889
Falesti	1,392	1,544	1,630	1,773	1,942	2,112
Floresti	2,139	2,308	2,408	2,561	2,776	2,962
Glodeni	502	564	599	658	724	794
Ocnita	320	313	310	300	309	298
Riscani	287	306	318	335	362	383
Singerei	1,346	1,447	1,507	1,598	1,730	1,841
Soroca	1,101	1,096	1,099	1,084	1,129	1,116
Fructe sămburoase de calitate (consum stare proaspătă)						
Sămburoase stare proaspătă - total, t	8,621	9,110	9,413	9,833	10,565	11,090
Fructe sămburoase necalitative (procesare)						
Sămburoase procesare - total, t	862	911	941	983	1,056	1,109

Informații detaliate pentru raioanele RDN sunt anexate (anexa 3)

Analiza potențialului de producere a fructelor sămburoase în stare proaspătă destinate lanțului frigorific scurt (cireșe, vișine, caise), constatăm, că volumele estimate de fructe variază în limitele 8.6-11.1 mii tone pentru perioada anilor 2020-2025. Cerință de bază pentru dezvoltarea acestui lanț valoric este

pre-răcirea adecvată a fructelor (răcirea de șoc, care poate fi obținută numai cu camere speciale de răcire rapidă mobile sau staționare) ca să asigurăm calitate și manipulare competitivă.

În continuare se estimează potențialul de producere a fructelor sâmburoase în stare proaspătă pentru lanț frigorific mai îndelungat (prune – până la 90 de zile de păstrare în depozite frigorifice), iar în prognoze au fost incluse următoarele estimări: stare proaspătă 80% și pentru procesare doar 20%.

Tabelul 8. Distribuția producției de prune pentru lanțurile valorice în RDN (păstrare depozite frigorifice și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sâmburoase prune - total, t	30,758	35,659	38,361	43,082	47,916	53,480
Mun. Balti	239	277	298	335	372	415
Briceni	3,656	4,239	4,560	5,121	5,695	6,357
Donduseni	1,232	1,428	1,536	1,725	1,919	2,142
Drochia	2,105	2,440	2,625	2,948	3,279	3,659
Edinet	4,375	5,073	5,457	6,128	6,816	7,608
Falesti	1,483	1,719	1,850	2,077	2,310	2,579
Floresti	4,909	5,691	6,122	6,876	7,648	8,535
Glodeni	231	268	288	324	360	402
Ocnita	2,092	2,425	2,609	2,930	3,258	3,637
Riscani	799	926	996	1,119	1,244	1,389
Singerei	3,307	3,834	4,125	4,633	5,152	5,751
Soroca	6,331	7,339	7,895	8,867	9,862	11,007
Fruite sâmburoase prune de calitate (consum stare proaspătă)						
Sâmburoase prune stare proaspătă - total, t	24,606	28,528	30,689	34,466	38,333	42,784
Fruite sâmburoase prune necalitative (procesare)						
Sâmburoase prune procesare - total, t	4,921	5,706	6,138	6,893	7,667	8,557

Informații detaliate pentru raioanele RDN sunt anexate (anexa 3)

Prognoza pentru anii 2020-2025 a volumului producerii prunelor va avea un trend pozitiv de creștere și se estimează la 53.5 mii tone către anul 2025, ceea ce va constitui un spor de 73.9% în comparație cu anul 2020 din contul plantării livezilor intensive, modernizării tehnologiei și intrării pe rod a livezilor noi.

Pentru determinarea volumelor de prune destinate lanțului frigului (păstrare în depozite frigorifice) este necesar de analizat perioadele de coacere a lor în dependență de soiurile cultivate în baza datelor membrilor de Asociația Națională Moldova-Fruct.

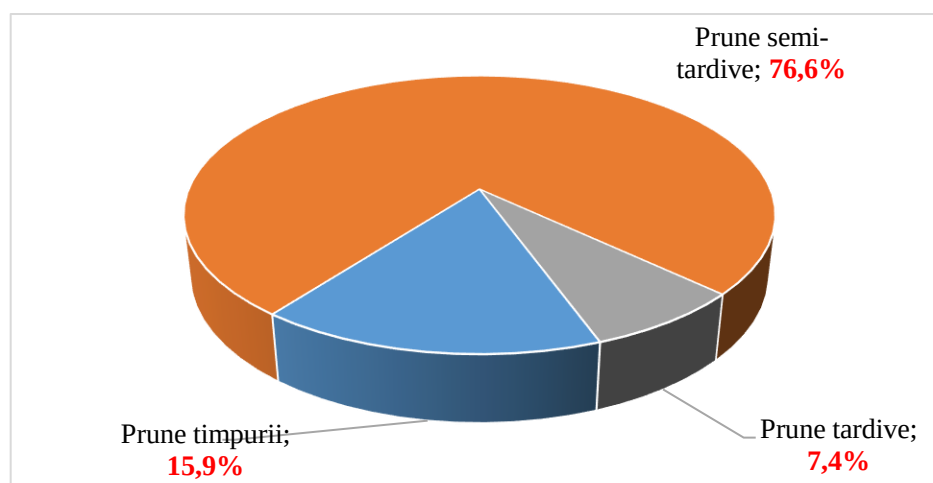

Figura 6. Structura suprafețelor cultivate cu prune după perioada de coacere, %

Sursa: În baza datelor Asociația producătorilor și exportatorilor de fructe Moldova-Fruct

În structura volumului producției de prune prognozate pentru RDN cea mai mare pondere o deține prunele cu coacere semi-tardive cu o pondere de cca. 76.6% (Stanley), care se păstrează foarte bine pentru perioada de până la 90 zile (în cazul pregătirii adecvate a producției din câmp) în depozite frigorifice și se bucură de cerere sporită la comercializarea lor în perioada rece a anului (Octombrie - Noiembrie).

În baza datelor tabelului precedent, unde au fost prognozate volumele producției de prune de calitate destinate lanțului valoric al frigului (consum stare proaspătă: depozite frigorifice + pre-răcire) și ponderii soiurilor de prune în dependență de perioada de coacere în totalul prunelor se vor determina cantitățile estimative de prune necesar de păstrat în depozite frigorifice pentru comerțul în lunile reci a anului.

Tabelul 9. Prognoza producției de prune stare proaspătă după perioada de coacere în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Prune timpurii, t	3,922	4,547	4,891	5,493	6,110	6,819
Prune semitardive, t	18,852	21,856	23,512	26,405	29,368	32,778
Prune tardive, t	1,833	2,125	2,286	2,567	2,855	3,187
Prune total, t	24,606	28,528	30,689	34,466	38,333	42,784

Informații detaliate pentru raioanele RDN sunt anexate (anexa 3)

Pentru perioada prognozată anii 2020-2025 se estimează următoarele volume de prune produse pentru lanțul de comercializare în stare proaspătă în RDN, care vor oscila în limitele: prune timpurii 3.9-6.8 mii tone, prune semi-tardive 18.8-32.8 mii tone și tardive 1.8-3.2 mii tone. Producțiile de prune cu coacere tardivă și semi-tardivă sunt destinate lanțului frigului mai îndelungat.

Concluzia finală - sectorul fructelor sâmburoase în RDN produce fructe destinate consumului în stare proaspătă și respectiv lanțului frigului pentru o perioadă mai mare (conveier de recoltare lunile Iunie - Septembrie), care mai puțin concurează cu lanțul frigului pentru mere (cu excepția prunelor de soiul Stanley și prunelor tardive de toamnă (President, Udlineonaia, Top Hit)).

Producția de prune destinată lanțului frigorific și care trebuie păstrată în depozite frigorifice constituie estimativ limitele 15-20 mii tone în anul 2020 până la 25-30 mii tone către anul 2025. Restul cantității de fructe destinate pieței în stare proaspătă necesită a fi sortate / ambalate și apoi pre-răcite pentru asigurarea exportului în condiții competitive.

Prognoza potențialului de fructe moi (bacifere) în RDN

Sectorul fructelor moi are două direcții de dezvoltare: (i) stare proaspătă inclusiv congelarea adâncă și (ii) procesare (gemuri, sucuri, fructe deshidratate, etc.). Lanțurile valorice de perspectivă și care se bucură de interes în rândul consumatorilor este lanțul baciferilor în stare proaspătă.

Pentru determinarea volumelor de producere și potențialului sectorului bacifer în RDN au fost utilizate informațiile disponibile de la AO "Pomuşoarele Moldovei", care au furnizat informațiile referitor la suprafețele estimative pentru culturile bacifere în RM și repartizarea lor pentru regiunile de dezvoltare.

Toate acestea informații au fost sistematizate în tabelul de mai jos, care ne permite de a analiza potențialul de producere a sectorului bacifer.

Determinarea capacităților de producere a sectorului de bacifere în RDN, a constat în repartizarea ponderii pe culturi pentru cele trei regiuni de dezvoltare (reieșind din tendințele sectoriale furnizate de asociație) și din volumul suprafețelor existente pentru RM au fost determinate pentru fiecare regiune. Recolta estimativă pentru RDN a fost obținută din experiența anilor precedenți de cultivare

a membrilor asociației „Pomușoarele Moldovei”, care din produsul cu suprafețele cultivate cu fructe moi a permis să evaluăm potențialul de producere a sectorului dat în RDN.

Tabelul 10. Analiza estimativă producției culturilor bacifere în general în RM și pentru RDN

Specificare cultura baciferă	Analiza suprafețelor cultivate cu culturi bacifere în RM pentru anul 2019			Repartizarea suprafețelor cu bacifere pe regiuni de dezvoltare (în baza informației AO "Pomușoarele Moldovei"), %			Repartizarea suprafețelor totale cu bacifere pe regiuni de dezvoltare - anul 2020, ha			Repartizarea suprafețelor pe rod cu bacifere pe regiuni de dezvoltare - anul 2020, ha			Recolta medie de bacifere, kg/ha	Volumele producției bacifere de pe suprafețele pe rod - anul 2020, tone		
	Suprafața cultivată, ha	Structura suprafețelor, %	Suprafața pe rod, ha	RDN	RDC	RDS	RDN	RDC	RDS	RDN	RDC	RDS		RDN	RDC	RDS
Căpșun multianual	1,200	29,3%	1,083	40%	50%	10%	480	600	120	433	541	108	8,500	3,682	4,602	920
Zmeur sezonier	600	14,6%	541	60%	35%	5%	360	210	30	325	190	27	5,500	1,787	1,042	149
Zmeur remontant	50	1,2%	45	45%	53%	2%	23	27	1	20	24	1	7,000	142	167	6
Mur șpalier	770	18,8%	695	35%	57%	8%	270	439	62	243	396	56	8,500	2,067	3,367	473
Coacăz negru	80	2,0%	72	65%	30%	5%	52	24	4	47	22	4	6,200	291	134	22
Coacăz roșu	120	2,9%	108	65%	30%	5%	78	36	6	70	32	5	7,500	528	244	41
Agriș	200	4,9%	180	40%	55%	5%	80	110	10	72	99	9	5,500	397	546	50
Scorș negru (aronia)	35	0,9%	32	25%	55%	20%	9	19	7	8	17	6	5,000	39	87	32
Cătină albă	500	12,2%	451	35%	40%	25%	175	200	125	158	180	113	4,500	711	812	508
Afin	10	0,2%	10		100%		0	10	0	0	10	0	4,000	0	40	0
Goji	35	0,9%	32	40%	55%	5%	14	19	2	13	17	2	4,500	57	78	7
Corn	50	1,2%	45	30%	55%	15%	15	28	8	14	25	7	5,000	68	124	34
Măceș	450	11,0%	406	60%	30%	10%	270	135	45	244	122	41	4,200	1,023	512	171
Total	4,100	100,0%	3,701	X	X	X	1,825	1,856	419	1,647	1,676	378	X	10,792	11,756	2,412

Sectorul bacifer are un potențial de producere în RDN, care necesită a fi explorat și care se estimează la 10.8 mii tone de fructe moi pentru această regiune.

În RDN sunt cultivate estimativ 1,825 hectare cu culturi bacifere, dintre care 1,647 ha sunt pe rod. Cele mai cultivate culturi bacifere pentru această zonă sunt căpșunul multianual, urmat de zmeura sezonieră, mure și măceș.

În tabelul de mai jos se propune spre analiză prognoza producției globale de culturi bacifere în RDN pentru perioada anilor 2020-2025.

Tabelul 11. Prognoza producției globale a plantațiilor bacifere pentru RDN (tone)

Specificare	Anii						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total pe țara, tone	15,500	24,960	25,583	26,223	26,879	27,551	28,239
Nord, tone	6,702	10,792	11,116	11,449	11,793	12,147	12,511

Producția de fructe bacifere destinată consumului în stare proaspătă constituie estimativ limitele 10.8 mii tone în anul 2020 până la 12.5 mii tone către anul 2025. În cazul existenței infrastructurii necesare (camere de pre-răcire, congelare adâncă, cooperare pentru omogenizarea și formarea loturilor) fermierii sunt disponibili să sporească suprafețele cultivate cu culturi bacifere.

Sectorul bacifer are două variante de business sustenabil: în primul rând majoritatea producției trebuie să fie produsă pentru consumul în stare proaspătă, condiționată corect (pre-răcită), iar în cazul când nu se reușește se utilizează a doua posibilitate - lanțul congelării adânci (alternativa de business). Toate aceste lanțuri valorice de business trebuie dezvoltate în paralel pentru sustenabilitatea viitoare a sectorului și micșorarea efectelor de șoc din sector, deoarece producția baciferă este p producție cu un grad sporit de perisabilitate și impune o logistică post-recoltare impecabilă și organizată la maxim.

Proгноza potențialului de nuci în RDN

Sectorul nucifer nu este un sector caracteristic pentru RDN, dar care în ultimii ani are o tendință pozitivă de dezvoltare în special în raioanele de jos a regiunii analizate.

Pentru determinarea volumelor de producere și potențialului sectorului nucifer în RDN au fost utilizate informațiile furnizate de AO "Asociația Exportatorilor de Nuci din Republica Moldova", care au prezentat informațiile referitor la suprafețele estimative pentru culturile nucifere în RM și repartizarea lor pentru regiunile de dezvoltare.

Informații date au stat la baza analizei potențialului de producere a sectorului nucifer în RDN, iar datele au fost sistematizate în tabelul de mai jos:

Tabelul 12. Analiza estimativă producției culturilor nucifere în general în RM și pentru RDN

Specificare	Analiza suprafețelor cultivate cu nuci în RM pentru anul 2019		Repartizarea suprafețelor cu bacifere pe regiuni de dezvoltare, %			Repartizarea suprafețelor totale cu bacifere pe regiuni de dezvoltare - anul 2020, ha			Repartizarea suprafețelor pe rod cu bacifere pe regiuni de dezvoltare - anul 2020, ha			Recolta medie de bacifere, kg/ha	Volumele producției bacifere de pe suprafețele pe rod - anul 2020, tone		
	Suprafața cultivată, ha	Suprafața pe rod, ha	RDN	RDC	RDS	RDN	RDC	RDS	RDN	RDC	RDS		RDN	RDC	RDS
Nuci	31,200	19,500	22.0%	43.0%	35.0%	6,864	13,416	10,920	4,290	8,385	6,825	1,250	5,363	10,481	8,531
Total	31,200	19,500	X	X	X	6,864	13,416	10,920	4,290	8,385	6,825	X	5,363	10,481	8,531

Sectorul nucifer are un potențial care în ultimii ani se explorează tot mai intens în RDN.. Suprafața estimativă plantată cu nuci constituie 6,864 ha, unde 4,290 ha este intrată pe rod, ceea ce constituie doar 62.5% (din motiv, că nucul intră pe rod după al 8-10 an).

În tabelul de mai jos se propune spre analiză prognoza producției globale de culturi nucifere în RDN pentru perioada anilor 2012-2025.

Tabelul 13. Prognoza producției globale a plantațiilor nucifere pentru RDN

Specificare	Anii						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total pe tara	20,000	24,375	25,350	26,364	27,419	28,515	29,656
Nord	4,400	5,363	5,577	5,800	6,032	6,273	6,524

Producția de nuci constituie estimativ limitele 4.4 mii tone în anul 2020 până la 6.5 mii tone către anul 2025, ceea ce este o cantitate medie, reieșind din potențialul de producere pe țară (zona de nord nu este arealul cel mai bun pentru cultivarea culturilor nucifere).

2.3. Analiza infrastructurii post-recoltare în RDN

RDN este caracterizată de o infrastructură de sprijin a afacerilor bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară desfășurării activităților de producție și care asigură creșterea nivelului de dezvoltare a localităților unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației. În prezent, la nivelul RDN există 3 zone economice libere, 3 parcuri industriale funcționale și 3 incubatoare de afaceri.

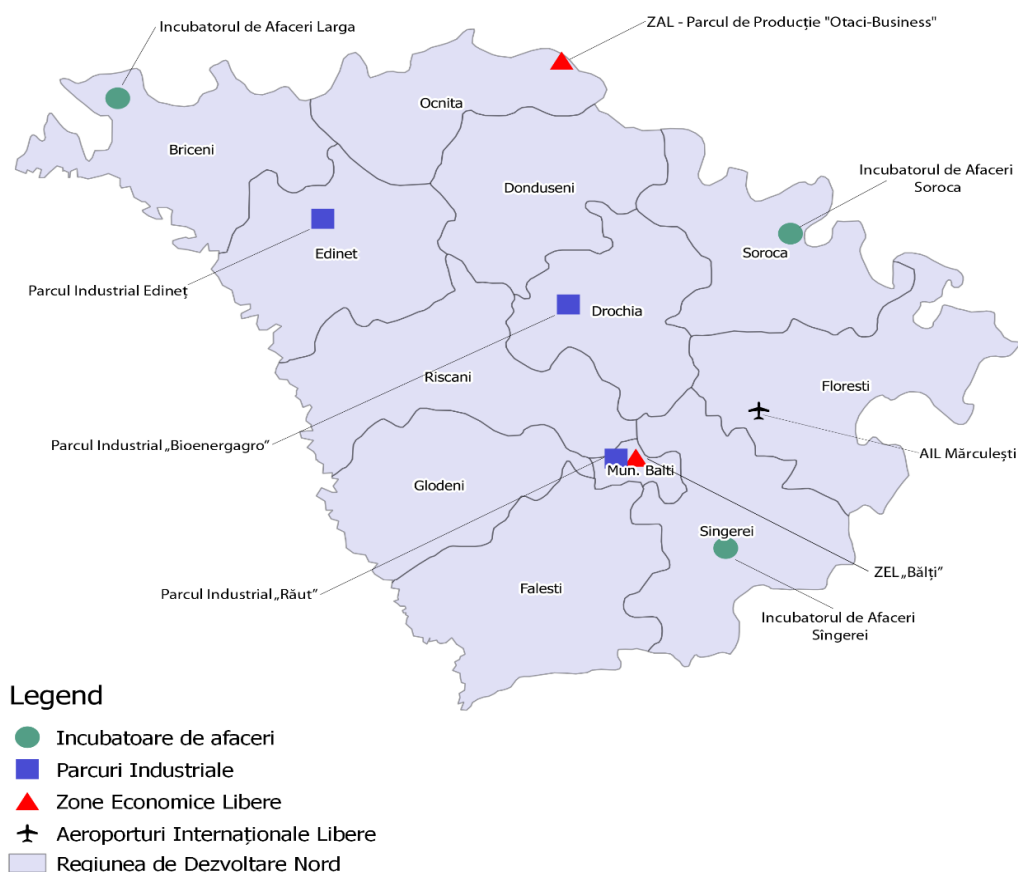

Figura 7. Infrastructura de sprijin a afacerilor în RDN

Procesarea producției horticoale în RM este efectuată de 132 unități de procesare, inclusiv 17 unități pentru producerea sucurilor, 108 de unități de uscare a fructelor și altor produse vegetale și 7 unități de congelare rapidă. În RDN sunt amplasate 35 de unități (18 fabrici de procesare (inclusiv 2 secții de congelare rapidă), 17 uscătorii și).

Analiza infrastructurii post-recoltare a sectorului de fructe a fost împărțită în 5 microregiuni de dezvoltare pentru că în cazul fructelor în stare proaspătă este necesar ca distanța de manipulare să fie cât mai mică pentru păstrarea calității lor în timpul transportării:

1. Microregiunea de dezvoltare Ocnita – Donduseni;
2. Microregiunea de dezvoltare Soroca - Drochia – Florești;
3. Microregiunea de dezvoltare Rîșcani – Glodeni;
4. Microregiunea de dezvoltare Briceni – Edineț;
5. Microregiunea de dezvoltare Bălți - Fălești – Sîngerei.

La baza selectării acestor microregiuni au stat existența rețelei de drumuri și vecinătatea nemijlocită, care să asigure o logistică rapidă și cu minimul de costuri.

Analiza infrastructurii post-recoltare existente pentru sectorul de fructe din RDN va fi analizată reieșind din următoarele aspecte:

- Analiza infrastructurii pentru sub-sectorul de fructe procesate
- Analiza infrastructurii pentru businessurile cu fructe în stare proaspătă.

Concluzia generală pentru infrastructura existență de procesare a fructelor se constată ca fiind insuficient dezvoltată (în special diversificată la nivel de produse procesate), bazată doar pe procesarea merelor la suc concentrat (oferă cea mai joasă profitabilitate pentru producătorii agricoli și nu asigură dezvoltare durabilă a sectorului dat) și pireului de fructe (prune).

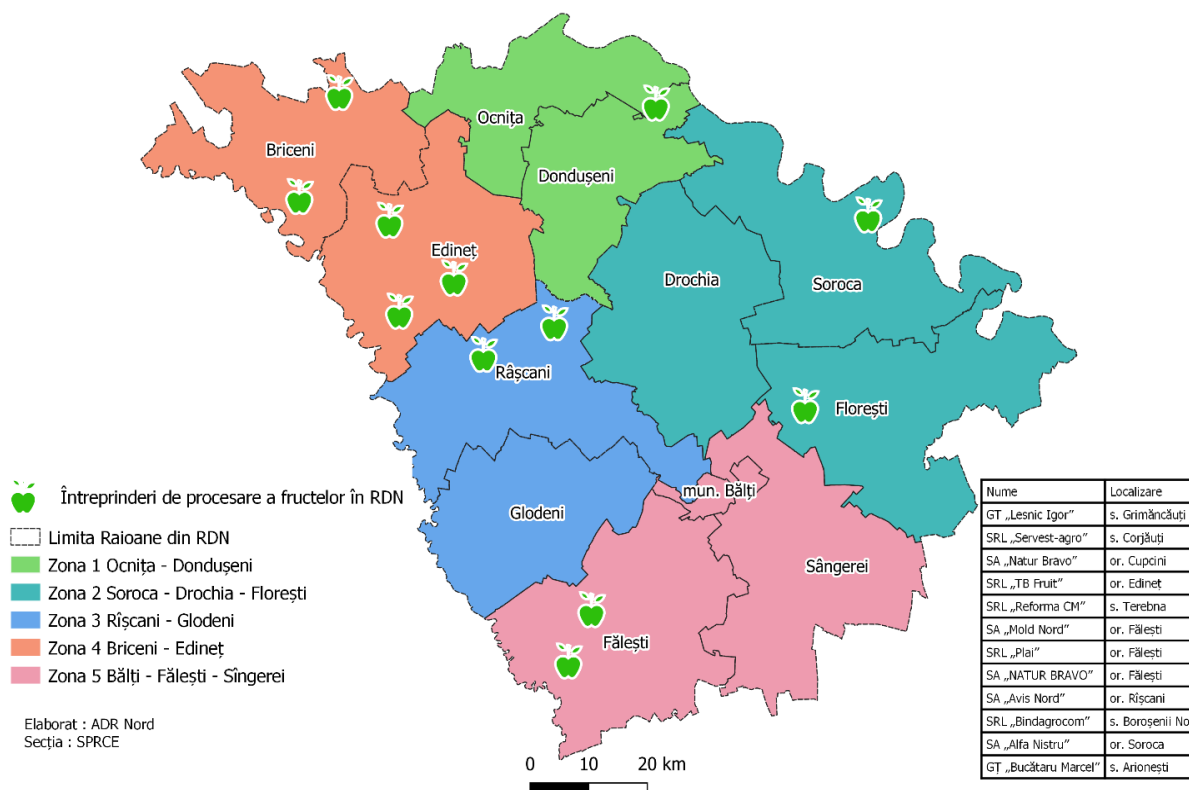
Tabelul 14. Întreprinderi de procesare a fructelor în RDN al RM

Nr.	Denumirea întreprinderii	Localizarea	Sortimentul de produse	Comentarii
Dondușeni				
1	GȚ "Bucătaru Marcel"	s. Arionești	Sucuri la presat la rece	Mini fabrica, 100 litri/oră
Ocnîța				
2	ÎCP „PROD COOP”	Or. Ocnîța	Fabrică de conserve	100 t în 24 ore, nu activează
Briceni				
3	GȚ Lesnic Igor	s. Grimăncăuți	Sucuri la presat la rece	500 litri/oră
4	SRL "Servest-agro"	s. Corjeuți	Fabrică de conserve	Activează sezonier - materia primă proprie
Edineț				
5	SA „Natur Bravo”	or. Cupcini	Producerea sucurilor concentrate și nectarurilor, conservelor	Activează sezonier - achiziționează materie
6	SRL „TB Fruit”	or. Edineț	Producere a sucurilor, sucurilor concentrate	Activează sezonier - achiziționează materie
7	SRL "Reforma CM"	s. Terebna	Mere, prune	Activează sezonier - achiziționează materie
8	SRL "Rodos Prim"	Edineț, s. Cuconești Noi	Producere a conservelor de fructe și legume	Activează sezonier
Soroca				
9	SA "Alfa Nistru"	or. Soroca	Achiziționarea materiei prime, producerea, depozitarea, păstrarea și comercializarea conservelor / sucurilor /nectarelor, conservelor și congelare rapidă fructe /legume	Activează sezonier - achiziționează materie + plus proprie
10	SRL "Vicstar Grup"	s.Iorjnita	Procesarea sucului	Mini fabrică
Florești				
11	SA "NATUR BRAVO"	or. Florești	Suc concentrat din mere. Conserve din legume	Este conservată
Rîșcani				
12	S.A "Avis Nord"	or. Rîșcani	Suc / Conserve	1.5 mil borcane/an
13	SRL "Inovativ"	r-nul. Rîșcani, s. Nihoreni	Fabricarea conservelor din legume	Nu activează
14	SRL Binagrocom	s. Borosenii Noi	Suc / Conserve	Nu activează
Bălți				
15	SRL „Magic Clasa”	s. Ștefan cel Mare, 2	Secția de prelucrare - prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor	Activează sezonier - achiziționează materie
16	SRL NATUR-PERPETUA	mun. Bălți, str. Șt. cel Mare, nr. 133/G	cultivarea, prelucrare prin congelare și depozitarea cătinii albe.	Materia primă proprie
Fălești				
17	SA „Mold Nord”	or. Fălești	Fabrica de vin	16000 t/an
18	SRL "Plai"	or. Fălești	Prune	Activează sezonier

Analiza infrastructurii de procesare a materiei prime de fructe în RDN este bazată doar pe fabrici de procesare pentru producerea sucului concentrat și conservelor. Aceste direcții nu sunt cele mai cotate în comerțul internațional, deoarece producție lor nu se bucură de cerere sporită (excepție este mazărea conservată, porumbul dulce conservat și pasta din tomate, care și este practicat la scară largă), iar consumul în viitor se anticipează că va scădea în continuare.

Sectorul de procesare a sucului concentrat este bine dezvoltat în RDN și nu a fost necesar să-l mai analizăm, căci Natur-Bravo, TB-Fruit și Alfa-Nistru se descurc bine cu procesarea merelor la concentrat și inclusiv pereurile din sâmburoase, dacă nu dovedesc mai este o fabrică conservată la Florești, care dacă era potențial de dezvoltare poate fi revitalizată.

Întreprinderi de procesare a fructelor în RDN al RM

Tabelul 15. Întreprinderi de uscare a fructelor în RDN al RM

Nr.	Denumirea întreprinderii	Localitatea	Comentarii
Dondușeni			
1	GT ”Șcerbacov Xenia”	s. Pocrovca	2 tone fructe uscate pe ciclu
2	II ”Galina Terzi”	s. Rediul Mare	2 tone fructe uscate pe ciclu
Ocnița			
3	SA ”Interagroinvest”	Hădărăuți	12 tone fructe proaspete ciclu
Edineț			
4	SRL ”Reforma CM”	s. Terebna	Mere, prune uscate
5	SRL ”Crucial VT”	or. Edineț	Prune uscate
6	S.R.L. Demetras Prim	Edineț, str. Independenței 23	uscătorie de fructe și legume
Soroca			
7	SRL ”Lefrucom”	mun. Soroca	deshidratarea fructelor și legumelor
8	SRL ”Milen Agro Prim”	s. Regina Maria	deshidratarea fructelor
9	SRL ”Cardis Service”	s. Iorjnița	deshidratarea fructelor
10	SRL ”Mobirai”	s. Zastânca	deshidratarea fructelor
Drochia			
11	GT ”Ababii Ion”	Ochiul Alb	6 tone fructe proaspete ciclu
Florești			

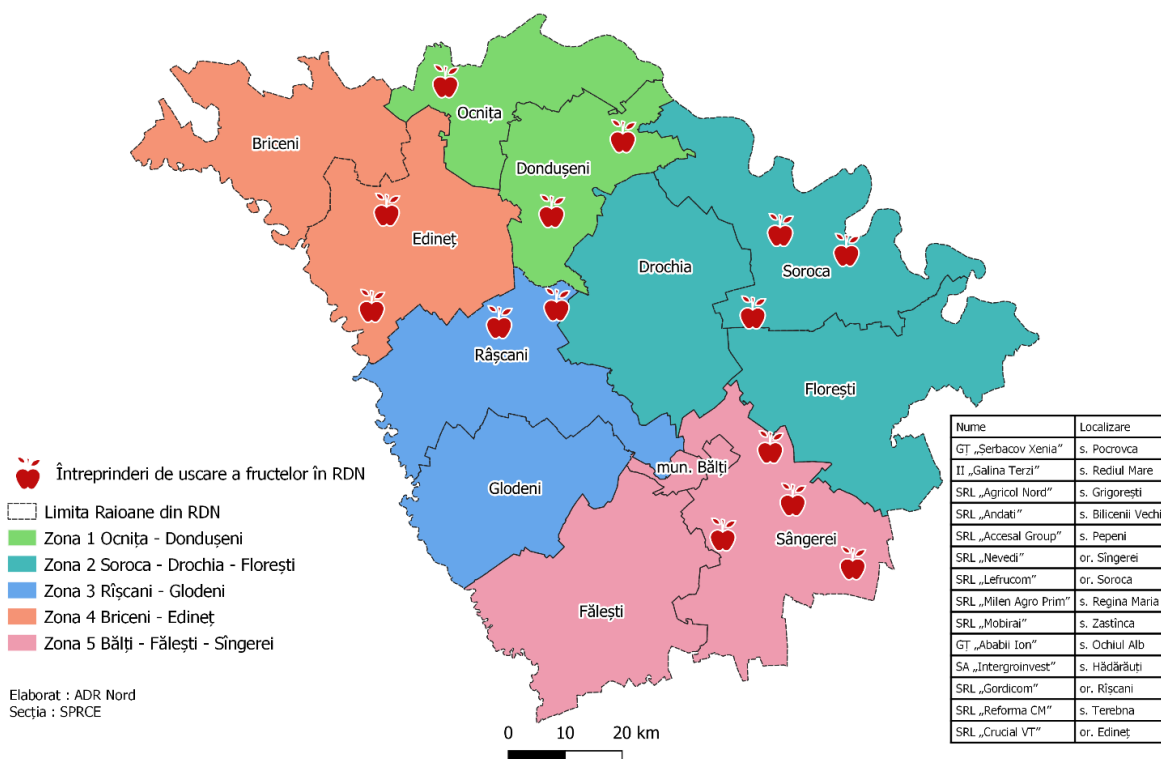
12	SRL SANT-AGRO-S-C	Florești, s. Cunucea	uscarea, comerț cu ridicata și amănuntul a fructelor deshidratate
Râșcani			
13	SRL "Gordincom"	or. Rîșcani	12 tone fructe proaspete ciclu
Sîngerei			
14	SRL „Agricol Nord”	s. Grigorești	uscarea, ambalarea și depozitarea fructelor (2 tone/zi, prune uscate)
15	SRL "Andanti"	s. Biliceni Vechi	uscarea (deshidratarea), ambalarea și depozitarea fructelor, (4 tone/zi, prune uscate)
16	SRL "Accesal Grup"	s. Pepeni	2,4 tone/zi, prune uscate
17	SRL "Nevedi"	or. Sîngerei	6 tone/zi, prune uscate

În RDN sunt amplasate 17 unități de procesare a fructelor prin uscare, ceea ce este insuficient și nu permite de a crea alternative pentru diversificarea procesării și lanțurilor valorice în zonă în special în anii de șoc (când volumul producerii necalitative este mare și nu sunt suficiente capacități de procesare – ex. anul 2018 cu supraproducția de mere).

Toate aceste relații ale infrastructurii de procesare ne permite formularea următoarelor **concluzii importante**:

- Infrastructura de procesare nu este adecvat dezvoltată și necesită diversificarea procesării lor prin crearea de produse noi cu valoare adăugată și strategice pentru accesarea de noi piețe. Baza procesării în RDN este axată pe producerea concentratelor și pireurilor de fructe;
- Necesitate empirică pentru cooperarea fermierilor la consolidarea volumelor destinate procesării ce va duce la volume mai mari și omogene de produse, care vor asigura livrări stabile pentru perioade mai mare de timp. Acestea din urmă vor permite accesarea garantată a piețelor și de noi canale pentru comercializarea producției procesate de fructe.

Întreprinderi de uscare a fructelor în RDN al RM

Lanțul valoric frigorific pentru fructe în stare proaspătă în RDN este cel mai important și cel mai principal, care are o dezvoltare satisfăcătoare.

Tabelul 16. Infrastructura de păstrare a producției de fructe în stare proaspătă pentru RDN

Nr	Raion	Număr unități frigorifice	Depozite frigorifice			Structura capacităților de frigider, %	Linii de sortare		Linii de asamblare cutii carton		
			Total	inclusiv			Unități	Productivitatea, t/h	Unități		Capacitate, cutii / oră
				Atmosferă controlată, tone	Camere pre-răcire, tone						
1	Bălți	2	692	92		0.4%			2		
2	Briceni	41	41,450	28,810	600	23.7%	9	30.4	2	900	
3	Dondușeni	24	14,520	3,800		8.3%	1	3.5			
4	Drochia	9	4,600	3,350		2.6%	2	5.0			
5	Edineț	24	29,610	5,832	10	17.0%	5	12.7	4	300	
6	Fălești	8	4,490	150		2.6%	1	1.0			
7	Florești	12	8,160	6,380	20	4.7%	2	6.8	2	600	
8	Glodeni	2	190	190		0.1%					
9	Ocnîța	32	24,080	11,630	350	13.8%	2	8.2	1	300	
10	Rîșcani	9	9,290	8,100		5.3%	3	10.2	2	2,080	
11	Sîngerei	8	10,400	9,650		6.0%	1	3.0			
12	Soroca	26	27,095	24,155		15.5%	1	3.5	1		
Total - RM		197	174,577	102,139	980	100.0%	27	84	14	4,180	

Infrastructura lanțului frigorific se dezvoltă dinamic și în concordanță cu ritmurile de creștere a bazei de materie primă destinată pentru păstrare. În zonă activează 197 de depozite frigorifice ce au o capacitate de 174 mii tone de depozitare a fructelor. În ceea ce privește infrastructura și înzestrarea depozitelor cu linii de sortare / calibrare este necesar de modernizat și de mărit numărul cu echipamentele date, iar în cazul asigurării cu materiale moderne pentru ambalare (lăzi de lemn și în special celor de carton care sunt tot mai des solicitate de rețelele re-tail) situație este mult mai dificilă și chiar este un impediment mare pentru poziționarea fructelor autohtone pe nișe de piață cu prețuri mai avantajoase.

Concluzia generală: Raioanele cu cea mai bună infrastructură frigorifică sunt următoarele: Briceni, Edineț, Soroca și Ocnîța, iar la infrastructura de sortare / calibrare sunt Briceni, Edineț și Rîșcani. În restul raioanelor de constată un deficit pronunțat pentru perioada de toamnă când este necesar de a păstra o cantitate mai mare de fructe (în special mere) și apoi sunt necesare operații de calibrare - sortare.

În cazul procesării fructelor necalitative sau când este supra-producere lanțurile valorice se limitează doar la procesarea sucului concentrat, pireurilor de fructe (magiun) și uscarea simplă a fructelor. Se constată necesitatea diversificării procesării fructelor și în special produse derivate, care ar permite crearea de valoare adăugată (procesarea sucurilor la rece, amestecuri de fructe uscate pe bază de mai multe componente, congelarea adâncă), crearea alternativelor de procesare prin utilizarea volumelor de fructe produse și reducerea riscurilor în cazul supra-producerii prin minimizarea șocurilor din sector.

2.4. Analiza consumului intern și exportului de fructe în stare proaspătă

Contextul intern de dezvoltare a sectorului fructe în Republica Moldova a înregistrat anumite tendințe pozitive, și anume:

- Drept urmare a creșterii productivității la hectar, volumul de producere este în creștere. Cantitativ, exportul producției de fructe în stare proaspătă a fost motorul dezvoltării sectorului în ultimii ani.
- Conform datelor Biroului Național de Statistică, consumul pe locuitor în an de fructe și legume a crescut cu 16% în perioada anilor 2014-2018, atingând nivelul de 168.1 kg, peste minimul

recomandat de Organizația Mondială a Sănătății de 144 kg. Totuși, consumul produselor horticoale de către populație oferă anumite oportunități de creștere, în special prin disponibilitatea produselor în extra-sezon și creșterea prezenței produselor locale în rețelele de comerț cu amănuntul, care urmează a fi valorificate pentru o dezvoltare echilibrată a sectorului.

- ✚ Pomicultura este un element structural important în economia țării. Este evident efectul multiplicativ asupra altor sectoare ale economiei pe toată lungimea lanțurilor valorice. Agenții economici din sectorul pomicol sunt o sursă generatoare de locuri de muncă și respectiv venituri în zonele rurale.

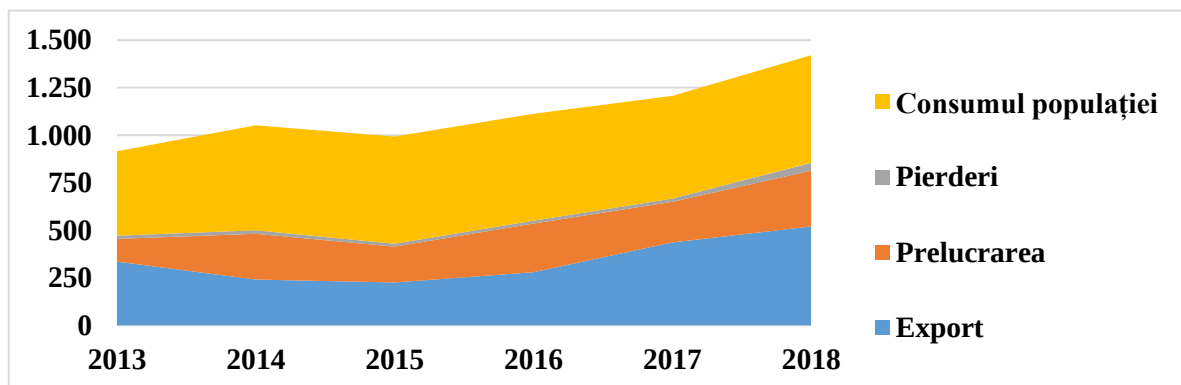

Figura 8. Dinamica volumului și repartizării producției horticoale în Republica Moldova, anii 2013-2018, mii tone

✚ Sursa: Sursa: Biroul Național de Statistică (2019)

Analiza repartizării producției horticoale în RM ne demonstrează, că consumul populației este unul important, deoarece deține o cotă importantă, urmat de export ce se dezvoltă rapid (deoarece sporește competitivitatea și fructele autohtone pot concura cu cele ale concurenților). Sectorul de procesare are o evoluție stabilă și servește ca un mijloc de micșorare a riscurilor în cazul supra-producerii și utilizării producției de fructe necalitative ce este destinată doar procesării.

Contextul extern de dezvoltare a sectorului de fructe în Republica Moldova are cele mai pronunțate efecte asupra dezvoltării durabile ale sectorului. Printre cele mai importante aspecte menționăm:

- ✓ Valoarea exportului produselor horticoale proaspete și procesate reprezintă o cotă semnificativă a exportului total al Republicii Moldova (12,4% în 2017), atingând nivelul maxim de 300,3 milioane dolari SUA în anul 2017. Exportul nucilor și fructelor în stare proaspătă, principalele componente ale exporturilor de produse horticoale.

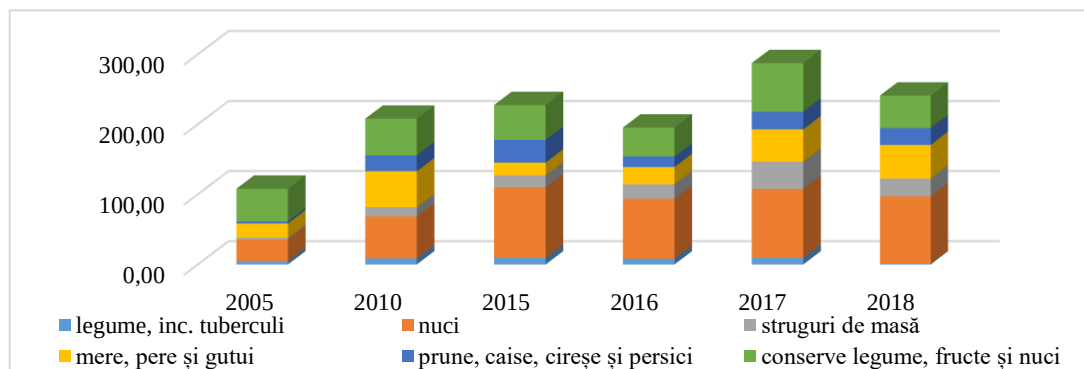

Figura 9. Valoarea exportului producției horticoale în stare proaspătă al Republicii Moldova pentru anii 2013-2018, mil. USD

Sursa: Biroul Național de Statistică (2019)

- ✓ Republica Moldova are acces preferențial la două piețe majore de produse de fructe - Uniunea Europeană (56% din valoarea exporturilor în 2018) și Uniunea Economică Eurasiatică (36%).
- ✓ Statul poate facilita creșterea în continuare a exporturilor către aceste piețe prin eliminarea sau reducerea barierelor existente.

Exportul produselor horticole

Exportul a fost motorul dezvoltării sectorului horticol moldovenesc în ultimii 20 ani și este activitatea prioritară pentru dezvoltarea durabilă a sectorului. Valoarea exportului produselor horticole proaspete și procesate este în trend ascendent, atingând nivelul maxim de 300.3 milioane dolari SUA în anul 2017. Există variații semnificative de la an la an, cauzate de factori climaterici (secetă, ploi abundente, grindină) în țară sau în alte regiuni – mari producători de produse horticole și factori politici (embargouri, impunerea de taxe de import disruptive).

Un aspect important în comerțul cu producție de fructe din Republica Moldova este diversificarea continuă a piețelor, atât pentru a comercializa produsele pe piețele ce oferă recompense maxime, dar și pentru a crește reziliența sectorului la influența factorilor geopolitici.

Tabelul 17. Principalele piețe pentru unele produse horticole în 2017-2018, % din volum

Specificarea producției horticole	Anul	Top piață 1	Top piață 2	Top piață 3	Top piață 4	Top piață 5	Constatere
nuci	2017	Franța (61.9%)	Germania (27%)	Turcia (7.8%)	România (2.3%)	Polonia (1%)	Diversificat
	2018	Franța (26%)	Germania (20.9%)	Austria (11.7%)	Olanda (10.9%)	Alte țări (30.6%)	Diversificat
mere, pere și gutui	2017	Federația Rusă (93.7%)	România (4.1%)	Belorusia (0.5%)	Alte țări (1.6%)		Dependent de o țară
	2018	Federația Rusă (97.2%)	România (1.5%)	Belorusia (0.3%)	Bangladeș (0.2%)	Alte țări (0.8%)	Dependent de o țară
prune, caise, cireșe și persici	2017	Federația Rusă (48.4%)	România (15.8%)	Polonia (14.1%)	Belorusia (11.1%)	Alte țări (10.6%)	Dependent spre diversificare
	2018	Federația Rusă (64.5%)	România (13.3%)	Belorusia (12.4%)	Polonia (2.7%)	Alte țări (7.1%)	Dependent spre diversificare

Sursa: Biroul Național de Statistică

Analizarea principalelor piețe de comercializare a fructelor constatăm, că producție de nuci și fructe sâmburoase au o piață de export diversificată, care mereu se diversifică și astfel este garantată exportul fructelor la condiții avantajoase (mai puțin riscante). În cazul fructelor sâmbânțoase se constată dependență pronunțată de o singură piață – Federația Rusă, ceea ce este cel mai riscant și în caz de un embargou repetat poate cauza pierderi esențiale pentru sectorul merelor, care în zona RDN este dezvoltat cel mai tare.

O necesitate empirică pentru sectorul fructelor în RDN este diversificarea urgentă și sistematică a exportului de mere prin redirectionarea exportului pe piețe alternative cu potențial mare de absorbție și diversificarea procesării produse agroalimentare cu valoare adăugată.

Problemele-cheie pentru exportul fructelor proaspete din Republica Moldova (inclusiv RDN) sunt:

- 1) **calitatea neadecvată** a fructelor, care rezultă din lipsa infrastructurii de pre-răcire, refrigerare, sortare și ambalare; gama sortimentală neadecvată, specialiști agricoli insuficienți;
- 2) **cantitatea insuficientă prin consolidarea loturilor** de fructe și **lipsa cooperării dintre producători**, care rezultă din fragmentarea producției, gama sortimentală ne fiind adaptată

- cerințelor consumatorilor finali de pe piețele de desfacere, și cooperarea producătorilor pentru accesarea piețelor. În prezent tot procesul de consolidare a volumelor de fructe destinat către export este efectuat de intermediari (companii exportatoare), ceea ce nu este durabil, deoarece nu permite explorarea de noi piețe alternative pentru diversificarea exporturilor;
- 3) **inabilitatea de efectuare a livrărilor planificate anul înprejur** (în special pentru mere, care în zona RDN sunt fructele reprezentative), care rezultă din lipsa cooperării limitată dintre producători și accesul limitat la informații operaționale de pe piețele de export;
 - 4) **activități de marketing** insuficiente din partea asociațiilor profesionale, producătorilor agricole și exportatorilor orientate la promovarea sectorului și stabilirea de parteneriate internaționale;
 - 5) **lipsa brandului, strategiei de marketing și atragere a investițiilor pentru dezvoltare**, ceea ce condiționează o lipsă de sincronizare în promovarea și vizibilitatea produselor, sectorul de fructe din Republica Moldova fiind eclipsat de țările – producătoare de fructe – competitori, cu un sector pomicol mult mai mare și diversificat, etc.

Ca rezultat, deși sunt recunoscute calitățile organoleptice excepționale ale fructelor moldovenești, ele sunt poziționate pe segmentul mediu-jos al pieței, ceea ce asigură prețuri mici la comercializarea fructelor și necesită modernizarea operațiilor post-recoltare prin sporirea competitivității fructelor.

3. Analiza competitivității sectorului de fructe în contextul dezvoltării lanțurilor valorice

Tabelul de mai jos prezintă cerințele de standarde față de producția de fructe, proaspete și prelucrate, ale celor două piețe majore ale Moldovei – CSI și UE. Standardele de acces pe piața UE sunt evident diferite de sistemul de standarde GOST, de care Moldova se conduce până în prezent.

În prezent serviciile publice de siguranță alimentară și control fito-sanitar ale Moldovei dispun de capacitatea tehnică pentru a elibera toate certificările necesare cerute de piața UE. În general, standardele GOST reprezintă un obstacol pentru accesul pe piețe (altele decât CSI), deoarece nu sunt recunoscute în economiile de piață. Segmentul de sus al piețelor CSI impune deja condiții în vederea satisfacerii standardelor obligatorii (și chiar unora din standardele voluntare) ale UE, și este cert că această tendință va continua și se va intensifica în viitorul apropiat în contextul globalizării piețelor și convergenței preferințelor și cerințelor consumatorilor din lumea întreagă.

Rețelele de supermarket internaționale continuă să „răpească” din cota de piață a magazinelor alimentare mici și este foarte probabil că segmentele de piață care acceptă produse fabricate conform standardelor GOST vor continua să se diminueze și vor oferi prețuri mai mici decât prețurile oferite de segmentele care solicită standarde internaționale.

Tabelul 18. Cerințele de standarde față de producția de fructe: piața UE și piața CSI

Specificare	UE	CSI
Fructe proaspete	<u>Standarde obligatorii:</u> - Standardele de Marketing UE (de calitate și etichetare) - Certificatul de origine - Nivelul maxim de reziduuri (MRLs) - Certificatul fito-sanitar - Certificatul de conformitate <u>Standarde voluntare *:</u> GLOBALGAP, GRASP, HACCP, ISO 9000, 9001	<u>Standarde obligatorii:</u> - Standardele GOST, inclusiv diverse certificate: NE-ARMONIZATE CU STANDARDELE DE MARKETING UE Serviciile fitosanitare ale Rusiei înaintază cerințe mult mai stricte față de standardele de calitate, în deosebi la conținutul de reziduuri de pesticide în fructe. <u>Standarde voluntare:</u> - Standardele de Marketing UE; - GLOBALGAP

Fructe procesate	<u>Standarde obligatorii:</u> - Regulamentele UE cu privire la produse, etichetare, aditive aprobate, reziduuri de pesticide. - HACCP (obligatoriu din 2006)	<u>Standarde obligatorii:</u> - Standardele GOST: NE-ARMONIZATE CU REGULAMENTELE UE P/U PRODUSELE ALIMENTARE
	<u>Standarde voluntare:</u> ISO 9000, 9001; BRC	<u>Standarde voluntare:</u> HACCP, ISO 9000, 9001

Sursa: Rapoartele CBI cu privire la F&L proaspete și F&L prelucrate pentru anii 2004 & 2005; Studiile de piață CNFA.

* Standardele voluntare sunt deseori solicitate de rețelele *retail* și importatorii segmentului Premium.

În RM există 35 companii dețin certificat internațional GlobalG.A.P., ceea ce este extrem de puțin și practic face imposibil exportul fructelor la prețuri avantajoase și pe piețe cu putere de cumpărare bună.

Abordarea metodologică aplicată la analiza sectorului de fructe a elucidat starea curentă a sectorului, precum și oportunitățile și provocările, care trebuie depășite în următoarele direcții:

- sectorul de produse proaspete, dezvoltat în prezent, ar putea recupera rapid și atinge competitivitate internațională, dacă vor spori investițiile în tehnologii agricole și tehnici de producere inovatoare (livezi super-intensive, soiuri de plante cu randament înalt), precum și în infrastructura de irigare și cea de marketing (depozite frigorifice, case de ambalare, tunele de răcire, etc.);
- sectorul de prelucrare, mult mai dezavantajat în dezvoltare în comparație cu sectorul de produse proaspete, fiind în prezent un jucător activ pe piețele de export, are oportunități excelente de a-și extinde prezența pe piețele țintă, în cazul în care sunt asigurați trei piloni de bază: materia primă, forța de muncă calificată și dezvoltarea noilor produse cu cerere sporită (diversificarea procesării și produsele obținute în rezultatul procesării).

3.1. Analiza infrastructurii post-recoltare pentru sectorul de fructe în stare proaspătă

În condițiile actuale de dezvoltare a sectorului de fructe în RDN un rol important în dezvoltare îl are integrarea afacerilor cu fructe în lanțurile valorice și în special prin utilizarea lanțului frigului pentru fructe, care în prezent este o necesitate vitală pentru a avea o afacere durabilă.

În tabelul de mai jos se va analiza infrastructura depozitelor frigorifice și gradul de acoperire a depozitării fructelor în depozite frigorifice pentru RDN.

Tabelul 19. Analiza gradului de acoperire a posibilității de păstrare a fructelor în stare proaspătă în depozite frigorifice pentru RDN în anul 2019

Nr	Raion	Număr unități frigorifice	Analiza producerii fructelor stare proaspătă pentru păstrare frigider - anul 2020		Linii de sortare	Linii de cutii carton	Analiza capacităților de păstrare în depozite frigorifice - anul 2019		Abateri capacități frigider și volumul producerii, puncte procentuale
			Volum, t	Structura, %			Cantitate, t	Structura producerii, %	
1	Bălți	2	636	0.3%		2	692	0.4%	0.1%
2	Briceni	41	56,495	29.4%	9	2	41,450	23.7%	-5.7%
3	Dondușeni	24	18,308	9.5%	1		14,520	8.3%	-1.2%
4	Drochia	9	6,074	3.2%	2		4,600	2.6%	-0.5%

5	Edineț	24	21,110	11.0%	5	4	29,610	17.0%	6.0%
6	Fălești	8	1,539	0.8%	1		4,490	2.6%	1.8%
7	Florești	12	16,874	8.8%	2	2	8,160	4.7%	-4.1%
8	Glodeni	2	4,532	2.4%			190	0.1%	-2.3%
9	Ocnîța	32	18,209	9.5%	2	1	24,080	13.8%	4.3%
10	Rîșcani	9	10,758	5.6%	3	2	9,290	5.3%	-0.3%
11	Sîngerei	8	5,636	2.9%	1		10,400	6.0%	3.0%
12	Soroca	26	31,808	16.6%	1	1	27,095	15.5%	-1.0%
Total - RDN		197	191,980	100.0%	27	14	174,577	100.0%	0.0%

Analiza gradului de acoperire a posibilității de păstrare a fructelor în stare proaspătă în depozite frigorifice pentru RDN ne demonstrează că sunt unele curențe în ceea ce privește asigurarea normală de păstrare a producției de fructe în special în următoarele localități: Briceni, Florești, Glodeni și Dondușeni. În restul raioanelor situație este caracterizată ca una acceptabilă pentru prezent, dar în cazul creșterii calității fructelor, antreprenorii din RDN vor avea foarte mari probleme în asigurarea durabilității de dezvoltare a sectorului dat.

Tabelul 20. Infrastructura de păstrare a producției horticele în Republica Moldova în stare proaspătă

Analiza infrastructurii post-păstrare a producției horticele	Număr unități frigorifice	Depozite frigorifice				Linii de sortare		Linii de asamblare cutii carton	
		Total	inclusiv		Capacitatea medie pe frigider, t	Unități	Productivitatea, t/h	Unități	Capacitate, cutii/lăzi
			Atmosferă controlată, tone	Camere pre-răcire, tone					
RD Nord	197	174,577	102,139	980	886	27	84.3	14	4,180
RD Centru	317	161,934	67,645	705	511	17	47.8	19	1,600
RD Sud	109	52,390	17,435	331	481	14	19.3	1	300
RD UTAG	12	8,995	6,975	195	750	0	0.0	0	0
Transnistria	6	22,000	0	0	3,667	0	0.0	0	0
Total RM	641	419,896	194,194	2,211	655	58	151.4	34	6,080

Informații detaliate referitor la companiile din RDN care dispun de depozite frigorifice sunt anexate (Anexa 5)

RDN demonstrează o infrastructură frigorifică dezvoltată, unde sunt cele mai mari capacități frigorifice (41.6% din totalul pe țară), cele mai multe linii de sortare / calibrare, dar totodată este zona cu cea mai mare producție de fructe, care necesită și o modernizare constantă și calitativă a infrastructurii de business.

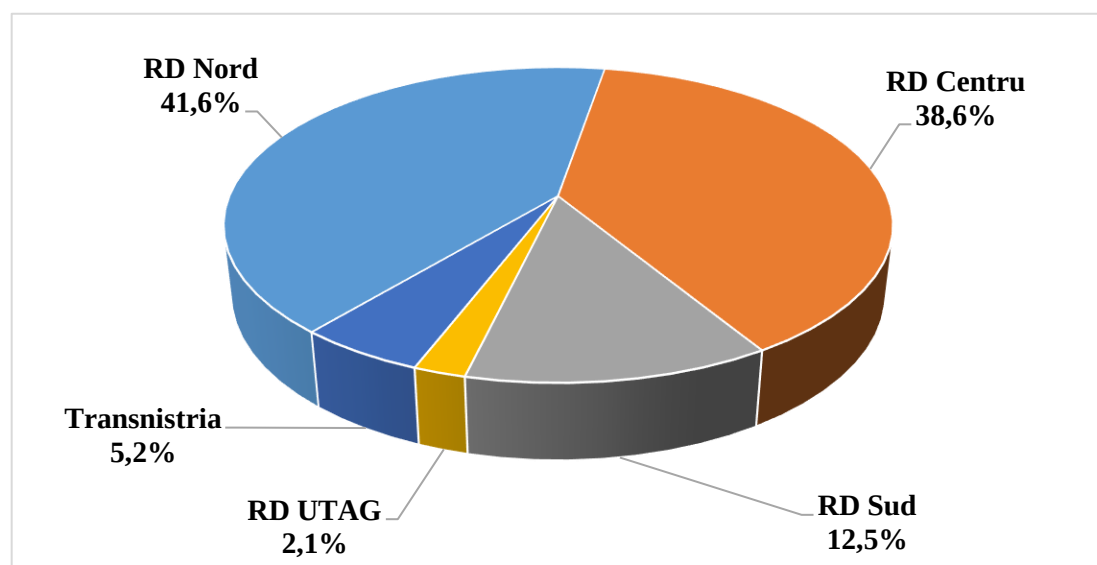

Figura 10. Infrastructura frigorifică și amplasarea ei zonală

Toate aceste relații ale infrastructurii de depozitare la păstrare a fructelor ne permite elucidarea următoarelor concluzii generale:

- ✓ Depozitele frigorifice pot fi considerate ca necesitate de dezvoltare a sectorului de fructe și nici de cum dezvoltarea lanțului valoric;
- ✓ În cazul îmbunătățirii calității fructelor produse în RDN (fructe calitative care vor fi destinate consumului în stare proaspătă) vor fi probleme ce țin de posibilitățile de asigurare a păstrării fructelor în depozite frigorifice și comercializarea lor în lunile când sunt nișe pentru comercializarea lor;
- ✓ Veriga slabă a acestui lanț valoric este dezvoltarea inadecvată a operațiilor de sortare / calibrare și ambalarea în ambalaje moderne (ambalaje de carton), care sunt solicitate pe piețele regionale tradiționale și cele noi de comercializare a fructelor (preponderent re-tail).

3.2. Analiza potențialului actual și prognoza bazei de materie primă pentru lanțurile valorice

Prognoza de dezvoltare a producerii pentru sectorul de fructe în general pe țară este unul pozitiv, deoarece va continua să crească volumele de fructe către anul 2025 cu 54 % în comparație cu anul 2019, ceea ce este caracteristic și pentru RDN cu 37.9% pentru aceeași perioadă.

Tabelul 21. Analiza și prognoza producției globale a plantațiilor pomicele pentru RDN

Specificare	Anii										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total plantații pomicele (total fructe și pomușoare)											
Total pe țara	485,480	595,687	667,200	850,200	805,870	902,797	974,162	1,030,009	1,097,296	1,167,389	1,240,921
Nord	275,781	281,366	425,496	492,981	541,299	543,367	586,319	619,931	660,429	702,617	746,873
Mun. Balti	803	1,274	848	2,230	1,928	1,918	2,070	2,189	2,332	2,481	2,637
Briceni	62,636	52,008	145,782	166,944	174,184	157,275	169,707	179,436	191,158	203,369	216,179
Donduseni	30,663	26,444	34,381	46,760	48,971	50,998	55,029	58,184	61,985	65,944	70,098
Drochia	9,644	8,748	13,151	15,081	13,130	17,148	18,503	19,564	20,842	22,173	23,570
Edinet	26,483	18,463	61,935	41,746	74,461	59,230	63,912	67,576	71,991	76,589	81,414
Falesti	2,486	2,944	3,393	5,624	5,516	5,853	6,316	6,678	7,114	7,569	8,045
Floresti	29,834	48,390	35,263	38,250	38,695	49,174	53,061	56,103	59,768	63,586	67,591
Glodeni	12,836	12,497	8,652	9,445	8,472	13,377	14,435	15,262	16,259	17,298	18,388
Ocnita	23,037	22,376	31,910	46,405	55,775	50,712	54,721	57,858	61,637	65,575	69,705
Riscani	16,656	17,207	21,904	27,460	30,361	30,128	32,510	34,374	36,619	38,958	41,412
Singerei	8,437	13,310	8,016	17,917	13,304	17,235	18,597	19,663	20,948	22,286	23,690
Soroca	52,267	57,704	60,262	75,117	76,503	90,319	97,458	103,045	109,777	116,789	124,146
Fructe sămânțoase											
Total pe țara	315,983	419,133	495,700	673,700	602,800	682,218	725,773	764,577	804,476	845,473	887,330
Nord	231,024	243,617	367,333	459,153	475,736	489,956	521,236	549,104	577,759	607,202	637,263
Fructe sămburoase											
Total pe țara	153,803	153,259	143,001	186,700	167,570	180,482	204,846	218,437	241,651	266,921	294,424
Nord	31,253	42,903	28,256	29,666	71,937	41,720	47,352	50,494	55,860	61,701	68,059

Informații detaliate referitor la volumele producerii de fructe pe specii și raioane sunt anexate (Anexa 1).

Pentru lanțul frigorific la prognozarea volumului de fructe în stare proaspătă în RDN s-a axat:

1. Fructe sămânțoase: stare proaspătă 70% din volumul producerii de fructe cu coacere semi-tardivă și tardivă se va depozita în depozite frigorifice și restul doar pre-răcit și exportate. Pentru lunile August – Octombrie exportul de mere în Federația Rusă este problematic (au producția lor din abundență și care de la an la an crește foarte rapid) și se exportă cel mai mult în Februarie – Mai (după anul nou).

2. Fructe sâmburoase: stare proaspătă de fructe cu coacere semi-tardivă (60%) și tardivă (40%) din volumul producerii se va depozita în depozite frigorifice și restul doar pre-răcit și exportat.

Ramura cea mai importantă și dezvoltată în RDN pentru lanțul frigului este producerea merelor, care pentru perioada prognozată 2020-2025 va asigura volume de mere care se estimează a fi în limitele 209.9 – 273 mii tone, ceea ce este extrem de impunător și necesită o abordare complexă a dezvoltării infrastructurii de sortare / calibrare și ambalare adecvată pentru export pe piețele regionale strategice.

Tabelul 22. Depozitarea fructelor sâmburoase pentru păstrarea în depozite frigorifice în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mere stare proaspătă (70%)	209,925	223,327	235,268	247,545	260,160	273,040
Mun. Bălți	633	673	709	746	784	823
Briceni	64,241	68,342	71,996	75,753	79,613	83,555
Dondușeni	20,797	22,125	23,307	24,524	25,773	27,049
Drochia	6,125	6,516	6,864	7,223	7,591	7,966
Edineț	22,629	24,074	25,361	26,685	28,045	29,433
Fălești	1,119	1,190	1,254	1,319	1,386	1,455
Florești	17,444	18,558	19,550	20,570	21,618	22,689
Glodeni	5,182	5,513	5,807	6,111	6,422	6,740
Ocnita	20,288	21,584	22,738	23,924	25,143	26,388
Rîșcani	12,186	12,964	13,658	14,370	15,103	15,850
Sîngerei	5,065	5,388	5,676	5,972	6,277	6,587
Soroca	34,217	36,402	38,348	40,349	42,405	44,505

Ramura fructelor sâmburoase este mai puțin dezvoltată în RDN, este reprezentată de prune pentru lanțul frigului, care pentru perioada prognozată 2020-2025 va asigura volume de prune care se cifrează 12 – 20.9 mii tone.

Tabelul 23. Depozitarea fructelor sâmburoase pentru păstrarea în depozite frigorifice în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Prune stare proaspătă (40-60%)	12,044	13,964	15,021	16,870	18,763	20,942
Mun. Bălți	94	108	117	131	146	163
Briceni	1,432	1,660	1,785	2,005	2,230	2,489
Dondușeni	482	559	602	676	751	839
Drochia	824	955	1,028	1,154	1,284	1,433
Edineț	1,713	1,986	2,137	2,400	2,669	2,979
Fălești	581	673	724	813	905	1,010
Florești	1,922	2,229	2,397	2,692	2,995	3,342
Glodeni	90	105	113	127	141	157
Ocnita	819	950	1,021	1,147	1,276	1,424
Rîșcani	313	363	390	438	487	544
Sîngerei	1,295	1,502	1,615	1,814	2,018	2,252
Soroca	2,479	2,874	3,092	3,472	3,862	4,310

Sectorul de fructe din RDN este unul important și impune dezvoltarea adecvată a infrastructurii de business. Existența capacităților de depozite frigorifice este o necesitate vitală, care devine un element cheie a lanțului frigului pentru fructele în stare proaspătă și asigurarea dezvoltării durabile și competitive a sectorului dat.

În tabelul de mai jos se propune analiza gradului de asigurare cu capacități frigorifice pentru păstrare a volumelor de fructe produse pentru consumul în stare proaspătă.

Tabelul 24. Depozitarea și gradul de asigurare cu capacități frigorifice pentru păstrarea fructelor în stare proaspătă în RDN

Specificare	Anii						2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %	Capacitate lucrativă, t	Grad de asigurare, %
Fructe stare proaspătă	226,262	241,869	255,040	269,419	284,321	299,690	159,710	70.6%	175,681	72.6%	193,250	75.8%	212,575	78.9%	233,832	82.2%	257,215	85.8%
Mun. Balti	633	673	709	746	784	823	692	109.5%	762	113.2%	838	118.2%	922	123.5%	1,014	129.3%	1,115	135.5%
Briceni	65,857	70,176	73,952	77,917	82,004	86,192	36,705	55.7%	40,376	57.5%	44,413	60.1%	48,854	62.7%	53,740	65.5%	59,114	68.6%
Donduseni	21,608	23,046	24,290	25,610	26,974	28,374	14,260	66.0%	15,686	68.1%	17,255	71.0%	18,980	74.1%	20,878	77.4%	22,966	80.9%
Drochia	6,370	6,794	7,160	7,550	7,953	8,366	4,450	69.9%	4,895	72.1%	5,385	75.2%	5,923	78.4%	6,515	81.9%	7,167	85.7%
Edinet	22,632	24,077	25,364	26,688	28,048	29,437	28,070	124.0%	30,877	128.2%	33,965	133.9%	37,361	140.0%	41,097	146.5%	45,207	153.6%
Falesti	1,318	1,417	1,496	1,587	1,682	1,781	2,860	216.9%	3,146	222.0%	3,461	231.4%	3,807	239.9%	4,187	249.0%	4,606	258.6%
Floresti	24,370	26,419	27,933	29,844	31,862	33,987	8,160	33.5%	8,976	34.0%	9,874	35.3%	10,861	36.4%	11,947	37.5%	13,142	38.7%
Glodeni	6,045	6,493	6,852	7,267	7,699	8,148	190	3.1%	209	3.2%	230	3.4%	253	3.5%	278	3.6%	306	3.8%
Ocnita	20,288	21,584	22,738	23,924	25,143	26,388	22,120	109.0%	24,332	112.7%	26,765	117.7%	29,442	123.1%	32,386	128.8%	35,624	135.0%
Riscani	12,186	12,964	13,658	14,370	15,103	15,850	9,290	76.2%	10,219	78.8%	11,241	82.3%	12,365	86.0%	13,601	90.1%	14,962	94.4%
Singerei	5,956	6,400	6,755	7,166	7,595	8,042	8,238	138.3%	9,062	141.6%	9,968	147.6%	10,965	153.0%	12,061	158.8%	13,267	165.0%
Soroca	38,998	41,827	44,134	46,750	49,475	52,303	24,675	63.3%	27,143	64.9%	29,857	67.7%	32,842	70.3%	36,127	73.0%	39,739	76.0%

Analiza gradului de asigurare cu capacități frigorifice pentru păstrarea fructelor produse pentru consumul în stare proaspătă ne atestă insuficiență, deoarece cca. 70% din volumele destinate lanțului frigului pot fi depozitate în depozite frigorifice. Pentru 30% se constată deficit de frigidere și aici intervine șocurile sectoriale, când producătorii mici sunt nevoiți să comercializeze fructele (în special merele) la uzinele de procesare (suc concentrat), fără a avea o altă alternativă reală de procesare sau diversificare a lanțurilor valorice.

Toate aceste prognoze au fost efectuate luând în calcul randamentul de fructe produse calitativ pentru sămânțoase 60% și sămburoase 80%, iar în cazul sporirii continue a calității fructelor (care se constată ca una reală pentru sector și producătorii real îmbunătățesc calitatea) șocurile din sectorul dat vor fi inevitabile și catastrofale pentru toată regiunea.

Ritmurile de creare a noilor capacități de frigidere pentru zona data variază în limitele 12-15% anual, ceea ce este important și extrem de benefic (mediul privat înțelege importanța și necesitatea dezvoltării lanțului frigului pentru comerțul fructelor în stare proaspătă). Acest ritm este mult mai rapid în comparație cu ritmul de creștere a volumelor de producere a fructelor în RDN și către anul 2025 se estimează că deficitul în capacități frigorifice se va reduce la 15%, în cazul respectării acestor tendințe, încurajarea și subvenționarea adecvate a investițiilor sectoriale.

4. Analiza SWOT a stării actuale de dezvoltare a sectorului de fructe pentru RDN

Analiza SWOT este o metodă de planificare strategică pentru a evalua punctele forte, punctele slabe specifice sectorului de fructe din RDN. Principalul scop al analizei SWOT este de a dezvolta o înțelegere structurată atotcuprinzătoare a factorilor pozitivi și negativi ce determină dezvoltarea businessului cu fructe în RDN.

Tabelul 25. Analiza punctelor tari și slabe ale sectorului de fructe din RDN

Mijloace de producere	Producere	Post-recoltă	Marketing
PUNCTE TARI			
Forță de muncă relativ ieftină	Fructele moldovenești au calități organoleptice deosebite și potențial de păstrare înalt, adaptat condițiilor noastre sol-climă		
Procedura de omologare a fertilizanților simplificată în baza certificatelor europene	Experiență bogată în producerea fructelor și varietatea de fructe, unde se produc și se păstrează cea mai mare cantitate de fructe (în special mere)	Abilitățile fermierilor de a păstra fructele pe termen îndelungat	Poziționare geografică avantajoasă: competitivitate logistică. Existența pieței agroalimentare Rîșcani, zonelor libere și parcurilor agroindustriale
Procedura simplificată de import a materialului săditor și semințelor	Orientarea producătorilor agricoli la plantarea livezilor intensive și super-intensive cu acces la irigare	Conveier de recoltare și livrare a fructelor	Acorduri de liber schimb cu principalele piețe (CSI, UE)
Prezența pe piață a tuturor companiilor internaționale ce vând preparate de uz fitosanitar și acces bun din contul concurenței mari între furnizori locali	Dorință de a investi și de desfășura afacerea, investiții din remitențe, proiecte / linii creditare la condiții avantajoase, accesarea subvențiilor	Sunt accesibile case de ambalare / infrastructură post recoltare / capacități de depozitare, dar repartizarea nu este uniformă și nu asigură posibilități de accesare a lor	Relații comerciale cu Rusia, clienți / istorie pozitivă pe piața Rusiei și tendință crescândă de comercializare în UE (interes sporit)
PUNCTE SLABE			
Calitatea joasă a materialului săditor autohton (în special categoria biologică), care nu permite atingerea potențialului adevărat	Clima continentală care generează deseori înghețuri târzii (zonă pronunțată de risc până la 5-10 mai) și secete frecvente pentru perioada de iulie - august	Sortiment redus a opțiunilor de ambalaj. Lipsa caselor de ambalare pentru lanțul valoric al fructelor comercializate în stare proaspătă	Perceperea pe piețele tradiționale (Rusia, Belarus) a fructelor din Moldova ca fructe ieftine, din cauza lipsei sortării / calibrării și ambalării adecvate
Gamă foarte limitată de portaitoi și altoi, deoarece lipsesc colecții de pepiniere pe sorturi și devirusate	Tehnologiile curente de producere nu permit producerea de fructe calitative și competitive la export. Gama sortimentală de fructe este învechită și este comercializată pe nișe de jos ale piețelor regionale	Costuri înalte de recoltare, păstrare și ambalare asociate utilizării lăzilor din lemn de unică folosință	Legături slabe cu potențiale piețe alternative (EU dincolo de România, Dubai, India, Egipt, Irak), inclusiv lipsa agenților de vânzări
Prețul înalt al pesticidelor, cuplat cu calitatea joasă a pesticidelor și imposibilitatea garantării originii și calității lor	Multe livezi nu reușesc să atingă potențialul soiurilor (material săditor, irigare, tehnologii, mecanizare), ceea ce rezultă în recoltă mică și costuri unitare înalte	Lipsa capacităților suficiente de păstrare în contextul creșterii volumelor de producere. Dotarea insuficientă a frigiderelelor cu tunele de pre-răcire și linii de sortare - calibrare	Deficit de transport frigorific calitativ, cuplat cu probleme dese privind autorizațiile de transport/tranzit
Deficit de consultanți de nivel înalt în protecția integrată (IPM) și nutriția plantelor	Lipsa unui sistem de validare a proiectelor tehnice de înființare a plantațiilor ce duce la greșeli costisitoare sau ireparabile	Lipsa sistemelor de trasabilitate și numărul extrem de mic de certificări internaționale (GlobalGAP, BRC, ISO 22000)	Nu sunt practicate contractele pe termen lung, nu sunt programe de livrări prestabilite
Mentenanța post-procurare a echipamentului agricol este joasă și costisitoare din partea furnizorilor	Lipsa cunoștințelor și experienței în tehnologiile intensive și super-intensive de producere. Tehnologiile inovative nu sunt aplicate suficient	Abilități joase privind perioada optimă de recoltare a fructelor (în special pentru păstrare)	Lipsa imaginii și brandului de țară, care ar include activități coordonate de promovare la export
Lipsa crescândă a forței de muncă calificată în întreprinderile corporative	Lipsa coordonării între producători a tehnologiilor de producere, ceea ce rezultă în produs neuniform (calitate exterioară, reziduuri, potențial de păstrare)	Infrastructura locală în cadrul exploatațiilor agricole este de calitate proastă și necesită investiții mari	Nu există o structură specializată care să studieze în continuu piețele și să informeze producătorii operativ despre tendințe și nuanțe specifice de piață
Lipsa unui sistem de identificare, testare și diseminare a soiurilor cu potențial pe piață	Producătorii de fructe și legume nu fac analiza solului (fertilizarea după necesitate și recolte planificate) și a apei utilizate (cel mai important pentru stropire și irigare)	Lipsa încrederii între actori pe diferite lanțuri valorice pentru fructe	Necunoașterea cerințelor pieței țintă și a preferințelor consumatorilor pentru a crea valoare adăugată mărffi finale și spori competitivitate ei

Dotarea joasă cu aparate pentru aplicarea managementului calității (PH metru, psihometru, etc.)	Irigarea este un impediment la cultivarea fructelor și legumelor baza pe tehnologii moderne și intensive. Nepermiterea irigații subterane împiedică dezvoltarea sectorului	Asocierea și cooperarea pentru comercializarea în comun este slab dezvoltată și trebuie încurajată prin diferite pârghii (economice, fiscale, legale, etc.)	Cultura comunicării este slab dezvoltată și promptitudinea de a răspunde, necunoașterea instrumentelor moderne de comunicare, necunoașterea limbilor de circulație internațională
O bază de producere fragmentată masiv cu parcelarea terenurilor și economii de scară limitate	Sistemul de prevenire a ploilor cu grindină funcționează prost (rachete anti-grindină) sau alte sisteme moderne de dispersare a fenomenelor de grindină	Diversificarea procesării fructelor este slab dezvoltată și se constată ca un impediment la dezvoltarea durabilă a sectorului	Producătorii agricoli nu conștientizează importanța marketingului și nu doresc să investească în activități de marketing

5. Analiza necesităților de investiții și modelelor de business (proiecte investiționale) pentru dezvoltarea lanțurilor valorice

Forma organizatorică-juridică relevantă pentru implementarea PI

PI identificate spre implementare au la bază următoarele posibilități de realizare:

I variantă – implementarea în baza parteneriatelor publice private, este o variantă reală și cea mai simplă reieșind din specificul mobilizării resurselor de stat, dar care poate avea efecte negative asupra gestionării eficiente și durabile în viitor (proprietate, administrare și interes din partea mediului de afacere);

II variantă – implementarea în baza cooperativelor de întreprinzători, este o variantă mai dificilă prin necesitatea asigurării cooperării mediului de afacere, formarea încrederii și permite mai ușor de a atrage resursele financiare ale donatorilor și proiectelor internaționale. Acest model de business este mai sustenabil și durabil, deoarece mediul de afacere are două staturi: (i) este membru fondator al PI (ii) este client și beneficiar al PI prin dezvoltarea lanțurilor valorice și crearea de valoare adăugată.

Implementarea PI se poate realiza prin următoarele motilități:

1. contract cu un antreprenor general pentru asamblarea centrului (varianta cea mai rapidă și poate costa mai scump)
2. semnarea contractelor cu diferiți sub-antreprenori specializați pentru asamblarea centrului (varianta cea mai dificilă prin volumul de lucru mai mare (contractare, achiziții servicii, etc.), dar cea mai ieftină, deoarece poate fi redusă suma investițiilor).

5.1. Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor (tari și moi)

Lanțul de aprovizionare cu fructe este în continuă creștere, deoarece este modelat și transformat prin apariția unor noi piețe și prin modificarea cererii consumatorilor. Actorii de-a lungul lanțului de aprovizionare – de la producători – la comercianți cu amănuntul se extind și se consolidează. Avansurile lor coincid cu o evoluție notabilă spre o mai mare eficiență, o tendință care este asistată de un avans tehnologic aparent neclar.

Se estimează că 80% din toate fructele cultivate la nivel global sunt vândute ca marfă în stare proaspătă⁴. Această tendință este încă în creștere, cu excepția SUA și țărilor UE. Pe piețele mature,

⁴ Rabobank – materialele analitice și studii sectoriale din domeniul horticola

preferințele consumatorilor par să se orienteze către fructe cu o imagine mai naturală și proaspătă, inclusiv cele congelate. Acest lucru este în detrimentul produselor procesate cum ar fi sucul și fructele conservate. În ultimul deceniu, cererea mondială de fructe congelate a crescut cu 5% pe an. În același timp, cererea mondială de fructe conservate (în cutii, pungi și sticle) a scăzut cu peste 1% pe an în Europa, Australia și SUA.

Lanțul valoric pentru fructe în stare proaspătă este unul de bază pentru sectorul analizat în RDN, unde se constată prezența și interes sporit în rândul actorilor tuturor clusterilor valorice. Lanțul dat este cel mai avantajos și rentabil pentru sectorul fructelor, iar fructele în stare proaspătă se bucură de cea mai mare cerere în rândul consumatorilor finali.

În acest context, este necesar spre implementare proiecte investiționale complex orientate la modernizarea infrastructurii de business și integrarea lanțurilor valorice în zonele RDN unde se constată următoarele aspecte:

1. Insuficiență / lipsa de case de sortare – ambalare a fructelor în stare proaspătă (este cel mai important lanț valoric pentru fructe în RDN);
2. prezența depozitelor frigorifice / materiei prime de fructe în stare proaspătă pentru sporirea competitivității fructelor prin sortarea – ambalarea finală;
3. prezența fermierilor mici – medii care produc fructe și sunt posibili clienți al serviciilor post-recoltare ale centrelor de logistică;
4. interes din partea antreprenorilor în dezvoltarea infrastructurii post-recoltare (marketing) pentru sporirea competitivității sectorului de fructe în RDN.

Argumentarea PI: Problemele regionale adresate de proiect

Constrângerile de bază a dezvoltării lanțurilor valorice pentru fructe în RDN sunt următoarele:

1. Competitivitatea scăzută a sectorului prin producerea fructelor calitative din câmp destinate lanțului frigului;
2. Cerințele piețelor regionale impun operații de sortare – calibrare pentru fructele autohtone și modernizarea ambalajelor (în special trecerea la lăzile de carton) pentru crearea de valoare adăugată, ceea ce în această zonă se constată ca un impediment pentru accesarea piețelor;
3. Pre-răcirea corectă a fructelor din câmp este slab dezvoltat și necesită modernizarea infrastructurii date și în special camere mobile de pre-răcire (în special fructe moi, sămburoase și sămânțoase timpurii și semitardive);
4. Lipsa omogenizării calității și cantității de fructe pentru formarea de loturi destinate exportului cu livrare stabilă și pentru perioade îndelungate, care este solicitat în prezent de rețelele de comercializare re-tail;
5. Lipsa diversificării lanțurilor de procesare a fructelor și alternativelor pentru accesarea piețelor cu produse procesate.

Cadrul instituțional legal pentru facilitarea dezvoltarea lanțurilor valorice

Implementarea PI se înscrie perfect și vor contribui la realizarea obiectivelor strategice de țară orientate la sporirea bunăstării și localităților rurale. Totodată, PI au la bază un șir de strategii și programe naționale, care prevăd dezvoltarea infrastructurii de business și anume:

- Strategia Națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2014

- Proiectul HG privind Programul Național de dezvoltarea a sectorului horticola al RM pentru anii 2020-2026 (în proces de adoptare)
- Strategia de dezvoltare regională nord pentru anii 2016-2020
- Program regional sectorial în domeniul infrastructura de sprijin a afacerilor

Argumentarea PI și amplasarea zonală pentru RDN

Analiza sectorului de fructe în RDN a fost divizată în microregiuni de dezvoltare, care au fost împărțite în cinci sectoare mai reprezentative. La baza selectării acestor microregiuni au stat:

1. Existența rețelei de drumuri și vecinătatea nemijlocită, care să asigure o logistică rapidă și cu minimul de costuri;
2. Existența de materie primă (potențial de producere) pentru asigurarea unei utilizări mai înalte a viitoarelor proiecte de infrastructură de business pentru sector;
3. Existența depozitelor frigorifice care pot utiliza serviciile de sortare și ambalare a fructelor;
4. Lipsa infrastructurii post – recoltare (linii de sortare – calibrare și ambalare a fructelor)
5. Lipsa ambalajelor de carton pentru fasonarea producției de fructe.

În tabelul de mai jos se analizează infrastructura sectorului de fructe în stare proaspătă în RDN pentru cele 5 microzone de dezvoltare:

Tabelul 26. Analiza infrastructurii post-recoltare pentru fructe în stare proaspătă

Nr.	Amplasarea PI - Centre de business pentru fructe	Analiza infrastructurii existente de business și argumentarea amplasării PI pentru lanțul fructelor în stare proaspătă									
		Volumul producerii de fructe pentru lanțul frigului, t		Existența depozitelor frigorifice - număr		Existența depozitelor frigorifice - capacitate		Existența liniilor de calibrare		Existența liniilor de ambalare	
		Capacitate, t	Structura, %	unități	Structura, %	Capacitate, t	Structura, %	Cantitate, unit	Structura, %	Cantitate, unit	Structura, %
1	Zona Ocnița - Dondușeni	36,517	19.0%	56	28.4%	38,600	22.1%	3	11.1%	1	7.1%
2	Zona Soroca - Drochia - Florești	54,756	28.5%	47	23.9%	39,855	22.8%	5	18.5%	3	21.4%
3	Zona Rîșcani - Glodeni	15,290	8.0%	11	5.6%	9,480	5.4%	3	11.1%	2	14.3%
4	Zona Briceni - Edineț	77,605	40.4%	65	33.0%	71,060	40.7%	14	51.9%	6	42.9%
5	Zona Bălți - Fălești - Sîngerei	7,812	4.1%	18	9.1%	15,582	8.9%	2	7.4%	2	14.3%
Total		191,980	100.0%	197	100.0%	174,577	100.0%	27	100.0%	14	100.0%

Analiza tabelului ne demonstrează, că din cele 5 microzone extrapolate ale RDN (amplasate compact și cu o logistică avantajoasă de manipulare) în trei regiuni se constată următoarea situație pentru lanțul fructelor stare proaspătă:

1. microzona Ocnița – Dondușeni: 19% din volumul fructelor RDN destinate lanțului frigului; 22.1% din volumul merelor păstrate în depozite sunt existente, ceea ce acoperă 105.7% din necesarul total. Totodată se constată insuficiența infrastructurii de business pentru operațiile post-recoltare (doar 3 linii de sortare și 1 linie pentru ambalaj (lăzi)). Se atestă necesitatea de implementarea PI orientate la crearea caselor de ambalare, unde să asigure sortarea, calibrarea și ambalare fructelor în cutii de carton, care tot mai mult sunt solicitate de clienții finali și oferă producției o

- competitivitate sporită. Constatăm necesitatea creării depozitelor frigorifice pentru congelarea adâncă a fructelor moi.
2. microzona Briceni - Edineț: 40.4% din volumul fructelor RDN destinate lanțului frigului; 40.7% din volumul merelor păstrate în depozite sunt existente, ceea ce acoperă doar 91.6% din necesarul total (insuficiență de 3.4%). Infrastructura pentru operațiile post-recoltare este una bună (14 linii de sortare și 6 linii pentru ambalaj din carton) și este cea mai dotată microzonă în comparație cu cele 5 microzone. Se atestă necesitatea creării depozitelor frigorifice pentru congelarea adâncă a fructelor;
 3. microzona Soroca - Drochia – Florești: 28.5% din volumul fructelor RDN destinate lanțului frigului; 22.8% din volumul merelor păstrate în depozite sunt existente, ceea ce acoperă doar 72.3% din necesarul total (deficit este de 27.7%) și în plus este insuficientă infrastructura pentru operațiile post-recoltare (doar 5 linii de sortare și 3 linii pentru ambalaj (lăzi di lemn)), insuficiența depozitelor frigorifice pentru păstrarea fructelor;
 4. microzona Rîșcani – Glodeni: 8% din volumul fructelor RDN destinate lanțului frigului; 5.4% din volumul merelor păstrate în depozite sunt existente, ceea ce acoperă doar 62% din necesarul total (deficit de 38%) și în plus este insuficientă infrastructura de business pentru operațiile post-recoltare (doar 3 linii de sortare și 2 linii pentru ambalaj (lăzi)). Se atestă necesitatea creării depozitelor frigorifice pentru congelarea adâncă a fructelor și frigidere pentru păstrarea fructelor. În raionul Rîșcani este în derulare un PI „Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale angro și a spațiilor destinate activităților neagricole în raionul Rîșcani” (este prevăzut că în anul 2020 va fi dat în exploatare), care poate fi dezvoltat și de integrat în cadrul centrului de business pentru fructe;
 5. microzona Bălți - Fălești - Sîngerei: 4.1% din volumul fructelor RDN destinate lanțului frigului; 8.9% din volumul merelor păstrate în depozite sunt existente, ceea ce acoperă de 2 ori necesarul. Operațiilor post-recoltare este suficientă la volumele existente (2 linii de sortare și 2 linii pentru ambalaj (lăzi di lemn)).

În microzona Bălți - Fălești – Sîngerei situația este satisfăcătoare și are un trend constant de modernizare a infrastructurii de marketing, care se încadrează în limitele acceptabile pentru sectorul de fructe în stare proaspătă din aceste zone.

În rezultată sortării și calibrării fructelor va rezulta o cantitate de fructe necalitative, care vor servi ca materie primă pentru procesare, iar principiul de centru de business integrat va permite utilizarea lor cu minimum costuri și cu dezvoltarea lanțurilor prin crearea de valoare adăugată.

În continuare se examinează infrastructura sectorului de fructe pentru procesare în RDN pentru cele 5 microzone de dezvoltare:

Tabelul 27. Analiza infrastructurii post-recoltare pentru fructe procesate

Nr.	Amplasarea PI - Centre de business pentru fructe	Analiza infrastructurii existente de business și argumentarea amplasării PI pentru lanțul fructelor procesate							
		Volumul producerii de fructe pentru lanțul procesării, t		Existența fabricilor procesare sucului - capacitate		Existența fabricilor de conserve		Existența uscătorilor	
		Capacitate, t	Structura, %	Capacitate, t	Structura, %	Capacitate, t	Structura, %	Cantitate, unit	Structura, %
1	Zona Ocnița - Dondușeni	23,130	19.2%	1	11.1%	1	8.3%	3	21.4%
2	Zona Soroca - Drochia - Florești	33,919	28.2%	2	22.2%	2	16.7%	4	28.6%

3	Zona Rîșcani - Glodeni	9,718	8.1%	1	11.1%	3	25.0%	1	7.1%
4	Zona Briceni - Edineț	49,067	40.8%	4	44.4%	3	25.0%	2	14.3%
5	Zona Bălți - Fălești - Sîngerei	4,554	3.8%	1	11.1%	3	25.0%	4	28.6%
Total		120,388	100.0%	9	100.0%	12	100.0%	14	100.0%

1. microzona Ocnița – Dondușeni: 19.2% din volumul fructelor RDN destinate lanțului procesării; doar o mini fabrică de producerea sucului stor la rece (capacitate mică), existența unei fabrici de conserve și 3 uscătorii. Se atestă necesitatea de implementarea PI orientate la crearea unităților de procesare și diversificarea procesării fructelor (stoarcerea sucului la rece și uscătorii).
2. microzona Briceni - Edineț: 40.8% din volumul fructelor RDN destinate lanțului procesării; 4 fabrici de producerea sucului (2 fabrici cu capacități industriale de procesare Natur-Bravo și TB-Fruit), existența 3 fabrici de conserve și 2 uscătorii. Se atestă necesitatea de implementarea PI orientate la crearea unităților de procesare pentru uscarea fructelor și stoarcerea sucului de rece;
3. microzona Soroca - Drochia – Florești: 28.2% din volumul fructelor RDN destinate lanțului procesării; 2 fabrici de producerea sucului (1 fabrică cu capacități industriale de procesare Alfa-Nistru și 1 fabrică conservată Natur-Bravo), existența 2 fabrici de conserve și 4 uscătorii. Este necesar diversificarea procesării fructelor, deoarece este multă materie primă necalitativă;
4. microzona Rîșcani – Glodeni: 8.1% din volumul fructelor RDN destinate lanțului procesării; 1 fabrică de producerea sucului, existența 3 fabrici de conserve și 1 uscătorie (are probleme cu fondatorii și nu activează). Se atestă necesitatea de implementare a PI orientate la crearea unităților de procesare pentru diversificarea procesării sucului stor la rece și uscătorie;
5. microzona Bălți - Fălești - Sîngerei: 3.8% din volumul fructelor RDN destinate lanțului procesării; 1 fabrică de producerea sucului, existența 3 fabrici de conserve și 4 uscătorii.

În rezultatul analizei sectorului de fructe a RDN (capitolul 3), opțiunea cea mai inovativă, eficientă și cu valoare adăugată este de a crea **centre de integrare a lanțurilor valorice (CILV) pentru businessul cu fructe** în componența căruia să fie incluse mai multe unități de business în dependență de necesitățile identificate pe microzone în RDN:

- i) Case de sortare-ambalare complexe pentru fructe în stare proaspătă
- ii) Secție de procesare a fructelor cu calitate medie prin uscarea la uscătorie modernă cu ambalarea separată sau mixturilor de fructe uscate (amestecuri din minim 5-6 componente)
- iii) Secția de procesarea sucurilor naturiste prin stoarcerea la rece
- iv) Congelarea adâncă a fructelor (în special pentru fructe moi) pentru dezvoltarea lanțurilor în stare proaspătă pentru fructele cu un grad de înalt de perisabilitate.

Centrele de integrare a lanțurilor valorice va conține și structura administrativă care nemijlocit va avea responsabilitatea de gestiune operațională și promovare a produselor / serviciilor.

Avantajele implementării PI în baza centrelor de integrare a lanțurilor valorice:

1. Optimizarea resurselor pentru proiectare, asigurarea infrastructurii și logistică pentru beneficiari;
2. Identificarea personalului adecvat pentru un centru (nu pentru mai multe businessuri din sectorul fructelor), care va asigura gestionării businessului integrat pentru sectorul de fructe, astfel optimizându-se resursele pentru motivare și administrare;
3. Asigurarea unei încărcări mai uniforme pe parcursul anului, astfel forța de muncă va fi antrenat mai uniform și randamentul mijloacelor fixe va fi utilizat la un nivel mai înalt;
4. Dezvoltarea afacerilor conexe din sectorul fructelor va permite mai avantajos dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sector și crearea de valoare adăugată mai mare.

5.1.1. Conceptul PI pentru microzona Briceni-Edineț

Implementarea PI este o necesitate pentru dezvoltarea și diversificarea lanțurilor valorice pentru sectorul de fructe în microzona Briceni-Edineț, care se propune a fi realizat în cadrul unui centru de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe cu optimizarea costurilor de manipulare și administrare operațională.

În această microzonă este parcul industrial din Edineț, care poate fi locul favorabil pentru amplasarea centrului. Totodată, în Edineț se constată o situație unde sunt amplasate centre mari de procesare și în acest context amplasarea centrului în r-l Briceni ar crea alternative pentru producătorii de fructe din acest raion, care produc cantități considerabile de fructe.

Obiectivul general. Facilitarea procesării fructelor pentru accesarea piețelor și crearea de valoare adăugată la comerțul lor orientat la dezvoltare a sectorului de fructe în microzona Briceni-Edineț.

Obiectele specifice pentru dezvoltarea lanțurilor valorice și creare de valoare adăugată

1. Asamblarea uscătoriei moderne pentru uscarea fructelor și diversificarea procesării de mixturi din fructe uscate
2. Crearea infrastructurii pentru procesarea sucului de fructe prin stoarcerea la rece (naturistă) orientată la sporirea consumului intern pe tot parcursul anului și exportul în țările învecinate
3. Asamblarea depozitelor frigorifice pentru asigurarea activității îndelungate pentru uscare
4. Crearea depozite frigorifice cu congelare adâncă pentru pomușoare (pot fi utilizate și pentru depozitarea fructelor în stare proaspătă).

În cadrul centrului propus pentru microzona data au fost identificate următoarele unități de business: uscătorie (produse uscate separate și mixturi de fructe uscate), linie producere sucului natural stors la rece, depozite frigorifice cu congelare adâncă. Toate acestea unități integrate într-un centru vin să optimizeze costurile și să diversifice utilizarea fructelor pentru a reduce din șocurile sectoriale în cazul dificultăților la export și în ani cu supra-producere.

Tabelul 28. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Briceni-Edineț

Informații tehnice despre proiect	Suprafața, m.p.	Parametri tehnici
Depozit frigorific (6 camere – a câte 120 t dintre care 3 camere (360 tone) cu răcire adâncă)	800	750 tone cu și centrală frigorifică
Camere de pre-răcire (1 unități câte 20 tone)	100	80kWt
Secție pentru uscare / ambalare	500	12000 kg stare proaspătă pentru prune/ ciclu
Secție pentru producerea sucului / ambalare	600	1500 l suc / h
Total	2,000	

Cerințe de infrastructură pentru amplasarea PI centre de business pentru fructe sunt următoarele:

- Rețeaua de drumuri regionale dezvoltată și terenul cu acces nemijlocit la traseu;
- Accesul la rețelele electrice de tensiune înaltă;
- Accesul la conducta de gaz pentru uscătorie;
- Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

5.1.2. Conceptul PI pentru microzona Dondușeni-Ocnița

Implementarea PI în microzona Dondușeni-Ocnița este o necesitate pentru sortarea-calibrarea și ambalarea fructelor în stare proaspătă și diversificarea procesării fructelor, care se propune a fi realizat în cadrul unui centru complex de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe cu optimizarea costurilor de manipulare și administrare operațională.

În această microzonă este parcul industrial din Otaci, care poate fi locul pentru amplasarea centrului. Totodată, în Otaci se află la periferiile zonei (nu este distanța optimală pentru transportare) și în acest context amplasarea centrului la hotarele raioanelor Dondușeni și Ocnița ar crea alternative pentru producătorii de fructe din acest două raion, care produc cantități considerabile de fructe.

Obiectivul general. Facilitarea accesării piețelor regionale pentru fructe prin investiții în operații post-recoltare orientate la crearea de valoare adăugată la comerțul lor în microzona Dondușeni-Ocnița.

Obiectele specifice pentru dezvoltarea lanțurilor valorice și creare de valoare adăugată

1. Crearea casei de ambalare – sortare a fructelor în stare proaspătă
2. Linie pentru producerea tarei din carton pentru ambalarea fructelor
3. Crearea liniei pentru procesarea sucului de fructe prin stoarcerea la rece (naturistă) orientată la sporirea consumului intern pe tot parcursul anului și exportul în țările învecinate
4. Asamblarea depozitelor frigorifice pentru asigurarea activității îndelungate a liniei pentru sucuri
5. Crearea depozite frigorifice cu congelare adâncă pentru pomușoare (pot fi utilizate și pentru depozitarea fructelor în stare proaspătă).

În cadrul centrului propus pentru microzona data au fost identificate

Tabelul 29. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Dondușeni-Ocnița

Informații tehnice despre proiect	Suprafața, m.p.	Parametri tehnici
Depozit frigorific (6 camere – a câte 120 t dintre care 3 camere (360 tone) cu răcire adâncă)	800	750 tone cu și centrală frigorifică
Camere de pre-răcire (1 unități câte 20 tone)	100	80kWt
Linie de sortare – calibrare a fructelor	300	6 tone / h
Linie pentru producerea lăzilor din carton	300	4500 cutii / ciclu
Secție pentru producerea sucului / ambalare	600	1500 l suc / h
Total	2,100	

Cerințe de infrastructură pentru amplasarea PI centre de business pentru fructe sunt următoarele:

- Rețeaua de drumuri regionale dezvoltată și terenul cu acces nemijlocit la traseu;
- Accesul la rețelele electrice de tensiune înaltă;
- Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

5.1.3. Conceptul PI pentru microzona Soroca-Drochia-Florești

Microzona Soroca-Drochia-Florești este una din cele mai dificile și cu carențe (probleme) în dezvoltarea sectorului. Implementarea PI este o necesitate acută pentru sortarea-calibrarea și ambalarea fructelor în stare proaspătă și diversificarea procesării fructelor prin crearea unui centru complex de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe cu optimizarea costurilor de manipulare și administrare operațională.

Amplasarea centrului trebuie să fie la hotarele celor trei raioane pentru asigurarea accesului tuturor fermierilor și ar crea alternative pentru producătorii de fructe din acest două raion, care produc cantități considerabile de fructe.

Obiectivul general. Facilitarea accesării piețelor regionale pentru fructe prin investiții în operații post-recoltare orientate la crearea de valoare adăugată la comerțul lor în microzona Soroca-Drochia-Florești.

Obiectele specifice pentru dezvoltarea lanțurilor valorice și creare de valoare adăugată

1. Crearea casei de ambalare – sortare a fructelor în stare proaspătă
2. Linie pentru producerea terei din carton pentru ambalarea fructelor
3. Crearea liniei pentru procesarea sucului de fructe prin stoarcerea la rece (naturistă) orientată la sporirea consumului intern pe tot parcursul anului și exportul în țările învecinate
4. Asamblarea depozitelor frigorifice pentru păstrarea fructelor (2,000 tone) și asigurarea activității îndelungate a liniei pentru sucuri
5. Crearea depozite frigorifice cu congelare adâncă pentru pomușoare (pot fi utilizate și pentru depozitarea fructelor în stare proaspătă).

În cadrul centrului propus pentru microzona data au fost identificate

Tabelul 30. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Soroca-Drochia-Florești

Informații tehnice despre proiect	Suprafața, m.p.	Parametri tehnici
Depozit frigorific (14 camere – a câte 150 t dintre care 3 camere (500 tone) cu răcire adâncă)	1,800	2000 tone mere cu atmosferă controlată și centrală frigorifică
Camere de pre-răcire (2 unități câte 20 tone)	200	80kWt fiecare
Centru de sortare (linie de calibrare)	400	6 tone / h
Linie pentru producerea cutiilor	400	1000 cutii / h
Secție pentru producerea sucului / ambalare	600	1501 l suc / h
Total	3,400	

Cerințe de infrastructură pentru amplasarea PI centre de business pentru fructe sunt următoarele:

- Rețeaua de drumuri regionale dezvoltată și terenul cu acces nemijlocit la traseu;
- Accesul la rețelele electrice de tensiune înaltă;
- Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

5.1.4. Conceptul PI pentru microzona Rîșcani-Gloden

În microzona Rîșcani-Gloden se implementează deja un PI. La răscrucea nodului Rîșcani este în derulare un PI „Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale angro și a spațiilor destinate activităților neagricole în raionul Rîșcani” (este prevăzut că în anul 2020 va fi dat în exploatare), care prevede construirea depozitelor frigorifice de 2,000 tone și procurarea echipamentului de sortare-calibrare și liniei de ambalare cu producerea cutiilor de carton. În acest context, poate fi dezvoltat și de integrat în cadrul centrului alte lanțuri valorice pentru dezvoltarea sectorului de fructe din această microzonă.

Implementarea PI este o necesitate pentru dezvoltarea și diversificarea lanțurilor valorice pentru sectorul de fructe în microzona Rîșcani-Gloden, care se propune a fi realizat în cadrul unui centru deja în construcție și integrare a noi lanțuri valorice pentru fructe cu optimizarea costurilor de manipulare și crearea de valoare adăugată sectorului.

Obiectivul general. Sporirea competitivității fructelor prin investiții în operații post-recoltare pentru accesarea piețelor și crearea de valoare adăugată la comerțul lor în microzona Rîșcani-Gloden.

Obiectele specifice pentru dezvoltarea lanțurilor valorice și creare de valoare adăugată

1. Asamblarea uscătoriei moderne pentru uscarea fructelor și diversificarea procesării de mixturi din fructe uscate
2. Crearea infrastructurii pentru procesarea sucului de fructe prin stoarcerea la rece (naturistă) orientată la sporirea consumului intern pe tot parcursul anului și exportul în țările învecinate.

În cadrul centrului propus pentru microzona data au fost identificate următoarele unități de business: uscătorie (produse uscate separate și mixturi de fructe uscate), linie producere sucului natural stors la rece. Toate acestea unități integrate într-un centru vin să optimizeze costurile și să diversifice utilizarea fructelor pentru a reduce din șocurile sectoriale și crearea de valoare adăugată sectorului de fructe.

Tabelul 31. Informații tehnice pentru modernizarea PI în derulare de creare a pieței agroalimentare și integrare a lanțurilor valorice pentru fructe în microzona Rîșcani-Gloden

Informații tehnice despre proiect	Suprafața, m.p.	Parametri tehnici
Centru de sortare (linie de calibrare)	400	6 tone / h
Linie pentru producerea cutiilor	400	1000 cutii / h
Secție pentru uscare / ambalare	500	12000 kg stare proaspătă pentru prune/ ciclu
Secție pentru producerea sucului / ambalare	600	1500 l suc / h
Total	1,900	

Cerințe de infrastructură pentru modernizarea PI sunt următoarele:

- ✚ Accesul la conducta de gaz pentru uscătorie;
- ✚ Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

5.2. Dezvoltarea lanțului valoric pentru sub-sectorul nucifer

Sectorul nucifer în RDN este dezvoltat mai puțin, deoarece sunt condiții mai dure (înghețuri târzii și ierni mai geroase). Totodată se constată, că în ultimii ani tot mai mulți fermieri mici înființează livezi de nuci.

În raionul Soroca este cea mai mare livadă de nuci din RM, care aparține SRL „AMG Kernel” (care prevede plantarea a 3000 hectare de nuci (cea mai mare livadă din Europa), iar în prezent are peste 1,000 hectare plantate). Întreprinderea în perioada anilor 2018-2020 a construit o fabrică modernă de prelucrarea nucilor (capacitate este de 3,0 mii tone), unde 80% sunt nucile proprii procesate și restul 20% sunt nucile achiziționate.

Constrângerile de bază a dezvoltării lanțurilor valorice a sectorului nucifer în RDN sunt următoarele:

1. Calitatea și omogenitatea producției de nuci este joasă și este dificil de a forma loturi;
2. Cerințele piețelor internaționale impun condiții dure pentru nucile autohtone și necesită operații post-recoltare adecvate clienților internaționali pentru sporirea competitivității și crearea de valoare adăugată;
3. Lipsa infrastructurii pentru servicii și operații post-recoltare a nucilor împiedică dezvoltarea dinamică a sectorului dat;

4. Lipsa diversificării lanțurilor de procesare a nucilor și alternativelor pentru ambalarea în ambalaje mici cu comercializarea nucilor ca produse finite sub un brand național cu valoare adăugată cea mai mare.

Oportunitățile și fezabilitatea implementării PI de crearea centrului de colectare și procesare a nucilor are la bază următoarele aspecte:

- ✚ Sectorul nucifer în RDN este reprezentat de un număr mare de fermieri mici (gospodării țărănești), care întâmpină dificultăți în dezvoltarea lanțurilor valorice prin investiții în infrastructura post-recoltare, doresc să beneficieze de facilități pentru crearea de valoare adăugată la nuci produse;
- ✚ Existența trendului în creștere a suprafețelor cultivate cu nuci și cererea sporită a miezului de nucă pe piețele internaționale, ceea ce va asigura fezabilitatea proiectului și recuperarea investițiilor;
- ✚ Asigurarea implementării procesului de procesare a nucilor corect și de calitate, ceea ce va contribui la sporirea competitivității sectorului și accesarea piețelor.

Cultivarea nucilor în RDN este concentrată preponderent în raioanele Glodeni, Rîșcani, Drochia, Soroca, Florești, Fălești, Sîngerei, Bălți. Reieșind din faptul, că în raionul Soroca este deja amplasată a fabrică de procesare a nucilor (SRL „AMG Kernel”), se propune amplasarea unui centru de procesare a nucilor în regiune Bălțului, deoarece are o infrastructură dezvoltată și va permite accesul producătorilor de nuci din raioanele învecinate.

Crearea infrastructurii de post-recoltare pentru producătorii de nuci va impulsiona și mai mult dezvoltarea sectorului și va facilita sporirea competitivității sectorului nucifer din regiune și creșterea considerabilă a exportului țării.

Cerințe de infrastructură pentru amplasarea PI centru de procesare a nucilor sunt următoarele:

- ✚ Infrastructură de drumuri regionale și terenul cu acces nemijlocit la traseu;
- ✚ Accesul la rețeaua electrică de tensiune înaltă;
- ✚ Accesul la conducta de gaz;
- ✚ Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

Obiectivul general. Sporirea competitivității și crearea de valoare adăugată în sectorul nucilor în RDN pentru accesarea garantată a piețelor de comercializare.

Obiectele specifice

1. Dezvoltarea și integrarea lanțului valoric pentru sectorul de nuci în RDN
2. Crearea infrastructurii pentru procesarea adecvată a nucilor și prestarea serviciilor producătorilor agricoli de nuci.

Tabelul 32. Informații tehnice pentru PI de creare a centrului de procesare a nucilor

Informații tehnice despre proiect	Suprafața, m.p.	Parametri tehnici
Centru de business pentru producția de nuci	1,000	
Transformator electric de 100 kWt		150 kWt
Linie pentru spălarea și înlăturarea cojii verzi de nucă	150	50 tone pe zi
Uscătorie pentru uscarea nucilor	250	24 tone capacitate
Linie de sortare (linie de calibrare)	150	10 tone / zi
Linie de fasonare - ambalare	150	10 tone / zi
Total	1,700	

Cerințe de infrastructură pentru amplasarea PI centre de business pentru nuci sunt următoarele:

- ✚ Rețeaua de drumuri regionale dezvoltată și terenul cu acces nemijlocit la traseu;
- ✚ Accesul la rețelele electrice de tensiune înaltă;
- ✚ Accesul la conducta de gaz pentru uscătorie;
- ✚ Accesul la conducta de apă / canalizare (nu este critică – se poate asigura autonom).

6. Impactul dezvoltării lanțurilor valorice pentru sectorul de fructe în RDN

Printre problemele majore în dezvoltarea exportului fructelor în RDN și în general pentru RM se numără: problemele de calitate; eficiența producerii; un sistem de distribuție riscant, numărul limitat de canale alternative și forme de asociere insuficient dezvoltate, cunoștințe insuficiente de marketing și acces pe piețe din partea actorilor lanțului valoric al fructelor proaspete; dificultatea, costuri înalte și timp mult pentru procedurile de export; similitudinea majorității producției vegetale între țările Bazinului Mării Negre, care provoacă mai mult rivalitate decât colaborare în domeniul comerțului reciproc cu fructe proaspete.

6.1. Analiza impactului PI de dezvoltare a lanțurilor valorice pentru fructe

Activitatea de investiții orientată la dezvoltarea lanțurilor valorice în sectorul fructelor din RDN se va materializa în o serie de active sau imobilizări corporale, necorporale și financiare, care, la rândul lor, sunt și ele supuse unui proces de evaluare.

Un lucru important la implementarea PI la dezvoltarea lanțurilor valorice pentru fructe în RDN este cuantificarea impactului generat de investiții, care sunt elucidate în tabelul de mai jos:

Tabelul 33. Cuantificarea impactului cumulativ pentru PI pentru dezvoltarea lanțurilor valorice pentru fructe în RDN

Specificare indicatori	UM	Indicatori de impact
4 centre cu spații tehnologice	m.p.	9,400
4 lanțuri valorice pentru fructe dezvoltate pentru prestarea serviciilor	servicii	18
Numărul de locuri de muncă create	locuri	185
Volumul de fructe ambalate - procesate	tone	29,600
sâmburoase / sămânțoase	tone	28,500
bacifere	tone	1,100
Ponderele producției procesate în 3 centre din volumul producției de fructe din RDN	%	5.5%
Estimarea beneficiarilor de servicii (fermieri mici)	companii	150
Cantitatea de lăzi carton produse	mln. unit	2,550
Ambalajul de carton va asigura ambalarea cantității de fructe proaspete (ambalaj de carton pentru 6% din volumul de fructe produse în RDN)	tone	32,500

Analiza impactului generat de cele 4 PI complexe de crearea centrelor de business pentru fructe este important pentru economia regiunii și extrem de esențial pentru sectorul de fructe, deoarece va contribui esențial la sporirea competitivității fructelor pentru micii fermieri, dezvoltarea și integrarea lanțurilor valorice, crearea de valoare adăugată și nu în ultimul rând – asigurarea dezvoltării durabile a sectorului analizat.

6.2. Analiza PI de dezvoltare a lanțurilor valorice pentru nuci

Analiza financiară are rolul de a furniza informații pentru monitorizarea și evaluarea performanței financiare și poziționării comparative a investiției supuse analizei și este bazată pe ratele financiare și rapoartele sau previziunile cu privire la fluxurile, preturile acestora și structura veniturilor și cheltuielilor de-a lungul întregii perioade de implementarea a PI de crearea a centrului de procesare a nucilor.

Indicatorii financiari ai PI sunt avantajoși și ne demonstrează raționamentul economic și efectele pozitive pe care le va genera în viitor la asigurarea activității sectorului nucifer în RDN.

PI crearea centrului de procesare a nucilor prezintă un ciclu de derulare, care este orientat spre dezvoltarea durabilă a sectorului prin dezvoltarea lanțului valoric și sporirea competitivității lui. Evaluarea este o unealta de apreciere, care măsoară în mod general, rezultatele, obiectivele și impactul proiectului, asigurând dezvoltarea durabilă a sectorului nucifer în RDN.

Tabelul 34. Cuantificarea impactului pentru PI de creare a centrului de procesare a nucilor

Specificare indicatori	UM	Indicatori de impact
Centru cu spații tehnologice	m.p.	1,700
Numărul de locuri de muncă create	locuri	32
Volumul de nuci ambalate - procesate	tone	1,000
Estimarea beneficiarilor de servicii (fermieri mici)	companii	185

PI de creare a centrului de procesare a nucilor va genera un impact substanțial pentru economia regiunii, care în final va spori considerabil competitivitatea sectorului de nuci din RDN.

Concluzii și recomandări

Businessul cu fructe în RDN devine mai organizat și se pot elucida următoarele aspecte pozitive obținute în acest domeniu:

- ✓ Asociații naționale funcționale (fructe tari, fructe moi, nuci), care impune ca și asociații regionale să se dezvolte în paralel
- ✓ Fenomenul de asociere al producătorilor de fructe în organizație profesionistă este cunoscut și membrii Asociației conștientizează rolul ei în raport cu APL/APN, lobarea și promovarea eficientă a dezvoltării sectorului și promovarea comerțului
- ✓ Procedura simplificată de recunoaștere a produselor de uz fitosanitar și sorturi de fructe omologate în UE este benefică sectorului dat
- ✓ Consolidarea producătorilor în grupuri de producători pentru comercializarea în comun
- ✓ Consolidarea volumelor de fructe de către exportatori și organizarea livrărilor stabile
- ✓ Sinergia slabă în relațiile Asociație - exportator – procesator - producător
- ✓ Tradiții și experiență istorică de producere a fructelor, fonduri disponibile pentru investiții și interes sporit din partea businessului
- ✓ Condiții prielnice pentru dezvoltarea sectorului de fructe în RDN

- ✓ Dezvoltarea continuă a infrastructurii de business, dar care trebuie modernizată și diversificată
- ✓ Guvernul împreună cu donatorii susțin și înțeleg importanța dezvoltării sectorului fructelor ca ramură a Agriculturii cu Valoare Înaltă.

În **concluzie la studiu** se poate afirma următoarele constatări:

1. Sectorul de fructe din RDN necesită modernizare și diversificare a infrastructurii de afaceri pentru dezvoltarea lanțurilor valorice. Se impune crearea centrelor de business pentru integrarea lanțurilor valorice pentru fructe, deoarece dispersarea existentă scumpește logistica și reduce din competitivitatea sectorului dat. Acest imperativ trebuie asigurat prin interconectarea cât mai eficientă a tuturor actorilor din lanțul valoric.
2. Dezvoltarea lanțului frigului și sectorului de fructe în stare proaspătă este bază asigurării dezvoltării durabile a sectorului de fructe în RDN, iar infrastructurii de post-recoltare îi revine un rol primordial, deoarece aici sunt cele mai mari lacune și curenți necesari a fi modernizați esențial pentru sporirea competitivității fructelor în comerțul internațional.
3. Legătura inefficientă dintre cele patru variabile – știința – educația – extensiunea - sectorul real - împiedică dezvoltarea durabilă a sectorului de fructe și a agriculturii în general. Conexiunea dintre verigile lanțului ce asigură transferul de cunoștințe și tehnologii este foarte dispersată și fără un scop bine definit la nivel regional și național.
4. Eficiența actuală scăzută a sectorului de fructe în RDN derivă din legătură slabă cu piețele și nivelul redus de competitivitate a fructelor (atât în stare proaspătă cât și procesate). Această stare de lucruri este determinată de mai multe puncte slabe ale piețelor inter-conexe, care împreună formează un cerc vicios greu de depășit.
5. Forma actuală de evidență a suprafețelor cultivate cu livadă nu permite obținerea unei imagini reale a stării de lucruri din sector și prezintă cifre eronate privind volumele producției globale și a randamentului de fructe la o unitate de suprafață (dar la nivelul producerii pe gama sortimentală lucrurile stau și mai prost).
6. Pe piețele țintă se observă o tendință puternică de concentrare și consolidare a comerțului cu fructe proaspete, atât la nivel de cumpărători, cât și de furnizori. Drept rezultat, cerințele față de cantitatea și calitatea produselor sunt în creștere, determinând multe companii să introducă metode de procurare care permit administrarea mai eficientă a lanțului de furnizare.
7. Cercetările efectuate arată că cerințele și preferințele consumatorilor din CSI sunt similare cu cele ale UE, atât din punct de vedere a importatorilor, cât și al consumatorilor finali.

În baza analizelor efectuate și informației acumulate, grupul de autori propune următoarele **recomandări practice pentru îmbunătățirea dezvoltării durabile a sectorului de fructe în RDN** și anume:

1. Infrastructura de post-recoltare necesită investiții esențiale în modernizarea operațiilor sortare, calibrarea și ambalare corespunzătoare a fructelor pentru accesarea piețelor.
2. Lanțurile valorice pentru fructe în RDN sunt extrem de dispersate, ceea ce impune costuri suplimentare pentru manipulare / logistică, care în final scumpește fructele. Este necesar integrarea lanțurilor valorice prin investiții în centre complexe de business pentru diversificarea lanțurilor și unificarea loturilor la comerțul internațional.
3. Experiența țărilor care dețin întâietatea în exporturile de fructe ne demonstrează că în cazul RDN performanța producătorilor poate avea loc numai prin asociere profesională și comercială a producătorilor, susținută de către stat.

4. Statul, împreună cu donatorii, intermediarii și producătorii de fructe, urmează să elaboreze și să implementeze un program de măsuri menit să creeze condiții favorabile pentru asocierea producătorilor în cooperative și grupuri de marketing, care ar avea un sistem de impozitare, un cadru de suport instituțional și economic speciale în primii 5-10 ani de activitate (perioada de dezvoltarea instituțională și economică a grupului).
5. Producătorii de fructe trebuie să implementeze standarde de calitate (ISO, HACCP și GlobalGAP). Standardele de calitate devine o necesitate critică în contextul cerințelor generale de trasabilitate, care țin nu doar de piețele exigente ale UE, dar și de segmentul de top al piețelor CSI. Statul trebuie să includă aceste activități în programele naționale de suport și de subvenționare.
6. Aplicarea modelului lanțului valoric în determinarea competitivității întreprinderilor agricole din sectorul fructelor al RDN, ce va permite evidențierea rolului fiecărei verigi al lanțului valoric în sporirea competitivității întreprinderilor din cadrul lui.
7. Sporirea cooperării dintre producătorii de fructe și procesatori prin crearea clusterelor pentru fructe, ce vor fi „motorul” dezvoltării economice și inovării, reprezentând un mijloc de colaborare între întreprinderi, instituții de cercetare, furnizori, clienți și competitori localizați în aceeași arie geografică (locală, națională, internațională).

În final, grupul de autori consideră un lucru foarte important este unirea eforturilor tuturor actorilor din sectorul fructelor într-o platformă comună pentru dialogul sistematic și eficient, orientat la dezvoltarea durabilă a sectorului, asocierii și cooperării lor, promovarea și diversificarea piețelor de desfacere pentru fructelor autohtone.

Anexe

Anexa 1

Analiza și prognoza producției globale a plantațiilor pomicele pentru RDN

Specificare	Anii										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total plantații pomicele (total fructe și pomușoare)											
Total pe țara	485,480	595,687	667,200	850,200	805,870	902,797	974,162	1,030,009	1,097,296	1,167,389	1,240,921
Nord	275,781	281,366	425,496	492,981	541,299	543,367	586,319	619,931	660,429	702,617	746,873
Mun. Balti	803	1,274	848	2,230	1,928	1,918	2,070	2,189	2,332	2,481	2,637
Briceni	62,636	52,008	145,782	166,944	174,184	157,275	169,707	179,436	191,158	203,369	216,179
Donduseni	30,663	26,444	34,381	46,760	48,971	50,998	55,029	58,184	61,985	65,944	70,098
Drochia	9,644	8,748	13,151	15,081	13,130	17,148	18,503	19,564	20,842	22,173	23,570
Edinet	26,483	18,463	61,935	41,746	74,461	59,230	63,912	67,576	71,991	76,589	81,414
Falesti	2,486	2,944	3,393	5,624	5,516	5,853	6,316	6,678	7,114	7,569	8,045
Floresti	29,834	48,390	35,263	38,250	38,695	49,174	53,061	56,103	59,768	63,586	67,591
Glodeni	12,836	12,497	8,652	9,445	8,472	13,377	14,435	15,262	16,259	17,298	18,388
Ocnita	23,037	22,376	31,910	46,405	55,775	50,712	54,721	57,858	61,637	65,575	69,705
Riscani	16,656	17,207	21,904	27,460	30,361	30,128	32,510	34,374	36,619	38,958	41,412
Singerei	8,437	13,310	8,016	17,917	13,304	17,235	18,597	19,663	20,948	22,286	23,690
Soroca	52,267	57,704	60,262	75,117	76,503	90,319	97,458	103,045	109,777	116,789	124,146
Fructe sămânțoase											
Total pe țara	315,983	419,133	495,700	673,700	602,800	682,218	725,773	764,577	804,476	845,473	887,330
Nord	231,024	243,617	367,333	459,153	475,736	489,956	521,236	549,104	577,759	607,202	637,263
Mun. Balti	614	794	575	1,902	1,482	1,475	1,569	1,653	1,739	1,828	1,918
Briceni	55,919	48,366	131,327	164,452	162,948	149,815	159,380	167,901	176,663	185,666	194,858
Donduseni	26,804	24,757	31,164	45,937	45,411	48,506	51,603	54,362	57,198	60,113	63,089
Drochia	7,836	7,222	10,674	12,861	9,838	14,286	15,198	16,010	16,846	17,704	18,581
Edinet	22,264	15,352	52,519	37,564	65,484	52,762	56,131	59,132	62,218	65,388	68,626
Falesti	966	910	1,258	2,559	2,607	2,619	2,786	2,935	3,088	3,245	3,406
Floresti	22,309	40,313	28,241	32,784	30,600	40,812	43,417	45,739	48,126	50,578	53,082
Glodeni	10,919	11,811	7,440	8,964	6,722	12,099	12,872	13,560	14,268	14,995	15,737
Ocnita	20,554	20,271	28,173	44,184	50,836	47,347	50,370	53,063	55,832	58,677	61,582
Riscani	15,104	15,970	20,161	26,623	27,592	28,505	30,325	31,947	33,614	35,327	37,076
Singerei	4,195	9,481	5,297	13,054	7,658	11,827	12,582	13,255	13,946	14,657	15,383
Soroca	43,541	48,371	50,504	68,269	64,558	79,902	85,004	89,549	94,222	99,023	103,926
mere											
Total pe țara	307,660	411,768	487,200	665,200	595,000	668,574	711,258	749,286	788,387	828,564	869,584
Nord	225,766	239,986	361,698	454,540	469,827	481,110	511,825	539,190	567,328	596,239	625,757
Mun. Balti	601	784	567	1,885	1,465	1,450	1,542	1,625	1,710	1,797	1,886
Briceni	54,685	47,713	129,373	162,968	161,024	147,228	156,627	165,001	173,612	182,459	191,492
Donduseni	26,217	24,444	30,707	45,494	44,854	47,662	50,705	53,416	56,204	59,068	61,992
Drochia	7,664	7,131	10,517	12,747	9,723	14,037	14,933	15,732	16,553	17,396	18,258
Edinet	21,777	15,158	51,749	37,233	64,719	51,862	55,173	58,123	61,156	64,273	67,455
Falesti	921	899	1,238	2,520	2,575	2,563	2,727	2,873	3,023	3,177	3,334
Floresti	21,765	39,552	27,762	32,364	30,169	39,978	42,531	44,805	47,143	49,545	51,998
Glodeni	10,681	11,661	7,331	8,885	6,643	11,876	12,634	13,310	14,004	14,718	15,446
Ocnita	20,104	19,982	27,747	43,753	50,161	46,497	49,465	52,110	54,830	57,624	60,476
Riscani	14,773	15,714	19,798	26,238	27,182	27,929	29,712	31,301	32,934	34,612	36,326

Studiu ”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN”

Singerei	4,091	9,357	5,219	12,884	7,568	11,607	12,348	13,009	13,688	14,385	15,097
Soroca	42,486	47,592	49,689	67,569	63,746	78,419	83,426	87,886	92,472	97,185	101,996
Fructe sâmburoase											
Total pe tara	153,803	153,259	143,001	186,700	167,570	180,482	204,846	218,437	241,651	266,921	294,424
Nord	31,253	42,903	28,256	29,666	71,937	41,720	47,352	50,494	55,860	61,701	68,059
Mun. Balti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Briceni	1,686	3,774	4,976	3,253	9,035	4,128	4,685	4,996	5,526	6,104	6,733
Donduseni	0	0	0	3,697	12,359	2,073	2,353	2,509	2,775	3,066	3,381
Drochia	0	0	0	0	0	625	709	756	837	924	1,019
Edinet	0	0	0	18	0	6	7	7	8	9	10
Falesti	0	0	241	1,238	852	511	580	618	684	755	833
Floresti	9,676	23,299	10,736	13,068	35,884	17,688	20,075	21,407	23,682	26,159	28,854
Glodeni	0	0	0	0	0	2,205	2,503	2,669	2,952	3,261	3,597
Ocnita	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Riscani	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Singerei	2,023	338	60	5,545	0	2,277	2,584	2,756	3,049	3,368	3,715
Soroca	17,868	15,493	12,243	2,846	13,808	12,208	13,856	14,776	16,346	18,055	19,916
pruni											
Total pe tara	100,123	99,716	93,200	132,800	108,570	128,592	149,085	160,378	180,116	200,328	223,587
Nord	18,781	18,337	23,524	28,475	29,879	28,740	33,319	35,844	40,255	44,772	49,970
Mun. Balti	103	294	169	272	254	275	319	343	385	429	478
Briceni	1,715	1,205	4,098	3,054	3,462	3,298	3,823	4,113	4,619	5,137	5,734
Donduseni	1,295	501	846	920	1,095	1,083	1,256	1,351	1,517	1,687	1,883
Drochia	880	821	1,242	1,762	1,808	1,677	1,944	2,092	2,349	2,613	2,916
Edinet	1,824	1,659	4,308	3,568	4,344	3,711	4,303	4,628	5,198	5,781	6,453
Falesti	1,064	1,302	1,414	2,347	1,792	2,049	2,375	2,555	2,870	3,192	3,562
Floresti	4,251	4,297	3,728	4,463	4,458	5,022	5,822	6,263	7,034	7,823	8,732
Glodeni	295	162	507	425	650	522	605	651	731	814	908
Ocnita	638	880	1,342	2,061	2,038	1,718	1,992	2,143	2,407	2,677	2,988
Riscani	271	420	303	839	1,171	774	897	965	1,084	1,205	1,345
Singerei	2,886	2,271	1,709	3,816	3,171	3,316	3,844	4,135	4,644	5,165	5,765
Soroca	3,559	4,525	3,858	4,946	5,634	5,295	6,139	6,604	7,417	8,249	9,207
cireși											
Total pe tara	12,361	7,596	10,600	11,900	12,000	12,307	13,057	13,769	14,119	14,616	15,203
Nord	2,034	1,362	877	1,558	1,246	1,632	1,731	1,825	1,872	1,938	2,015
Mun. Balti	0	13	0	0	13	7	7	8	8	8	9
Briceni	0	360	0	0	0	69	73	77	79	81	85
Donduseni	558	471	224	149	226	314	333	351	360	373	387
Drochia	0	0	0	0	0	3	3	3	3	4	4
Edinet	0	0	0	0	0	4	4	5	5	5	5
Falesti	686	178	205	414	235	411	436	459	471	488	507
Floresti	253	27	30	35	8	83	88	93	95	99	103
Glodeni	98	0	20	250	0	84	89	94	96	99	103
Ocnita	28	82	18	0	0	25	27	28	29	30	31
Riscani	201	166	220	253	311	275	292	308	316	327	340
Singerei	210	58	60	223	185	180	191	202	207	214	223
Soroca	0	6	101	233	269	176	187	197	202	209	218
vișini											
Total pe tara	6,304	4,123	5,014	7,801	8,007	8,125	8,598	8,635	9,221	9,539	9,883
Nord	2,367	1,238	1,868	2,501	3,066	2,923	3,093	3,106	3,317	3,432	3,555
Mun. Balti	60	47	29	69	47	66	70	70	75	78	81

Studiu ”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN”

Briceni	304	108	156	238	204	276	292	293	313	324	335
Donduseni	32	11	55	92	140	87	93	93	99	103	106
Drochia	0	0	0	15	114	33	35	35	37	39	40
Edinet	169	202	398	310	474	421	446	448	478	494	512
Falesti	628	391	410	622	458	659	698	701	748	774	802
Floresti	450	147	275	345	517	438	464	466	497	514	533
Glodeni	178	107	204	126	291	260	275	276	295	305	316
Ocnita	127	49	42	113	270	147	156	156	167	173	179
Riscani	31	54	57	77	116	90	95	95	102	105	109
Singerei	304	97	129	384	356	328	347	349	373	385	399
Soroca	84	25	113	112	79	117	124	124	133	137	142
caise											
Total pe tara	10,399	21,539	13,100	9,498	17,004	17,170	17,542	17,835	18,181	20,178	20,908
Nord	4,691	6,372	4,516	943	4,087	4,641	4,741	4,821	4,914	5,454	5,651
Mun. Balti	13	168	0	0	6	33	34	34	35	39	40
Briceni	279	243	1,254	39	907	711	726	738	753	835	866
Donduseni	0	0	61	0	44	30	30	31	31	35	36
Drochia	304	466	293	19	184	261	266	271	276	306	318
Edinet	0	35	0	0	0	6	6	6	6	7	7
Falesti	50	120	0	28	267	164	168	171	174	193	200
Floresti	2,819	2,703	1,421	629	788	1,653	1,688	1,717	1,750	1,942	2,012
Glodeni	6	0	14	0	71	34	35	35	36	40	41
Ocnita	1	0	0	0	36	16	16	17	17	19	19
Riscani	0	0	0	0	137	59	60	61	62	69	72
Singerei	64	461	545	185	671	504	515	523	534	592	614
Soroca	1,155	2,175	929	43	974	1,171	1,197	1,217	1,240	1,377	1,426

Anexa 2

Distribuirea producției de fructe sămânțoase pentru lanțurile valorice în RDN (păstrare depozite frigorifice și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sămânțoase - total, t	489,956	521,236	549,104	577,759	607,202	637,263
Mun. Balti	1,450	1,542	1,625	1,710	1,797	1,886
Briceni	147,228	156,627	165,001	173,612	182,459	191,492
Donduseni	47,662	50,705	53,416	56,204	59,068	61,992
Drochia	14,037	14,933	15,732	16,553	17,396	18,258
Edinet	51,862	55,173	58,123	61,156	64,273	67,455
Falesti	2,563	2,727	2,873	3,023	3,177	3,334
Floresti	39,978	42,531	44,805	47,143	49,545	51,998
Glodeni	11,876	12,634	13,310	14,004	14,718	15,446
Ocnita	46,497	49,465	52,110	54,830	57,624	60,476
Riscani	27,929	29,712	31,301	32,934	34,612	36,326
Singerei	11,607	12,348	13,009	13,688	14,385	15,097
Soroca	78,419	83,426	87,886	92,472	97,185	101,996
Fructe sămânțoase de calitate (consum stare proaspătă - depozite frigorifice + pre-răcire)						
Sămânțoase stare proaspătă - total, t	288,666	307,095	323,514	340,397	357,743	375,454
Mun. Balti	870	925	975	1,026	1,078	1,131
Briceni	88,337	93,976	99,001	104,167	109,476	114,895
Donduseni	28,597	30,423	32,050	33,722	35,441	37,195

Studiu ”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN”

Drochia	8,422	8,960	9,439	9,932	10,438	10,955
Edinet	31,117	33,104	34,874	36,694	38,564	40,473
Falesti	1,538	1,636	1,724	1,814	1,906	2,000
Floresti	23,987	25,518	26,883	28,286	29,727	31,199
Glodeni	7,126	7,580	7,986	8,403	8,831	9,268
Ocnita	27,898	29,679	31,266	32,898	34,574	36,286
Riscani	16,757	17,827	18,780	19,760	20,767	21,796
Singerei	6,964	7,409	7,805	8,213	8,631	9,058
Soroca	47,052	50,055	52,732	55,483	58,311	61,198
Fructe sămânțoase necalitative (procesare)						
Sămânțoase procesare - total, t	115,466	122,838	129,406	136,159	143,097	150,182
Mun. Balti	348	370	390	410	431	453
Briceni	35,335	37,590	39,600	41,667	43,790	45,958
Donduseni	11,439	12,169	12,820	13,489	14,176	14,878
Drochia	3,369	3,584	3,776	3,973	4,175	4,382
Edinet	12,447	13,242	13,950	14,678	15,425	16,189
Falesti	615	655	689	725	762	800
Floresti	9,595	10,207	10,753	11,314	11,891	12,480
Glodeni	2,850	3,032	3,194	3,361	3,532	3,707
Ocnita	11,159	11,872	12,506	13,159	13,830	14,514
Riscani	6,703	7,131	7,512	7,904	8,307	8,718
Singerei	2,786	2,964	3,122	3,285	3,452	3,623
Soroca	18,821	20,022	21,093	22,193	23,324	24,479

Proгноza producției de fructe sămânțoase stare proaspătă după perioada de coacere în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mere timpurii, t	31,615	33,633	35,431	37,280	39,180	41,120
Mun. Balti	95	101	107	112	118	124
Briceni	9,675	10,292	10,843	11,408	11,990	12,583
Donduseni	3,132	3,332	3,510	3,693	3,881	4,074
Drochia	922	981	1,034	1,088	1,143	1,200
Edinet	3,408	3,626	3,819	4,019	4,223	4,433
Falesti	168	179	189	199	209	219
Floresti	2,627	2,795	2,944	3,098	3,256	3,417
Glodeni	780	830	875	920	967	1,015
Ocnita	3,055	3,250	3,424	3,603	3,787	3,974
Riscani	1,835	1,952	2,057	2,164	2,274	2,387
Singerei	763	811	855	899	945	992
Soroca	5,153	5,482	5,775	6,077	6,386	6,702
Mere semitardive, t	56,281	59,874	63,075	66,367	69,749	73,202
Mun. Balti	170	180	190	200	210	221
Briceni	17,223	18,322	19,302	20,309	21,344	22,401
Donduseni	5,576	5,932	6,249	6,575	6,910	7,252
Drochia	1,642	1,747	1,840	1,936	2,035	2,136
Edinet	6,067	6,454	6,799	7,154	7,519	7,891
Falesti	300	319	336	354	372	390
Floresti	4,677	4,975	5,241	5,515	5,796	6,083
Glodeni	1,389	1,478	1,557	1,638	1,722	1,807
Ocnita	5,439	5,787	6,096	6,414	6,741	7,075
Riscani	3,267	3,476	3,662	3,853	4,049	4,249
Singerei	1,358	1,445	1,522	1,601	1,683	1,766
Soroca	9,174	9,759	10,281	10,818	11,369	11,932
Mere tardive, t	200,770	213,588	225,008	236,750	248,815	261,133
Mun. Balti	605	644	678	713	750	787
Briceni	61,439	65,362	68,856	72,449	76,141	79,911
Donduseni	19,890	21,160	22,291	23,454	24,649	25,870

Drochia	5,858	6,232	6,565	6,908	7,260	7,619
Edinet	21,642	23,024	24,255	25,521	26,822	28,149
Falesti	1,070	1,138	1,199	1,261	1,326	1,391
Floresti	16,683	17,748	18,697	19,673	20,676	21,699
Glodeni	4,956	5,272	5,554	5,844	6,142	6,446
Ocnita	19,403	20,642	21,746	22,881	24,047	25,237
Riscani	11,655	12,399	13,062	13,744	14,444	15,159
Singerei	4,844	5,153	5,429	5,712	6,003	6,300
Soroca	32,725	34,814	36,675	38,589	40,556	42,564

Anexa 3

Distribuirea producției de fructe sâmburoase pentru lanțurile valorice în RDN (pre-răcire și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sâmburoase - total, t	9,579	10,122	10,459	10,926	11,739	12,322
Mun. Balti	147	161	169	182	199	214
Briceni	973	1,015	1,042	1,076	1,150	1,194
Donduseni	288	297	303	310	329	338
Drochia	249	232	224	204	203	181
Edinet	833	839	847	846	887	889
Falesti	1,392	1,544	1,630	1,773	1,942	2,112
Floresti	2,139	2,308	2,408	2,561	2,776	2,962
Glodeni	502	564	599	658	724	794
Ocnita	320	313	310	300	309	298
Riscani	287	306	318	335	362	383
Singerei	1,346	1,447	1,507	1,598	1,730	1,841
Soroca	1,101	1,096	1,099	1,084	1,129	1,116
Fructe sâmburoase de calitate (consum stare proaspătă)						
Sâmburoase stare proaspătă - total, t	8,621	9,110	9,413	9,833	10,565	11,090
Mun. Balti	132	145	152	164	179	193
Briceni	875	913	938	969	1,035	1,075
Donduseni	259	267	273	279	296	304
Drochia	224	208	202	183	182	162
Edinet	750	755	762	761	798	800
Falesti	1,253	1,390	1,467	1,595	1,748	1,901
Floresti	1,925	2,077	2,167	2,305	2,499	2,666
Glodeni	452	508	539	592	652	715
Ocnita	288	281	279	270	278	268
Riscani	258	276	286	302	325	344
Singerei	1,211	1,302	1,356	1,438	1,557	1,657
Soroca	991	986	989	975	1,016	1,005
Fructe sâmburoase necalitative (procesare)						
Sâmburoase procesare - total, t	862	911	941	983	1,056	1,109
Mun. Balti	13	15	15	16	18	19
Briceni	88	91	94	97	103	107
Donduseni	26	27	27	28	30	30
Drochia	22	21	20	18	18	16

Edinet	75	76	76	76	80	80
Falesti	125	139	147	160	175	190
Floresti	193	208	217	230	250	267
Glodeni	45	51	54	59	65	71
Ocnita	29	28	28	27	28	27
Riscani	26	28	29	30	33	34
Singerei	121	130	136	144	156	166
Soroca	99	99	99	98	102	100

Distribuirea producției de prune pentru lanțurile valorice în RDN (păstrare depozite frigorifice și procesare)

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Producere sămburoase prune - total, t	30,758	35,659	38,361	43,082	47,916	53,480
Mun. Balti	239	277	298	335	372	415
Briceni	3,656	4,239	4,560	5,121	5,695	6,357
Donduseni	1,232	1,428	1,536	1,725	1,919	2,142
Drochia	2,105	2,440	2,625	2,948	3,279	3,659
Edinet	4,375	5,073	5,457	6,128	6,816	7,608
Falesti	1,483	1,719	1,850	2,077	2,310	2,579
Floresti	4,909	5,691	6,122	6,876	7,648	8,535
Glodeni	231	268	288	324	360	402
Ocnita	2,092	2,425	2,609	2,930	3,258	3,637
Riscani	799	926	996	1,119	1,244	1,389
Singerei	3,307	3,834	4,125	4,633	5,152	5,751
Soroca	6,331	7,339	7,895	8,867	9,862	11,007
Fruite sămburoase prune de calitate (consum stare proaspătă)						
Sămburoase prune stare proaspătă - total, t	24,606	28,528	30,689	34,466	38,333	42,784
Mun. Balti	191	222	238	268	298	332
Briceni	2,925	3,391	3,648	4,097	4,556	5,085
Donduseni	985	1,142	1,229	1,380	1,535	1,713
Drochia	1,684	1,952	2,100	2,358	2,623	2,927
Edinet	3,500	4,058	4,366	4,903	5,453	6,086
Falesti	1,186	1,376	1,480	1,662	1,848	2,063
Floresti	3,927	4,553	4,898	5,501	6,118	6,828
Glodeni	185	214	230	259	288	321
Ocnita	1,673	1,940	2,087	2,344	2,607	2,909
Riscani	639	741	797	895	995	1,111
Singerei	2,646	3,068	3,300	3,706	4,122	4,601
Soroca	5,065	5,872	6,316	7,094	7,890	8,806
Fruite sămburoase prune necalitative (procesare)						
Sămburoase prune procesare - total, t	4,921	5,706	6,138	6,893	7,667	8,557
Mun. Balti	38	44	48	54	60	66
Briceni	585	678	730	819	911	1,017
Donduseni	197	228	246	276	307	343
Drochia	337	390	420	472	525	585
Edinet	700	812	873	981	1,091	1,217
Falesti	237	275	296	332	370	413
Floresti	785	911	980	1,100	1,224	1,366
Glodeni	37	43	46	52	58	64
Ocnita	335	388	417	469	521	582
Riscani	128	148	159	179	199	222
Singerei	529	614	660	741	824	920
Soroca	1,013	1,174	1,263	1,419	1,578	1,761

Proгноza producției de prune stare proaspătă după perioada de coacere în RDN

Specificare	Anii					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Prune timpurii, t	3,922	4,547	4,891	5,493	6,110	6,819
Mun. Balti	30	35	38	43	47	53
Briceni	466	540	581	653	726	811
Donduseni	157	182	196	220	245	273
Drochia	268	311	335	376	418	467
Edinet	558	647	696	781	869	970
Falesti	189	219	236	265	295	329
Floresti	626	726	781	877	975	1,088
Glodeni	29	34	37	41	46	51
Ocnita	267	309	333	374	415	464
Riscani	102	118	127	143	159	177
Singerei	422	489	526	591	657	733
Soroca	807	936	1,007	1,131	1,257	1,403
Prune semitardive, t	18,852	21,856	23,512	26,405	29,368	32,778
Mun. Balti	146	170	183	205	228	255
Briceni	2,241	2,598	2,795	3,139	3,491	3,896
Donduseni	755	875	942	1,058	1,176	1,313
Drochia	1,290	1,496	1,609	1,807	2,010	2,243
Edinet	2,682	3,109	3,345	3,756	4,178	4,663
Falesti	909	1,054	1,134	1,273	1,416	1,580
Floresti	3,009	3,488	3,753	4,214	4,687	5,231
Glodeni	142	164	177	198	221	246
Ocnita	1,282	1,486	1,599	1,796	1,997	2,229
Riscani	490	568	610	686	763	851
Singerei	2,027	2,350	2,528	2,839	3,158	3,525
Soroca	3,880	4,498	4,839	5,435	6,045	6,746
Prune tardive, t	1,833	2,125	2,286	2,567	2,855	3,187
Mun. Balti	14	17	18	20	22	25
Briceni	218	253	272	305	339	379
Donduseni	73	85	92	103	114	128
Drochia	125	145	156	176	195	218
Edinet	261	302	325	365	406	453
Falesti	88	102	110	124	138	154
Floresti	293	339	365	410	456	509
Glodeni	14	16	17	19	21	24
Ocnita	125	144	155	175	194	217
Riscani	48	55	59	67	74	83
Singerei	197	228	246	276	307	343
Soroca	377	437	470	528	588	656
Prune total, t	24,606	28,528	30,689	34,466	38,333	42,784

Anexa 4

Infrastructura de păstrare a producției horticoale în Republica Moldova în stare proaspătă

Nr	Raion	Număr unități frigorifice	Depozite frigorifice		Linii de sortare		Linii de asamblare cutii carton
			Total	inclusiv	Unități		

				Atmosferă controlată, tone	Camere prerăcire, tone		Productivitatea, t/h	Unități	Capacitate, cutii / oră
1	Anenii Noi	22	8,510	6,410	410				
2	Bălți	2	692	92				2	
3	Basarabesca	2	530	430					
4	Briceni	41	41,450	28,810	600	9	30.4	2	900
5	Cahul	37	12,648	450		1	2.0		
6	Călărași	18	6,625	4,160	40	1	0.5	2	
7	Cantemir	7	6,300	1,500		4			
8	Căusenii	17	9,240	8,265		4	5.1		
9	Chișinău	28	11,335	1,100	40	2	4.2	2	300
10	Cimișlia	18	5,660	600	136				
11	Criuleni	30	23,592	17,930		3	11.2	1	1,000
12	Dondușeni	24	14,520	3,800		1	3.5		
13	Drochia	9	4,600	3,350		2	5.0		
14	Dubăsari	12	8,640	1,400		1	2.0		
15	Edineț	24	29,610	5,832	10	5	12.7	4	300
16	Fălești	8	4,490	150		1	1.0		
17	Florești	12	8,160	6,380	20	2	6.8	2	600
18	Glodeni	2	190	190					
19	Hîncești	27	9,285	5,205					
20	Ialoveni	61	17,345	2,230	175	3	10.0	8	
21	Leova	3	670						
22	Nisporeni	31	5,487	540					
23	Ocnîța	32	24,080	11,630	350	2	8.2	1	300
24	Orhei	21	16,230	7,150	40	1	2.0	2	
25	Rezina	5	1,490	650					
26	Rîșcani	9	9,290	8,100		3	10.2	2	2,080
27	Sîngerei	8	10,400	9,650		1	3.0		
28	Șoldănești	11	11,650	4,390		1	3.2		
29	Soroca	26	27,095	24,155		1	3.5	1	
30	Ștefan Vodă	24	16,342	5,190	195	5	12.2	1	300
31	Ștrășeni	34	34,390	12,680		3	11.2	4	300
32	Taraclia	1	1,000	1,000					
33	Telenești	5	2,970						
34	Ungheni	12	4,385	3,800		2	3.5		
Total pe		623	388,901	187,219	2,016	58	151.4	34	6,080
UTA Găgăuzia		12	8,995	6,975	195				
Transnistria		6	22,000						
Total - RM		641	419,896	194,194	2,211	58	151	34	6,080

Anexa 5

Lista companiilor care dispun de depozite frigorifice pentru păstrarea fructelor în RDN

Nr	Oraș/ Sat	Agent economic	Depozite frigorifice					Linii de sortare		Linii de asamblare, carton/ lemn, buc./ore
			Capacitatea depozitului, tone	Atmosferă controlată, tone	Data dării în exploatare	Camere de prerăcire, tone	Capacitatea neutilizată, tone	Productivitatea, t/h	Linii de sortare / calibrare	
	Bălți	2	692	92		0	0			2
1	or. Bălți, str. Libertății, 15/2	SRL ”Satevis-MG”	92	92	1986					
2	or. Bălți, str. Ghecevșcaia, 4	SRL „Premiertrans”	600							
	Briceni	41	41,450	28,810		600	4,745	30.4	9	2
1	or. Briceni	SRL „Danval-Grim”	500	500			0			

Studiu ”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN”

2	or. Briceni	GT „Gnatiuc Mihail”	1,200						
3	or. Lipcani	GT „Chicaroș Leonid”	160	160	2014		30		
4	s. Bezeda	CÎ „Stinca Grup”	1,865	1,865	2015		365	2.0	2018
5	s. Bulboaca	GT „Grubneac Liubovi Vasile”	550	550	2018				
6	s. Caracușenii Vechi	SRL „Agrolonocom”	600	0	2010		200		
7	s. Colicăuți	SRL „Colicăuțanul”	2,700	2,700	2013		0	4.0	Linie de carton
8	s. Colicăuți	SRL „Jumelio-Agro”	1,000	0	2010	100		3.2	2014
9	s. Colicăuți	SRL „Nord-Vindagro”	500	0	2008	100		2.8	2012
10	s. Colicăuți	SRL „Normexim”	800	400	2011		0		
11	s. Colicăuți	SRL „Romfruct”	2,000	2,000	2013		500		
12	s. Colicăuți	SRL „Simpluexim”	1,400	300	2013		50		
13	s. Colicăuți	GT „Demidețchi Dumitru”	270	135	2014		0		
14	s. Colicăuți	Pf Lupu Vadim	1,000		1995				
15	s. Colicăuți	SRL „Agro-product”	1,800	1,800	1995		0	4.0	2012
16	s. Colicăuți	GT „Lavric Oleg”	165	80	2015		80		
17	s. Corjeuți	SRL „Arman Plant”	1,800		2010		0		
18	s. Cotiujeni	SRL „Agrodenidan”	4,000	4,000	2008		500	3.2	2010
19	s. Cotiujeni	SRL „Agrodigital”	400	400					Carton 900
20	s. Criva	SRL „Duval”	1,500	0	1999		1,300		
21	s. Grimăncăuți	SRL „Agroconst- Prim”	500	500	2017		0	2.0	2017
22	s. Grimăncăuți	pf Florea Iulia	300	0	2012		200		
23	s. Grimăncăuți	SRL „Grimprod Agro”	300	300	2013		0		
24	s. Grimăncăuți	SC Viorix Agro SRL	1,800	1,800	2016		0		
25	s. Grimăncăuți	SRL „Smarta-AS”	1,000	1,000	2013		0		
26	s. Grimăncăuți	CÎ „Smartfruct”	1,400	1,400	2018		0		
27	s. Grimăncăuți	GT „Lesnic Igor Tudor”	220	220	2009				
28	s. Grimăncăuți	GT „Gojan Ion Alexei”	250						
29	s. Grimăncăuți	SRL „Vicmaragro”	2,000	2,000	2013		0	6.0	2014
30	s. Grimăncăuți	GT „Ungureanu Galina”	950	950	2018				
31	s. Grimăncăuți	SRL „Viva Igna”	1,000	1,000	2008	200	500		
32	s. Larga	SRL „Largo-Far”	800	800	2010	200	0		
33	s. Larga	SRL „Agrodital”	800	800	2012		0	3.2	2012
34	s. Larga	SRL „Demilita-Rex”	1,500						
35	s. Pererita	SRL „Pimpinela”	800	800	2013		400		
36	s. Tețcani	GT „Scutelnic Tatiana”	500	500	2015		370		
37	s. Tețcani	GT „Scutelnic Vladimir”	500	500	2015		0		
38	s. Tețcani	GT „Stinca Ion Vasiliu”	320	200	2013		0		
39	s. Tețcani	GT „Stinca Leonid G”	300	300			0		
40	s. Trebisăuți	GT „Bandalac Alexandru”	1,000		2017				
41	s. Trebisăuți	SRL „Viorix Agro”	1,000	850	2011		250		
	Dondușeni	24	14,520	3,800			260	3.5	1
1	or. Dondușeni, str. Ștefan cel Mare, 3/a	SRL „Donprodcom”	1,000				0		
2	s. Arionești	CÎ „Exportfruct”	800	800	2018				
3	s. Climăuți	SC Climăuțanul Agro SRL	1,000		2006				
4	s. Crișcăuți	GT „Șcerbacov Axenia”	160	160	2018				
5	s. Frasin	GT „Rusu Alexandru”	80				0		
6	s. Pocrovca	SC Frigo-Term SRL	250		2007				
7	s. Pocrovca	GT „Ivancencov Ivan”	250				0		
8	s. Pocrovca	GT „Ivancencov Alexandr”	400						
9	s. Pocrovca	CAP „Prima-Nicatim”	1,350				0		
10	s. Pocrovca	GT „Șcerbacov Serghei”	300						
11	s. Pocrovca	GT „Șcerbacov Evghenii”	180				0		

Studiu "Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN"

12	s. Pocrovca	SRL X-Grup	700						
13	s. Pocrovca	GT „Șcerbacov Ruslan”	110				0		
14	s. Pocrovca	GT „Latișev Nicolai”	120						
15	s. Pocrovca	SRL „Fenix Agro”	1,500		2013				
16	s. Pocrovca	CÎ „Hortifruit”	660	660	2016		3.5	2016	
17	s. Pocrovca	SRL „Grinvitas Nord”	2,000	2,000	2015				
18	s. Scăieni	GT „Popovici Vladimir”	180	180			0		
19	s. Timova	SRL „Agropomfruit”	1,500						
20	s. Teleșeuca	SRL Agrofirma Bucuria Satum	1,000						
21	s. Țaul	Colegiul Agricol Țaul	80						
22	s. Țaul	CAP „Rimacar-Agro”	300						
23	s. Țaul	GT „Iarovoi Mircea”	300				260		
24	s. Țaul	SRL „Fedargava”	300						
	Drochia	9	4,600	3,350			150	5.0	2
1	s. Chetrosu	GT „Maria Darii”	300				0		
2	s. Chetrosu	GT „Sorbala Mircea Boris”	200		2017				
3	s. Sofia	SRL „Interfruit”	1,200	1,000					
4	s. Suri	SRL „Alii Com-Grup”	200		2012		1.0		
5	s. Ochiul Alb	GT „Ababii Ion”	1,200	1,200	2019-2020		4.0	2019	
6	s. Zgurița	SRL „Zgura-Agro”	650	650	2017		150		
7	s. Zgurița	SRL „Danigdim-Frigo”	500	500	2018				
8	s. Zgurița	GT „Polizov Denis Ivan”	50						
9	s. Zgurița	SRL „Bursecom”	300						
	Edineț	24	29,610	5,832		10	1,540	24.7	5
1	or. Cupcini	SRL „Albenii-Agro”	1,000		2014				
2	or. Cupcini	SRL „Mere Nord”	180		2008		0		
3	or. Cupcini	SRL „Nic-OL”	2,400		2010-2013	10	700		lemn
4	or. Cupcini, str. Gării, 1	SRL „Gigacom AG”	1,200				0	3.5	carton
5	or. Cupcini, str. Constructorilor, 3	CÎ „Aspect-fruit”	600	220	2016				
6	or. Cupcini, str. Chișinăului, 37/2	SRL "Svetconstruct"	800						
7	or. Edineț	CÎ „Nicofruitcom”	2,000				0		
8	or. Edineț	SRL „Cloractiv”	520				90		
9	or. Edineț, str. B. Glavan, 33	GT „Scutari Victor”	2,000	0	2012		0	3.2	
10	or. Edineț, str. Gagarin Iu., 45	SRL „Orchardtrucs”	1,300	0			0		
11	or. Edineț, str. Independenței, 23	SRL „Demetras-Prim”	1,000	442	2018				
12	or. Edineț, str. Moroșanu 6	C.Î. „Ecofruit-Com”	1,500	1,500	2017			6.0	2016
13	s. Brătușeni	GT „Bojenco Anatolie”	1,200						
14	s. Cuconești Noi	SRL „Mira-Faur”	1,500						
15	s. Fintina Albă	SRL „Albeni Agro”	2,000				750		
16	s. Gordinesti	CÎ „Ecofruit -Com”	2,000	2,000	2018				
17	s. Hîncăuți	SRL „Arion-Don”	1,000						
18	s. Hîncăuți	SRL „Agrotera-Fruit”	440		2018				
19	s. Ruseni	CÎ „Biofruit-nord”	170	170	2016				
20	s. Ruseni	CÎ „Fruitmarket”							
21	s. Stolniceni	CÎ „Ecopruncus-Grup”							
22	s. Stolniceni	SRL „Vilora-VS”	1,400		2011		0	6.0	2017
23	s. Terebna	SRL „Reforma CM”	5,000	1,500	2012			6.0	
24	s. Trîncă	SRL „Bucovineanca”	400		2006				
	Fălești	8	4,490	150			1,630	1.0	1
1	s. Fălești Noi	SRL „Geotrans Com”	900		1996				

Studiu "Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN"

2	s. Fălești Noi	SRL „Frigo produs”	1,050				550			
3	s. Glinjeni	SRL „Borivas Agro”	1,000				1,000			
4	s. Glinjeni	SRL „Ecofruct”	770		2008					
5	s. Năvimeț	SRL „Amonti Agro”	200				80			
6	s. Năvimeț	SRL „Agrogirila”	200		2012		0	1.0	2018	
7	s. Răuțel	SRL „Stagiona Agro”	220		2008					
8	s. Rediu de Sus	SRL „Gospodarul Rediu”	150	150	2007					
	Florești	12	8,160	6,380		20		6.8	2	2
1	or. Ghindești, str. Florești, 2	SRL „Frigotehsor”	200		2004					
2	or. Ghindești, str. Florești, 2	SRL "Tetracom Agro"	180							
3	or. Mărculești	SRL „Pancip”	800	0	2002					
4	s. Cunicia	CÎ „Sant&K”	2,200	2,200	2018	20				
5	s. Cunicia	SRL „Sant-Agro SC”	200	200	2012					
6	s. Cunicia	SRL „Alex-Soft-Art”	300	300	2014					
7	s. Cunicia	SRL „Donțov Semion”	280	280	2015					
8	s. Domulgeni	SRL „KA-Grup”	800	800	2009					
9	s. Domulgeni	CÎ „Select-Fruit”	1,600	1,600	2017			4.8	2014	Linie carton 600
10	s. Domulgeni	SRL „Domulterra”	300							
11	s. Gura Camencii	SRL „Antadro”	300		2013					
12	or. Mărculești, str. 1 Mai, 41	CÎ „Pro-Organic Fruct”	1,000	1,000	2018			2.0	2018	
	Glodeni	2	190	190						
1	s. Petrunea	GT „Timcu Oleg”	50	50						
2	s. Sturzovca	GT „Țigănescu Victor”	140	140	2016					
	Ocnita	32	24,080	11,630		350	1,960	8.2	2	1
1	or. Otaci	SC Agrovital-Ivm SRL	600							
2	s. Berezovca	GT „Curici Serghei”	180	180	2013		0			
3	s. Berezovca	GT „Motozoc Serghei”	200	200	2012		80			
4	s. Berezovca	GT „Graciov Victor”	200							
5	s. Birlădeni	SRL „Plaiul Birlădean”	2,500	2,000	2012	200	0			
6	s. Calarașeuca	GT „Plopa Iurii”	1,500	750	2011		0			
7	s. Calarașeuca	GT „Romaniuc Zoia”	900	300	2011		0			
8	s. Calarașeuca	GT „Cotovici Alexandr”	250	250	2011		0			
9	s. Calarașeuca	GT „Șenderovscaia Ecaterina”	200	200	2014		200			
10	s. Calarașeuca	GT „Rîbac Petru”	250	250	2011		0			
11	s. Calarașeuca	GT „Rîbac Iana”	350							
12	s. Calarașeuca	GT „Sazanscaia Maria”	200	200	2014		0			
13	s. Calarașeuca	GT „Fruntaș Serghei Vasiliu”	200	200						
14	s. Calarașeuca	GT „Vicol Iurii”	150	150	2011		0			
15	s. Calarașeuca	GT „Scorenco Alexandr Alexandr”	350							
16	s. Calarașeuca	GT „Meico Galina Ivan”	350							
17	s. Codreni	GT „Ghinca Inna”	700							
18	s. Coreșăuți	GT „Condrățchii Eugeniu”	800	800			600			
19	s. Coreșăuți	CÎ „Concor-Fruct”	1,000	1,000	2015			3.2	2017	carton
20	s. Dîngeni	SRL „Dîngenarul”	3,900	900			0			
21	s. Lencauti	CÎ „Visad - Fruct”	800	800	2016			5.0	2017	
22	s. Lencauti	SRL „Donigazagro”	1,000	1,000			300			
23	s. Paladea	SRL „Elmirada”	500	500	2013		0			
24	s. Paladea	SRL „Arsa Trade”	2,500							
25	s. Sauca	GT „Roșu Radu”	600	600	2014		0			
26	s. Unguri	SRL „Ungureanca”	1,000	1,000	2009		500			

Studiu ”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN”

27	s. Unguri	SRL „Solocristi Trans”	1,000							
28	s. Hădărăuți	SA Interagroinvest	400							
29	s. Vălcineț	SRL „Agro Vital IVM”	600	250	2014	150	100			
30	s. Vălcineț	GT „Ceban Galina”	250	100	2012					
31	s. Vălcineț	GT „Ghinca Ina”	150				0			
32	s. Verejeni	SRL „Coral agro”	500				180			
	Râșcani	9	9,290	8,100		0	0	10.2	3	2
1	or. Râșcani	SRL „Denivit - Trans”	600	600	2015		0			
2	s. Malinovscoe	SRL „Darurile Basarabiei”	2,000	2,000	2011					
3	s. Sturzeni	CI „Magic-Fruct”	1,500	1,500	2015		0	5.0	2016	2 mln an
4	s. Sturzeni	SRL „Vardan-Agro”	340		2018					
5	s. Știubeieni	SRL „Alex Nord Trans”	2,000	2,000	2014		0	3.2	2018	
6	s. Varatic	CI „Fruva-Natural”	2,000	2,000	2015		0	2.0	2016	80 mii an
7	s. Varatic	GT ”Motelică Dumitru”	250							
8	s. Braniste - Vasileuți	GT ”Tacu Valeriu”	100							
9	s. Zăicani	SRL „Trosor-CT”	500							
	Sîngerei	8	10,400	9,650		0	2,162	3.2	1	
1	s. Biliceni Vechi	SRL „Euroforța”	2,000	1,250	2006		700			
2	s. Biruința	Goiana Petr.Co SRL	2,000	2,000						
3	s. Chișcăreni	SRL „Accesal Grup”	1,500	1,500	2008		912			
4	s. Copăceni	SRL „Abisal Agro”	600	600	2008		50			
5	s. Cozești	SRL „Cebacot Agro”	600	600	2010					
6	s. Dobrojea-Veche	SRL „MVT Service”	200	200	2011		0			
7	s. Pepeni	SRL „Accesal Grup”	2,000	2,000	2006		0	3.2	2018	
8	s. Sîngerei Noi	Parcul Logistic Agroindustrial	1,500	1,500			500			
	Soroca	26	27,095	24,155		0	2,420	3.5	1	1
1	or. Soroca	SRL „Mobirai”	450	450	2015		0			
2	or. Soroca	SRL „Magistrala Nistru”	1,100	1,100	2015		240			
3	or. Soroca, str. Cosăuțului, 35	SRL „AMG-Kemel”	955	955	2018					
4	or. Soroca, str. Vasile Stroiescu 100	SRL „Ilna”	300							
5	s. Hristici	GT „Turcan Iurie”	540	540			0			
6	s. Iarova	GT „Marcuic Valentina”	1,000	1,000	2014		0			
7	s. Niorcani	GT „Secară Gheorghe”	320	320			170			
8	s. Ocolina	GT „Eftodi Mihai”	700	700			0			
9	s. Ocolina	GT „Albu Carolin”	240	240	2018		140			
10	s. Redi Cereșnovăț	SRL „Mialex Nord”	1,000	1,000	2012		100			lemn
11	s. Redi Cereșnovăț	SRL „Unitate”	3,000	2,500	2015		500			
12	s. Regina Maria	SRL „Milen Agro Prim”	800	800	2014		100			
13	s. Rublenița	SRL „Tehrubsor”	1,000	1,000	2013		0			
14	s. Rudi	SRL ”Grinivas”	1,850	1,850	2001		0			
15	s. Rudi	GT „Șveț Olga”	320	320	2012		150			
16	s. Rudi	SRL „Bucuria Satum”	1,500	1,500	2011		0			
17	s. Rudi	SRL „Agroimpuls”	1,000	1,000	2010		0			
18	s. Rudi	CI „Hortifruit”	800		2017			3.5	2018	
19	s. Rudi	SC Geto Dava SRL	1,500	1,500			700			
20	s. Rudi	SRL Agrochim Plus	1,200							
21	s. Septelici	CP „CVA Virocagro”	600	480	2018		120			
22	s. Stoicani	GT „Teremon Ina”	400	400			0			
23	s. Vasilcău	SA „Alfa Nistru”	3,000	3,000	2013		200			
24	s. Vasilcău	SRL „Agroselect Vasilcău”	300	300	2014		0			
25	s. Vasilcău	SA „Alfa Nistru”	3,000	3,000	1999					
26	s. Vărăncău	SRL „Prietenia Agro”	220	200	1994		0			

Studiu "Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în RDN"

Total	197	174,577	102,139		980	14,867	96.5	27	14
-------	-----	---------	---------	--	-----	--------	------	----	----